

Západočeská univerzita v Plzni

Filozofická fakulta

Diplomová práce

**Geopolitika Francie po roce 1981 – teoretická
východiska a politická praxe**

Silvie Petroušková

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Diplomová práce

Geopolitika Francie po roce 1981 – teoretická

východiska a politická praxe

Silvie Petroušková

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce PhDr. Davidu Šancovi, Ph.D., za odborné vedení práce a podnětné rady při jejím zpracování.

Obsah

1	Úvod	6
2	Francouzská geopolitika	12
2.1	Francouzsko-německé vztahy	16
2.2	Budování francouzské zámořské říše	20
2.3	Přístup ke Spojeným státům americkým	22
3	Francouzský postoj ke znovusjednocenému Německu	32
3.1	Postoj prezidenta François Mitterranda	33
3.2	Postoj prezidenta Jacques Chiraca	35
3.3	Postoj prezidenta Nicolase Sarkozyho	38
4	Francouzská zámořská geopolitika	41
4.1	François Mitterrand	41
4.2	Jacques Chirac	47
4.3	Nicolas Sarkozy	50
5	Vztah Francie ke Spojeným státům americkým	56
5.1	Francie za vlády François Mitterranda	56
5.2	Francie za vlády Jacques Chiraca	62
5.3	Francie za vlády Nicolase Sarkozyho	68
6	Závěr	74
7	Použitá literatura	84
7.1	Prameny	84
7.2	Literatura	88
7.3	Internetové zdroje	96
8	Resume	99
9	Přílohy	101

1 Úvod

Francie vždy byla, je a nadále bude zajímavou zemí ohledně svého zahraničně-politického směřování. Nejen, že zastávala důležitý post ve formování evropské kontinentální politiky, ale velmi důležitou roli plnila i v mimoevropských oblastech. Svou zahraniční politikou velmi vynikala, a to svým přístupem k Německu či Spojeným státům americkým a k některým zemím Afriky. V tom se také odrážela specifická geopolitická myšlenka, jež lze charakterizovat jako vyhraněný a jedinečný myšlenkový směr zabývající se zkoumáním geopolitických vizí Francie, které měly sloužit k ochraně francouzských národních zájmů (Lévy 2001: 37).

Diplomová práce bude zaměřena na formování geopolitiky ve Francii v období mezi 80. lety 20. století a první dekádu 21. století. Pozornost bude věnována teoretickému vymezení přístupu francouzské geopolitické školy a následně jeho aplikaci v praxi. Cílem práce je zjistit, jak se vztahy Francie k okolnímu světu postupem času proměňovaly a nakolik jsou shodné s původními myšlenkami francouzské geopolitické školy. Pokusíme se nalézt odpověď na otázku, jaký vliv měla francouzská geopolitická škola na rozhodování jmenovaných prezidentů v přístupu k evropským, ale také mimoevropským územím či k mezinárodním organizacím. V tomto ohledu bude hlavním předmětem zájmu vztah k Německu, bývalým francouzským koloniím v Africe a ke Spojeným státům americkým, potažmo Severoatlantické alianci. Základem zkoumání bude aplikovat teoretický přístup objevující se ve Francii od počátku 20. století na konkrétní situace a zahraničně-politické aktivity v průběhu prezidentství Françoise Mitterranda, Jacquese Chiraca a v neposlední řadě i Nicolase Sarkozyho.

Na základě výše uvedených důvodů jsem se rozhodla zpracovat diplomovou práci na toto téma, které ještě nebylo nikde prezentováno. Ačkoli existují texty věnující se problematice zahraničních vztahů Francie,

neexistuje souborný text věnující se této problematice z francouzského geopolitického hlediska. Téma diplomové práce považuji v tomto směru za specifické. Současně tato práce umožní poskytnout ucelený pohled na formování francouzské geopolitiky v jednotlivých historických obdobích, počínaje formováním geopolitického přístupu na počátku 20. století. Využity budou především primární zdroje, publikace teoretiků francouzské geopolitické školy, dále projevy prezidentů a také *Bílá kniha obrany* vydaná roku 1994 spolu s *Bílou knihou obrany a bezpečnosti* z roku 2008. Tyto zdroje pak budou doplněny o sekundární literaturu typu odborných publikací, ale také odborných článků dostupných převážně z databází Ebsco Publishing a JSTOR.

Za přednost práce lze považovat historickou část, pojednávající o obecném vymezení francouzské geopolitiky v rámci několika období – od sjednocení Německa v roce 1871, přes první a druhou světovou válku k období dekolonizace a udělení nezávislosti francouzským zámořským územím až k vymezení francouzsko-amerických vztahů. V historické části tak bude vysvětlen vznik francouzského geopolitického myšlení a skutečnosti, které umožnily formování francouzských myšlenek. Specifičnost francouzského přístupu spočívala v pojetí geopolitiky jako takové a jejího vymezení francouzskými geografy. Geopolitické myšlení té doby bylo charakteristické svou vyhraněností vůči německému teritoriálnímu rozmachu a rostoucímu pangermanismu. Tento přístup byl symbolizován osobou Paula Vidala de la Blanche, který se vymezoval vůči německému pojetí státu. Po jeho smrti tzv. *vidaliánskou tradici* geopolitického myšlení přebral Jacques Ancel a zavedl nový přístup ve francouzské geopolitice.

Za hlavní milník ve vývoji francouzské geopolitiky lze považovat rok 1871, kdy došlo ke sjednocení Německa a bylo potřeba zabránit jeho možnému mocenskému růstu. V tomto případě bude prezentováno postavení francouzské geopolitické školy k tomuto procesu, obavy z politického

a ekonomického vzestupu Německa a především jeho možnému rozmachu na evropské scéně. Po skončení první světové války byla Francie vítěznou mocností, která podporovala ustanovení z Versailles, za účelem degradace německého mocenského postavení.

I přes veškerá opatření, která ze smlouvy plynula, strach z Německa stále přetrvával. S nástupem Adolfa Hitlera do čela německého státu začala sílit ideologie pangermanismu a veškeré francouzské obavy se naplnily rozpoutáním druhé světové války, za což neslo odpovědnost právě Německo. Jenže po smrti Ancela v roce 1943 nezbylo ve Francii příliš prostoru pro geopolitické vize. Německo rozpoutalo druhou světovou válku a tak byl francouzský geopolitický diskurs té doby značně omezen. Návrat geopolitiky do zájmu veřejnosti se uskutečnil až roku 1976 se vznikem geopolitického revue *Hérodote* (Lacoste 2014: 47).

Své postavení se Francie snažila udržovat nejen prostřednictvím budování kontinentální politiky, ale také světové, kdy povzbuzovala koloniální expanzi jako symbol vzdoru vůči Německu. Po skončení druhé světové války byla Francie postavena před novou výzvou spočívající v nutnosti řešit svou koloniální situaci. I přes proces dekolonizace usilovala Francie o udržení svého vlivu v zámořských územích, hlavně prostřednictvím udržování vojenských základen, rozmístěných v Africe. Po dekolonizaci byl francouzský vliv v Africe směřován do oblasti frankofonního společenství zvaného *Françafrique*.

Do historické části je nutné dle mého názoru zařadit také vztah ke Spojeným státům americkým vyznačující se silícím antiimperialismem, který ovlivnil budoucí směřování Francie v zahraničních geopolitických aktivitách. Jak bylo uvedeno výše, po druhé světové válce byl výzkum politiky ve francouzském prostředí utlumen, proto budu v této části vycházet

z myšlenek a jednání Charlese de Gaulla, který dal vzniknout specifickému vztahu mezi Francií a Spojenými státy.

Rozpínavost Spojených států amerických prostřednictvím Severoatlantické aliance vedla Francii ke snaze obnovit své významné postavení na mezinárodní scéně. Nárůst antiamerikanismu vyústil až k vystoupení Francie z vojenských struktur NATO v roce 1966 pod vedením Charlese de Gaulla a na dlouhá léta charakterizoval francouzský vztah ke Spojeným státům americkým. Ve snaze posilovat francouzskou nezávislost se Francie rozhodla také investovat do výroby jaderných zbraní. Nutno zmínit, že ačkoli Francie vystoupila z vojenských struktur, byla stále právoplatným členem NATO, avšak s omezeným podílem na rozhodování. V souvislosti se spíše negativním přístupem k Alianci, se Francie začala profilovat jako země usilující o spolupráci se Sovětským svazem. De Gaullovo prezidentské období se v té době vyznačovalo politikou *détente* ve smyslu zlepšení vztahů mezi Západem a Východem s cílem eliminovat americký vliv v Evropě.

V souvislosti se světovým vývojem a možným ohrožením francouzských národních zájmů docházelo v geopolitickém prostoru k velkému jadernému zbrojení země. Důležitost jaderných zbraní a možnost jejich využití umožnila Francii získat výsadní postavení ve světě. Jak ve vztahu k Německu, tak k Severoatlantické alianci si takto Francie snažila uchovávat výsadní postavení v mezinárodním prostředí a zajistit si vlastní suverenitu v oblasti bezpečnosti.

V praktické části se, v návaznosti na změnu mezinárodního uspořádání projevující se od 80. let 20. století a budováním vzájemných vztahů mezi státy, pokusíme aplikovat získané poznatky francouzské geopolitické školy do politického prostředí Francie od roku 1981. Právě v tomto období byla francouzská geopolitika velmi zajímavá, především z hlediska přístupů

jednotlivých prezidentů v oblasti zahraničních vztahů. Studená válka znamenala zásadní zlom v zahraničně politických aktivitách Francie, jak v oblasti politických, sociálních a kulturních změn, tak v oblasti geopolitiky. Vynikala zejména svým jedinečným geopolitickým přístupem k Africe, kde se na rozdíl od jiných koloniálních mocností stále angažovala. Udržováním obchodních styků, ale také geopolitickou přítomností v regionu, prostřednictvím vojenských intervencí, byla Afrika vždy zásadním tématem francouzského zahraničně-politického přístupu. Pokusíme se tak zodpovědět otázku, jak se proměnil zahraničně-politický přístup Francie k některým africkým zemím po roce 1981 a do jaké míry usilovali jednotliví prezidenti o udržení spolupráce a vlivu v některých afrických zemích. Mimo jiné budou v této části představeny dva zásadní problémy, kterým musela Francie čelit. Jedním zlomem byla genocida ve Rwandě v roce 1994 a druhým problémem byla devalvace CFA franku.

Posléze s koncem studené války došlo k proměně mezinárodního prostředí a objevovaly se nové hrozby, kterým musela Francie čelit. Ve svém jednání kladla důraz hlavně na ochranu vlastních národních zájmů, proto považovala německé znovusjednocení za novou hrozbu, ohrožující francouzské postavení v Evropě. Francie aktivně vystupovala proti Německu ve snaze oslabit jeho rostoucí mocenský potenciál a využívala k tomu různých metod. Špatný pocit z návratu historie se Francie snažila eliminovat a my se pokusíme najít odpověď na otázku, jaké prostředky k tomu Francie využívala po roce 1981 a zda jednala v souladu s vizí francouzské geopolitické školy či nikoli.

V 90. letech byla Francie postavena před možnost redefinovat své postoje k Severoatlantické alianci (NATO). Jak je známo, francouzsko-americké vztahy byly v minulosti narušeny vystoupením Francie z vojenských struktur NATO. Na základě této skutečnosti bylo možné několik desetiletí sledovat jistou formu odstupu Francie vůči Alianci. Požadavky na poevropštění vojenských struktur Aliance ve společnosti stále rezonovaly a na Alianci bylo,

aby svůj přístup k Francii, potažmo Evropě přehodnotila. Jak se postoj Francie k NATO změnil a nakolik se začalo uvažovat o opětovném navrácení se do vojenských struktur Aliance, ze kterých za vlády Charlese de Gaulla vystoupila, bude uvedeno v následujících kapitolách. Z tohoto důvodu bude nezbytné zabývat se tím, jaký postoj zaujímal Francie vůči NATO od počátku 80. let a nakolik se tento přístup odlišoval od původních gaullistických myšlenek.

V souvislosti s formováním vzájemných vztahů mezi evropskými zeměmi a severoatlantickým společenstvím považují za nutné věnovat se vzniku *Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie (CSDP)* v souvislosti s NATO. Z hlediska této problematiky bude představen její význam a současně se pokusíme nalézt souvislosti týkající se reintegrace Francie do vojenských struktur NATO a možného vlivu na CSDP. Zásadní otázkou bude, zda bylo možné slučovat evropskou obrannou politiku s aktivitami Severoatlantické aliance, či se vzájemně vylučovaly. Text věnující se *Společné bezpečnostní a obranné politice* byl do práce zahrnut, protože toto téma považují za důležité z hlediska vlivu CSDP na rozvoj evropského pilíře uvnitř Severoatlantické aliance.

Jednání Francie po studené válce bylo značně ovlivněno tehdejší nově se utvářející podobou mezinárodního uspořádání světa. A proto, bude z hlediska zkoumaných událostí cílem práce zjistit, nakolik se jednání prezidentů odlišovalo, případně slučovalo s původními myšlenkami francouzské geopolitické školy. Závěrečná část bude reflektovat výsledky, kterých bude dosaženo metodou diachronní analýzy představeného tématu.

2 Francouzská geopolitika

Francouzský přístup ke geopolitickému myšlení byl velmi specifickou záležitostí. Jednalo se o vyhraněný a unikátní přístup ke geopolitickému myšlení a chápání světa, který byl typický pouze pro Francii a umožnil vznik francouzské geopolitické školy. Pokud hovoříme o francouzské geopolitické škole, je nutné uvést, že univerzitní profesori francouzské geografie oponovali zavedení pojmu geopolitika do francouzského prostředí. Stáli za zachováním politické geografie jako takové a nikoli zavádění studia geopolitiky do akademické sféry. Učinili tak v reakci na německé geopolitické konstrukce týkající se růstu moci, a proto se francouzští geografové vyhýbali pojmu geopolitika a naopak upřednostňovali pojem politická geografie (Volner 2004: 109; Lévy 2001: 132). Snažili se o objektivnost a vysvětlování souvislostí nikoli návodů na mocenskou expanzi. Francouzští političtí geografové zakládali svou vlastní jedinečnou interpretaci světa. Jejich unikátní přístup se vyznačoval především apelem na ochranu země, která jim umožnila dát zrod novému přístupu ve vnímání světa (Parker 2014: 87–90). Zároveň platilo, že francouzští geografové nevyprodukovali žádný obecně platný geopolitický model, ale jednalo se pouze o analýzy situací týkající se ochrany národních zájmů Francie (Lévy 2001: 37). V čem spočívala důležitost a specifičnost francouzského přístupu bude ukázáno v následujících kapitolách.

Počátek francouzského geopolitického myšlení bylo možné zaznamenat již na počátku 20. století. V té době se objevila francouzská geopolitika v reakci na nacionalistickou německou geopolitiku, která stála na obhajobě teritoriální expanze. Středem kritiky byla myšlenka sociálního darwinismu, tedy pojetí státu jako živého organismu¹. V reakci na německý způsob

---

¹ S teorií státu jako živého organismu přišel Friedrich Ratzel (Parker 2000: 957). Podle něj stát stejně jako živoucí organismus potřeboval prostor ke svému žití a řídil se přírodními zákonitostmi. Stát ke svému

myšlení se v prostředí Francie rekrutovala skupina francouzských geopolitiků respektive geografů, kteří německé tezi oponovali a vyvraceli východiska německé geopolitiky. Jedním z nich byl Paul Vidal de la Blanche (1845 - 1918), který byl považován za zakladatele francouzského geopolitického myšlení, a taktéž odmítal německé pojetí státu. Ačkoli odmítal přijmout, že by byl stát živým organismem, byl ochoten připustit, že se státy mohou podobat živé věci. Podle de la Blanche nesmí být geografové vázáni na modely státu v ratzelovském smyslu, ale naopak by měli ke zkoumání států přistupovat objektivně. Vždy bylo podle něj nutné prozkoumat všechny typy států, včetně nedokonalých či primitivních a zahrnout národy do zkoumání státu. V tradici, založené Paulem Vidalem de la Blanchem, byl národ vnímán jako „*život lidu*“, který se vyvinul v určité zeměpisné oblasti. Vynikal svou lokálností, civilizovaností a také kulturním prostředím. Každý národ byl specifický, a proto bylo potřeba k němu takto přistupovat. Podobně bylo nutné vnímat i odehrávající se změny ve světovém řádu. De la Blanche zastával názor, že nelze studovat stát v izolaci od sociálních determinantů, ale naopak je chápal jako podstatnou součást státního útvaru, zejména v případě národního státu (De la Blanche 1898: 107–111). Mimo jiné i další francouzští geografové Albert Demangeon či Jacques Ancel poukazovali na to, že je správné brát v úvahu stát jako živý organismus. Stát podle nich potřeboval z něčeho žít, udržoval provázanost vztahů a rozrůstal se. Ovšem to podle nich nestačilo. Bylo zapotřebí věnovat pozornost tomu, co dávalo státu sílu a život. Tím měli na mysli lid či obyvatele státu, kteří žili uvnitř státních hranic (Demangeon 1932: 22–24).

Francouzští teoretici kritizovali německé geopolitické myšlení mimo jiné také proto, že prostor a země znamenaly vše, zatímco člověk téměř nic. Jacques Ancel (1879 - 1943), který vycházel z teorie de la Blanche, se snažil

---

přežití potřeboval nejen vhodné prostředí pro život, ale také se potřeboval rozvíjet, resp. rozšiřovat. Pokud by se stát nerozšiřoval, pak by mu hrozil zánik (Ratzel 2011: 17–29).

bojovat proti koncepci, která činila člověka více či méně objektem geografických faktorů a naopak se více zabýval lidskými potřebami. Vznikla tak myšlenka vytvoření nové geopolitiky, která bude odlišná od německé (Parker 2000: 959–965). Jacques Ancel proto představil nový koncept francouzské geopolitické školy. Francouzská geopolitika byla do té doby založena na otázce hranic a národním cítění. U Ancela se jednalo o analýzu lidských činností ve vztahu k území. Za života de la Blanche panovala představa, že geografické prostředí ovlivňovalo člověka a naopak, že existence geografie byla určována činností člověka². Ancel naproti tomu přišel s myšlenkou, že schopnost území rozvíjet nespočívala pouze na lidské aktivitě, ale také na geografických determinantech, byť hrál člověk zásadní roli při tvorbě hranic. Přírodní překážky jako byly lesy, hory, řeky a další nemusely nutně vytvářet hranici, ale mohly vést ke spolupráci sousedů. Hranice netvořily neměnný rámec, ale naopak byly proměnlivé. Člověk je dokázal překonat, přizpůsobit se jim. Z těchto důvodů věřil Ancel v proměnlivost, pružnost a pomíjivost hranic, nikoli v jejich stabilitu a udržitelnost. Ve chvíli, kdy přijdou sousední státy na tyto vlastnosti hranic, pak budou chtít navazovat vzájemnou spolupráci (Ancel 1936: 82)

Nejvýraznější vliv těchto myšlenek bylo možné zaznamenat až během první světové války, kdy se geopolitické myšlení stalo hlavním determinanem pro pochopení změn na politické mapě Evropy, a mělo zásadní vliv na Francii. Tradice studia politické geografie či geopolitiky zde nebyla příliš zakořeněna tak, jako tomu bylo například v Německu. Sice na konci první světové války zemřel Paul Vidal de la Blanche, přední teoretik francouzského geopolitického přístupu, ale i tak stihl dát během svého života charakter francouzskému přístupu ke geopolitickému myšlení. Od té doby se setkáváme s pojmem „*vidaliánská tradice*“ geopolitického myšlení a na

---

² Přístup se označoval jako possibilismus (Volner 2004: 110).

následujících generacích geopolitiků bylo, aby přijali nové výzvy, které přinášel svět (Parker 2014: 87–90).

Zásadní pro vývoj francouzské geopolitické školy bylo období druhé světové války. V roce 1943 zemřel Jacques Ancel a následně vlivem událostí druhé světové války, především nárůstem moci Německa, byl geopolitický diskurs v rámci francouzské politické geografie omezen.

Návrat geopolitiky se uskutečnil až roku 1976 s příchodem dalšího představitele francouzské geopolitické školy. Yves Lacoste (narozen 1929), který se sám označoval za francouzského geopolitika, byl zakladatelem revue *Hérodote*³ a také *Institutu francouzské geopolitiky*⁴. Jeho příchod symbolizoval novou éru geopolitiky. Podobně jako jeho předchůdci nekladl důraz pouze na geografickou podstatu území, nýbrž se věnoval bohatství, které mohou regiony ukrývat, a to nejen ve smyslu bohatých nalezišť surovin, ale především z hlediska etnických, kulturních a náboženských hodnot (Lacoste 2014: 47). Podle Lacosteho sehrávala důležitou roli kartografie, čímž byla zaručena kontrola rozsáhlých území. V tomto smyslu poukazoval na to, že geografie sloužila k válčení, protože bylo důležité promýšlet vojenské operace, strategicky plánovat a koordinovat čas a prostor. Jak sám tvrdil „území se svým prostorem a svou populací je nejen zdrojem veškeré vojenské síly, ale je také součástí faktorů ovlivňujících válku“⁵ (Lacoste 2014: 63).

Od konce druhé světové války byl sice pojem geopolitiky opomíjen, ale se založením *Hérodote*, nabýval opět na významu. Podle Lacosteho bylo potřeba vybudovat novou politickou konstrukci, která by se odlišovala od geografie. Geopolitika tak podle něj „analyzovala a vysvětlovala soupeření geografických oblastí, malých či velkých, s přihlédnutím k pohnutkám

---

³ Jedná se o revue, věnující se pouze geopolitice.

⁴ Oficiální název *Institut Français de Géopolitique*.

⁵ V původním znění: „Le territoire avec son espace et sa population est non seulement la source de toute force militaire, mais il fait aussi partie intégrante des facteurs agissant sur la guerre.“

protagonistů konfliktu, kteří tak ospravedlňovali svou činnost. [...] Zatímco geografie znamenala spíše strategické znalosti, které souvisely s řadou politických a vojenských postupů, které vyžadovaly shromažďování různorodých informací“⁶ (Lacoste 2014: 46–48). Geopolitické analýzy regionálních i globálních problémů se stávaly častějšími a od roku 1980 dokonce vzrostl počet publikací týkajících se geopolitiky. Stejně tak se geopolitika stala předmětem zájmu mnoha odborných diskusí (Hepple 2000: 21).

2.1 Francouzsko-německé vztahy

Zásadním milníkem ve vývoji francouzského geopolitického myšlení byl rok 1871, tedy rok sjednocení Německa. V návaznosti na nově vzniklý geopolitický útvar bylo nutné, aby Francie definovala své postoje vůči novému geografickému celku. Francouzský sen o hegemonii v Evropě se vlivem událostí rozptýlil, proto bylo na místě, aby se Francie vymezila proti německé říši. Rostoucí moc sjednoceného Německa se projevila také v okamžiku, kdy se německý sjednocovací ceremoniál a korunovace německého císaře odehrály ve Versailleském paláci (Stratfor 2010: 12).

I přes počáteční nejistotu se ve vlně první světové války rozběhlo francouzské studium geopolitiky výrazně kupředu. Z první světové války vzešla Francie jako vítězný stát, a to i přes velké ztráty na životech a vysoký počet zraněných vojáků. Válka byla oficiálně ukončena podepsáním smlouvy z Versailles v roce 1919. Smlouva znamenala pro Německo jistou formu ponížení a současně skutečnost, že Německo přijme plnou odpovědnost za vypuknutí války a ztratí svou pozici mocného evropského státu. Francie

---

⁶ V původním znění: „La géopolitique [...] analyse et explique des rivalités de pouvoirs sur des territoires géographiques, qu'ils soient de grande ou de petite taille, en prenant notamment en compte les arguments qu'avancent à tort ou à raison les protagonistes, chacun d'eux avançant des représentations, des droits historiques plus ou moins anciens, pour justifier son action. [...] La géographie est d'abord un savoir stratégique étroitement lié à un ensemble de pratiques politiques et militaires, et ce sont ces pratiques qui exigent le rassemblement articulé de renseignements extrêmement variés.“

ustanovení smlouvy z Versailles podporovala, protože oficiálně dávala vinu za válku Německu, přinutila ho vzdát se německých kolonií a evropských teritorií a požadovala zaplatit reparace. Nejen, že Německo muselo na základě Versailleské smlouvy navrátit Alsasko-Lotrinsko Francii, ale také muselo opustit své kolonie, které si následně přerozdělily vítězné mocnosti. Francie se po porážce Německa dala do zotavování německých kolonií – Toga, Kamerunu a také částečně působila v některých arabských částech bývalé Osmanské říše, v zemích Sýrie a Libanonu. Nová politická mapa světa, která vzešla ze smlouvy z Versailles, dala vzniknout novým otázkám, které bylo potřeba řešit (Parker 2000: 958). Lucien Gallois (1857 - 1941), francouzský geograf, v této době použil časopis *Revue Les Annales de géographie*⁷ k naléhání na francouzské geography, aby se více věnovali studiu států a nových politických uskupení, kterým dalo vzniknout podepsání Versailleské smlouvy (Gallois 1919: 248). Současně je nutné poznamenat, že ve Francii zbylo po Versailles málo prostoru pro odvážné geopolitické vize a spíše se francouzské geopolitické myšlení zaměřovalo na německé nebezpečí a rostoucí obavy z další války (Wusten – Dijkink 2002: 32).

V meziválečném období se Francouzská republika profilovala jako země obávající se německé msty, za již zmiňované francouzské vítězství a prohru do té doby mocného Německa. Ještě před vypuknutím druhé světové války se Francie obávala ohrožení na třech svých státních hranicích. Z jedné strany Španělskem, z druhé Itálií a na východě Německem. Ačkoli ideologie pangermanismu v meziválečném období posílila, byla Francie od těchto myšlenek zcela izolována, ale i tak se obávala vlivu Německa na sousední státy, které by mohly ohrožovat francouzské národní zájmy. Podle Parkera (2000: 965) se francouzský geopolitik Jacques Ancel snažil o prosazení vzniku seskupení či společenství v boji proti hrozbě vzestupu pangermanismu.

---

⁷ Jednalo se o geografický časopis založený již Paulem Vidalem de la Blanchem v roce 1892 (Persée, Francouzský portál pro přístup k vědeckým časopisům).

Nárůst pangermanismu nepochybně podporoval německou agresivitu a touhu po moci, skrze posilování nacionalismu. Francouzskou reflexí na zmiňované události bylo hledat evropské spojence⁸, kteří byli vojensky slabí, v boji proti německé hrozbě s cílem zmařit německé plány na vytvoření *Mittleeuropy*⁹ (Wusten – Dijkink 2002: 33). Dokonce tehdejší premiér Francie, Aristide Briand, vyslovil přání, aby byly národy Evropy sjednoceny v jednu federální jednotku. Podle něj bylo potřeba mezi národy, jenž jsou seskupeny v Evropě, vytvořit federální vazby. Národy by měly být v kontaktu, diskutovat o svých zájmech, přijímat společná usnesení a vytvořit pouto solidarity, které jim umožní vypořádat se s problémy (Briand 1929). Věděl, že by toho nemohlo být dosaženo v mezinárodním systému toho času, ale jeho slova nastínila pozdější směřování francouzské evropské politiky. Obdobně se v minulosti vyjádřil i francouzský geograf Albert Demangeon (1872 - 1940), který zastával názor, že by Francie měla následovat americký případ a vytvořit globální síť hospodářských vztahů a podpořit domácí technický pokrok¹⁰ (Demangeon 1920: 311).

V roce 1933 s nástupem Adolfa Hitlera k moci se začala německá pozice výrazně lepší. Německo začalo ekonomicky prosperovat, což mimo jiné přispělo k podpoře nacistického režimu z řad německého obyvatelstva. Adolf Hitler si prostřednictvím své zahraniční politiky dokázal podmanit některé části Evropy. Výsledkem jeho jednání bylo podepsání Mnichovské dohody¹¹, která svým způsobem dokazovala německou nadřazenost nad ostatními národy. O rok později se tato nadřazenost potvrdila v okamžiku, kdy došlo k rozpoutání druhé světové války Německem. Francie v této době čelila

---

⁸ Například můžeme hovořit o Polsku či Československu.

⁹ Plán na vytvoření střední Evropy, která by byla plně pod německým vlivem. Německá dominance by převládala v oblasti ekonomiky, politiky i vojenství (Wusten – Dijkink 2002: 32).

¹⁰ Demangeon byl méně posedlý německým nebezpečím. Předpověděl vzestup USA i Japonska a nevyhnutelné rozpuštění koloniálních říší (Demangeon 1920: 311).

¹¹ To, že byla Mnichovská dohoda podepsána Francií, bylo vnímáno jako neschopnost Londýna bojovat za kontinentální rovnováhu v Evropě. Byla tak uznána nadřazenost Německa a potvrzeno jeho mocenského postavení uvnitř Evropy (Chauprade – Thual 1998: 159).

problému narůstajícího pangermanismu, proti kterému bylo potřeba bojovat (Chauprade – Thual 1998: 159).

Po konci druhé světové války bylo Německo i nadále prioritním zájmem francouzské zahraniční politiky. Francouzskou poválečnou politiku vůči Německu lze shrnout do dvou zásadních bodů. Za prvé si Francie nikdy nechtěla připustit, že by Německo mohlo představovat vojenskou hrozbu, ale opak byl pravdou. Proto francouzská garnitura apelovala na zajištění bezpečnosti podél východní hranice s Německem v reakci na reálný německý rozmach. Za druhé předpokládali, že se Německo nezotaví ekonomicky rychleji nežli Francie tak, aby bylo schopné ekonomického progresu (Mahmoud 2012: 211–212)

Po nečekaném mocenském progresu Německa, musela Francie zahájit novou kontinentální politiku, umožňující zemi aktivně participovat na ekonomickém trhu se svými sousedními zeměmi a hledat možnost, jak zajistit stabilitu v zemích Západní Evropy. Francouzské rozhodování mělo vést k nastolení nových vztahů mezi Německem a Francií a udržení francouzského vlivu v Evropě (Bozo 2012: 6–14). Vzájemné utužování vztahů začalo být navazováno bezprostředně po skončení druhé světové války. Již v roce 1945 byla například založena organizace BILD (*Mezinárodní kancelář pro diplomatický styk a dokumentaci*)¹² a v roce 1949 byl založen *Francouzsko-německý institut v Ludwigsburgu*¹³. Konečným výsledkem bylo sjednání příměří mezi Francií a Německem v podobě Elysejské smlouvy, podepsané Charlesem de Gaullem v roce 1963¹⁴ (Bouvet – Delors – Kluxen –

---

¹² Oficiální název *Le Bureau international de liaison et de documentation*. Jedna z prvních organizací, které vznikly v zájmu propojení Francie a Německa. Cílem bylo francouzsko-německé porozumění a navázání spolupráce obou zemí, aby společně přispěly k budování evropské jednoty. V současné době v rámci BILD probíhají vzájemná setkávání obou národů, jazykové letní kurzy apod. (BILD).

¹³ Funguje na podobném principu jako BILD. Konají se zde vzájemná setkávání, veřejné debaty na různá témata. Spolupráce probíhá v otázkách hospodářských, sociálních politik, dále oblast zájmu zahrnuje také evropskou politiku a mezikulturní spolupráci (Deutsch-Französisches Institut).

¹⁴ Viz Příloha č. 1: Charles De Gaulle a Konrad Adenauer při podpisu Elysejské smlouvy.

Pyta – Lamers – Rován 1998: 15). Prezident byl přesvědčen o tom, že vytvoření západního geopolitického jádra v podobě francouzsko-německé spolupráce zbaví Německo ambic na ovládnutí Evropy a naopak díky tomu bude usilovat o spolupráci, nikoli o získání dominantního postavení. Ovšem i přes navázání spolupráce se Francie stále obávala německého mocenského růstu a možnosti rozpoutání další války.

2.2 Budování francouzské zámořské říše

Ačkoli se Francie na jedné straně obávala rostoucí síly svého východního souseda, na straně druhé ji to naopak vnitřně posilovalo (Parker 2014: 95). Byla to právě německá říše, která umožnila Francii nově se realizovat. Vlivem tehdejších událostí byla Evropa prostorem, který bránil francouzské národní vitalitě, a proto bylo nutné orientovat se i na mimoevropský prostor (Wusten – Dijkink 2002: 32). Ve svých vizích byla velmi aktivní ve snaze zamezit mocenskému růstu německé říše. V tomto smyslu lze říci, že k udržení Francouzské republiky v rámci Evropy a boji proti sjednocenému Německu usilovala Francie o rozšíření své říše. Francouzská republika se vyznačovala výraznou geopolitickou rovnováhou, charakterizovanou vyvážeností mezi kontinentální a světovou politikou. Francouzská garnitura povzbuzovala koloniální expanzi¹⁵ s cílem učinit z Francie mocný stát v evropském prostoru. Její pozice uvnitř Evropy byla v té době silná, přičemž její mocenské postavení bylo více upevněno okupací Severní Afriky, Indočíny a dalších zemí¹⁶. Cílem francouzské geopolitické strategie bylo vytvoření kontrolního systému celé oblasti severní Afriky tak, aby bylo zajištěno spojení se Subsaharskou Afrikou¹⁷. Francouzsko-arabská kontinuita měla být zajištěna

---

¹⁵ Již Napoleon III. (1808 – 1873) dříve usiloval o francouzskou přítomnost na africkém kontinentě. Ujal se postupného dobývání Indočíny (podařilo se mu získat Vietnam a Kambodžu, Laos byl přidružen až roku 1893), ale naopak selhal ve svém snu vybudovat z Mexika součást francouzské říše (Chauprade – Thual 1998: 160).

¹⁶ Francouzská koloniální říše se svou rozlohou stala svou velikostí druhou největší na světě hned po Velké Británii (Chauprade – Thual 1998: 160).

¹⁷ Viz Příloha č. 2: Mapa zobrazující vliv Francie v Africe.

od východu k západu – od Dakaru až po Džibútí. Rozšiřování francouzské zámořské říše ovšem neprobíhalo bez problémů. Francouzské ambice prosazovat se na africkém kontinentu byly mařeny působením Velké Británie a jejím koloniálním růstem orientovaným od severu k jihu, mezi Káhirou a Kapským městem (Chauprade – Thual 1998: 160)

Po skončení druhé světové války byla Francie postavena před nutnost řešit svou koloniální situaci. Došlo k narušení koloniální říše na Madagaskaru, v Indočíně a Alžírsku. V polovině 50. let 20. století se objevila otázka ekonomické a politické budoucnosti Francie, artikulovaná opětovně okolo strategie kontinentální evropské a světové politiky, tedy rozšiřování francouzské říše. Pátá Francouzská republika zvolila obdobně jako Nizozemsko či Velká Británie přeměnu koloniální světové politiky. V souvislosti s tím se začala řešit otázka udělování nezávislosti státům, které byly pod koloniální správou Francie. Francouzi se tak snažili splatit koloniální dluhy v oblasti „černé“ Afriky (Bozo 2012: 33). Nezávislost zemí francouzské říše měla přinést zintenzivnění politické spolupráce v zájmu všech aktérů. Nikoli tak, aby mezi nimi byla budována propast a vzájemná nesnášenlivost. Francouzská dekolonizace započala v 50. letech a během několika let tak byla francouzským zámořským územím udělena nezávislost. Mezi prvními získaly status nezávislosti Indočína, Maroko a Tunisko. Následovaly země francouzské východní Afriky a francouzské rovníkové Afriky a také Madagaskar v roce 1960 a v neposlední řadě byla udělena nezávislost Alžírsku v roce 1962¹⁸ (Atlas historique).

I přes proces dekolonizace směřovala Francie k politickému sdružování a spolupráci s některými zeměmi Afriky ve vytvoření frankofonního společenství tzv. *Françafrique*¹⁹. Během několika následujících let se dokonce

---

¹⁸ Viz Příloha č. 3: Přehled procesu udělování nezávislosti africkým zemím.

¹⁹ Jako první užil tento pojem Félix Houphouët-Boigny. Proto bylo zejména spojení s Pobřežím slonoviny pro Francii natolik významné (Charillon 2011: 143).

podářilo oprostít toto frankofonní uskupení od myšlenek kolonialismu integrací mnoha zemí, které nikdy nebyly pod nadvládou francouzské říše. Hlavní francouzské zámořské pole bylo ustaveno ze série francouzských departmentů – Guadeloupe, Martinik, Guyana, Réunion, Mayotte a teritorií – Francouzská Polynésie, Nová Kaledonie, Wallis a Futuna. Dále z francouzského zámořského společenství Saint-Pierre a Miquelon. Mimo to zahrnovalo francouzské zámořské území také jižní a antarktická území²⁰ (Le ministère – Les Outre-Mer). Tento prostor tak umožňoval Francii, aby byla přítomna na všech kontinentech. Na základě výše uvedeného je možné říci, že Francie byla velmi aktivní z hlediska svých geopolitických aktivit. Jednalo se o aktivní globální politiku založenou na snaze rozšiřovat svou geopolitickou působnost i na jiné kontinenty. Obecně lze francouzské geopolitické směřování v oblasti Afriky charakterizovat jako strategii vyznačující se podporou frankofonní a arabské oblasti.

2.3 Přístup ke Spojeným státům americkým

Z druhé světové války vzešla Francie jako silně zraněný národ a vedení Charlese de Gaulla mělo Francii zotavit. Zatímco po konci první světové války lidé vycházeli šťastní do ulic a oslavovali ukončení bojů, po konci druhé světové války byla Paříž velmi smutným městem (Mahmoud 2012: 207). Pod vedením Charlese de Gaulla se dokázala země rehabilitovat a obnovit své významné postavení v rámci evropského prostředí. Především byl její vliv symbolizován událostmi 60. let, kdy se profilovala jako země se spíše negativním postojem vůči Spojeným státům americkým. Tím, jak Spojené státy rozšiřovaly své vojenské základny a politickou kontrolu do dalších zemí světa, utvářely jistou formu imperialismu, proti které bylo potřeba se vymezit. Ve francouzském geopolitickém prostředí, ve vztahu ke Spojeným státům americkým, silně rezonoval sílicí antiimperialismus. Podle

---

²⁰ Viz Příloha č. 4: Zámořská území Francie – departmenty a teritoria.

Volnera (2004: 118) směřovala každá imperiální říše k hegemonii a expanzi, a proto bývaly tyto země často zdrojem konfliktů. Proto přistupovala Francie ke Spojeným státům americkým, konkrétně k Severoatlantické alianci, rezervovaně. Jednak bylo nemyslitelné ohrožovat národní zájmy Francie a za druhé se země nechtěla vzdát vlastních ambic v rámci integrovaného uskupení NATO. Jestliže by nebyly její požadavky na zvýšení evropského vlivu při rozhodování uspokojeny, měla by se Francie od Aliance distancovat (Bozo 2012: 34–52).

Po druhé světové válce dominovaly mezinárodnímu systému právě Spojené státy americké a bylo možné očekávat nárůst nespokojenosti a nesouhlasu států s touto nadvládou. Francouzi předpokládali, že časem se Spojené státy dostanou do problémů, které je připraví o status mocnosti v rámci mezinárodního systému. Antiimperialismus se stal hlavním předmětem zájmu gaullistického období, prosazovaného osobou francouzského prezidenta Charlese de Gaulla. Jádrem de Gaullovi politiky spočívalo v posilování moci a majestátnosti Francie a udržení nezávislosti, čemuž Spojené státy výrazně bránily. Právě Charles de Gaulle byl tím, kdo dokázal proměnit teorii francouzských geopolitiků v realitu a měl prostředky k tomu, jak učinit z Francie mocnost. Dokázal nastartovat ekonomický růst země po válce, zavedl efektivní jaderné zbrojení, a také přispěl ke zvýšení vědeckého úsilí v oblasti výzkumu a technologického rozvoje (Bozo 2012: 49). Chtěla-li Francie získat moc, pak musela začít používat politiku síly.

Rozvíjející se diskuse o francouzské představě bezpečnostní spolupráce v Evropě byly jedním z problémů francouzsko-atlantických vztahů. Francie začala aktivně řešit otázku vlastnictví a vývoje jaderného zbrojení²¹, protože jaderné zbraně byly prostředkem, který měl zemi zaručit významné

---

²¹ Již na konci 50. let se Francie představila s několika vyvinutými jadernými zbraněmi a v roce 1960 byl proveden první nukleární test v Saharské poušti (The Nuclear Threat Initiative 2015; Bozo 2012: 32).

geopolitické postavení (Bergès 2008: 81). Především měl program rozvoje jaderného zbrojení vést k vybudování nezávislé francouzské obrany, což by přispělo k profilaci Francie jako jaderné mocnosti.

Myšlenka, která vycházela z nutnosti prosadit nezávislost na Spojených státech amerických, se začala rozvíjet již během 50. let. Jaderné kapacity, kterými oplývala Francie, měly sloužit jako další příležitost ke zpochybnění role USA v Evropě. Spojeným státům americkým, tehdejšímu monopolu jaderného zbrojení, nebylo možné plně důvěřovat, a proto vznikla nová dimenze evropské obranné spolupráce. Na druhé straně je ale nutné poznamenat, že právě USA hrály důležitou roli při tvorbě francouzského jaderného programu. Tato skutečnost plynula z problému, že vývoj jaderného programu ve Francii by bylo velmi obtížné realizovat pouze z vnitrostátních prostředků. V tomto smyslu byla spolupráce s USA a ostatními evropskými zeměmi ideální k zajištění materiálních a technických prostředků k dosažení národních programů bezpečnosti (Mahmoud 2012: 209).

Hlavními důvody, proč Francie začala budovat svůj vlastní jaderný program, byla zřejmě jednak otázka prestiže a potenciálu získat výsadní postavení v rámci Evropy, ale především se jednalo o bezpečnostní důvod. Francouzská republika si tak zajistila garanci francouzské suverenity v oblasti bezpečnosti, která díky tomu byla do jisté míry nezávislá na Spojených státech amerických a Severoatlantické alianci. Obavy ohledně evropské bezpečnosti plynuly ze skutečnosti, že platila západoevropská závislost na americkém rozhodnutí ohledně využití jaderného útoku. Mohla by nastat situace, kdy by ochrana Evropy nebyla prioritním cílem Aliance. Obdobně ve vztahu k Německu byla Francie v tomto smyslu zvýhodněna o svou vlastní jadernou techniku, kterou disponovala. Jednalo se o zásadní krok z hlediska vývoje francouzské geopolitiky, protože jaderná síla byla ve francouzské společnosti středem pozornosti. Jak vyplývá z výše uvedeného, bezpečnostní a obranná politika Francie byla úzce propojena s jejím jaderným potenciálem.

De Gaulle prosazoval svou politiku v souladu s konceptem francouzské geopolitické školy ve smyslu, že pouze síla může vést mezinárodní politiku v souladu s národním zájmem (Bozo 2012: 31). Na počátku 60. let s ukončením alžírské války, trvající mezi lety 1954 – 1962, přišlo osvobození Francie od koloniální zátěže a začala vznikat nová éra francouzské diplomacie. Ačkoli se z počátku de Gaulle profileval jako prezident vymezující se vůči evropské integraci, na počátku 60. let začal Francii přivádět na cestu přibližování se evropským strukturám, směrem k Evropské unii. Hlavním cílem bylo etablovat Francii jako světovou mocnost podpořením jaderného vývoje (Mahmoud 2012: 208). Francouzský vzestup, ekonomický rozmach a politická stabilita projevující se během vlády Charlese de Gaulla byly následně potvrzeny jeho znovuzvolením do funkce prezidenta Francie.

Odtažitost, kterou Francie zaujímal v postoji k NATO, se projevila v roce 1966, kdy tehdejší prezident Charles de Gaulle rozhodl o vystoupení z vojenských struktur Aliance²². Na základě toho požadovala Francie odchod všech zahraničních jednotek z francouzské půdy. Vystoupení z vojenských struktur znamenalo velmi zásadní geopolitický krok ve vztazích vůči Spojeným státům. Již od roku 1966 bylo zřejmé, že postoj vůči NATO byl velmi negativní. Tehdejší francouzská vládnoucí struktura se domnívala, že Aliance by ve skutečnosti mohla oslabit postavení Francie nejen v Severoatlantické Alianci, ale i na evropské scéně. Francie si zakládala na své nezávislosti na mezinárodních institucích, proto bylo její vystoupení ze struktur Aliance pochopitelné. Spolupráce s USA byla v té době

---

²² Vystoupení ze struktur vedlo k šíření různých interpretací. Jednou z nich bylo, že de Gaulle pouze usiloval o obnovení národní hrdosti a nezávislosti. Zatímco v USA byl tento krok interpretován jako krok proti Americe. Američané tento postup vnímali jako podkopání autority ve smyslu, že tak Francie dala možnost nahlédnout Sovětskému svazu do rozdělení Aliance. Proto se během 60. let vzájemné vztahy Francie a Spojených států amerických nesly spíše v negativním duchu (Stratfor, Global Intelligence 2003; Mahmoud 2012: 208).

považována za nepřijatelnou, a proto bylo samozřejmě nemístné, aby se Francie zapojovala do jejích aktivit (Irondele – Mérand 2010: 32).

V kontextu té doby je nutné si uvědomit, že Francie ačkoli vystoupila z vojenských struktur, byla stále členem NATO. Na základě toho sice platily ve Francii nějaké závazky vůči NATO, ovšem francouzští představitelé rozhodli, že Francie bude z hlediska jaderného zbrojení nezávislou silou, která se může svobodně rozhodovat o účasti v bojích. Kromě toho se řešila otázka možností jaderného nasazení, která otevřela problém, týkající se užití jaderných zbraní NATO v evropském prostoru.

Ačkoli nastal roku 1966 zásadní zlom ve vývoji francouzské geopolitiky, nevedlo to k úplné roztržce mezi USA a Francií. I když se Francie stáhla z vojenské organizace NATO, francouzská vláda jasně uvedla, že nemá v úmyslu opustit Alianci řádně, pokud by události v příštích letech měly přinést radikální změnu ve vztazích mezi Východem a Západem. Francouzská vláda nevnímala svou nezávislou činnost za neslučitelnou s členstvím v Alianci či s francouzskou účastí při vojenských operacích po boku spojenců. Francie byla i nadále právoplatným členem organizace, i přesto, že opustila vojenskou strukturu. Hlavním důvodem zachování vazeb bylo udržování vztahu se spojenci z důvodu ochrany evropského kontinentu v případě ohrožení (Bozo 2012: 51). Ovšem i přesto znamenalo distancování se Francie od NATO oslabení aliančních struktur. Francie předpokládala, že ostatní evropské státy budou následovat francouzské vedení. Hlavním tématem francouzských geografů ve vztahu k USA bylo snížit dopad amerického vlivu na Evropu, což bylo pro Francii zásadním tématem z hlediska její budoucnosti a snah o mocenský vzestup (Mahmoud 2012: 208–210). To vše za účelem vytvořit z Francie světovou mocnost.

Když rozhodl prezident Charles de Gaulle o vystoupení z vojenských struktur Aliance a ukončil tak rozmístění amerických sil na francouzské půdě,

dal najevo, že jeho cílem bylo obnovit úplnou svobodu jednání Francie v oblasti obrany a zahraniční politiky. Argumenty, které prezident považoval za zásadní, pro opuštění struktur Severoatlantické aliance, byly dvojí. Za prvé pochyboval o ochotě Spojených států bránit své evropské spojence²³. Podle pátého článku Washingtonské smlouvy²⁴ bylo stanoveno, že útok proti jedné zemi je považován za útok proti všem, nicméně de Gaulle o tomto aktu pochyboval. Nebyl si jist, zda v případě hrozby by USA byly schopné včas jednat. Navíc nedůvěřoval tomu, zda by zůstaly vztahy mezi USA a Západní Evropou nezměněny vlivem nějakého konfliktu. Uvědomoval si riziko změny názoru a možnosti, že Spojené státy by mohly přestat být vůči Evropě solidární. Spojené státy stejně jako Francie musely nejprve hájit své národní zájmy, čímž by mohlo dojít k ohrožení francouzských zájmů a francouzské národní bezpečnosti (Stratfor, Global Intelligence 2003). Za druhé, prezident zdůrazňoval možnost navázání spolupráce s Východem. V tomto smyslu se vyjádřil, že vzájemné francouzsko-sovětské porozumění by mohlo přispět k profilaci nového období a nastolení politiky *détente* ve smyslu rozvoje spolupráce mezi Východem a Západem (Vaïsse 2009: 182-183).

De Gaullovo jednání vycházelo z pohledu politického geografa Alaina de Benoisty, který odmítal rozdělení Evropy na dvě části. Evropa by měla tvořit jeden celek a kontrastovat tak Západu, neboli Spojeným státům americkým (Benoist 1979: 140–141). Současně de Gaulle upozorňoval, že by USA mohly přivést evropské členské země NATO do konfliktu ve Vietnamu, což bylo nemyslitelné, protože Vietnam nebyl středem evropské pozornosti.

---

²³ Nejdůležitější součástí agendy NATO byla kontrola jaderných zbraní, které měly plnit odstrašující funkci vůči případnému napadení nepřítelem. V tomto případě Sovětským svazem. Přijetím evropských zemí do NATO tak dali Američané závazek Západní Evropě, že pokud by Sovětský svaz tuto oblast napadl, pak by Američané mohli jaderný útok oplátit (Stratfor, Global Intelligence 2003).

²⁴ „Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo v Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto se dohodly, že dojde-li k takovému útoku, každá z nich, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru“ (The North Atlantic Treaty 1949).

Francie by se tak mohla dostat do války jen proto, že by o tom rozhodla Severoatlantická rada (Stratfor, Global Intelligence 2003). Opět se vracíme k otázce preferovaného přístupu vůči francouzským národním zájmům. Podle francouzské geopolitické školy se měl světový vývoj odehrávat pouze do té míry, aby nenarušoval francouzské národní zájmy. V tomto smyslu se stal prezident de Gaulle symbolem francouzské geopolitické reality. Jeho hlavním předpokladem bylo, že Francie ani žádný jiný národní stát by se neměl vzdát svrchovaného práva rozhodovat o vlastní národní bezpečnosti a podřídit se tak nadnárodní organizaci. Žádný závazek nemohl zakázat národu jednat v jeho vlastním zájmu (Mahmoud 2012: 210).

Generál de Gaulle přislíbil vojenskou spolupráci Francie se spojeneckými operacemi NATO v případě války, avšak francouzská účast na straně integrovaných sil byla vázána na rozhodnutí francouzského prezidenta. Bylo pouze v kompetenci hlavy státu, zda se rozhodne do konfliktu vstoupit a podpořit spojenecké struktury či nikoli. Hlavní zásadou při rozhodování prezidenta byly vždy národní zájmy Francie²⁵, které nesměly být žádným konfliktem narušeny (Wusten – Dijkink 2002: 23).

Za hlavní determinanty, které měly vliv na rozhodování francouzských státníků, lze považovat následující: francouzská vláda vykazovala určitou kontinuitu v postojích ke klíčovým otázkám, jako byla sovětská hrozba, vztahy mezi Východem a Západem a nastolení rovnováhy sil mezi nimi. Velký vliv mělo i smýšlení o důvěryhodnosti amerických záruk, které by měly USA poskytovat na ochranu evropského kontinentu, avšak bylo otázkou, nakolik by byly schopné tyto záruky dodržet v případě potřeby. Mimo to stále

---

²⁵ Francouzský postoj k řešení sporů náležel využití pozemních sil, podpoře důležitosti námořní moci se zásadou udržovat a ochraňovat kontinentální zájmy. Pro srovnání lze uvést, že německá pozornost byla orientována spíše na Evropu, Velká Británie naopak kladla důraz na globální úroveň. Francouzský zájem na řešení sporů probíhal na obou úrovních, jak kontinentální, tak světové. Základem této politiky byla skutečnost, že Francie chápala potřeby státu jako nadřazené vůči sobeckým zájmům světové politiky (Wusten – Dijkink 2002: 23).

přetrvávaly obavy ze zahraniční politiky Německa. Francouzská opatření v Evropě plynula ze strachu, že snížením amerického bezpečnostního závazku by mohlo začít Německo zvyšovat svou vojenskou sílu. Nárůst německé moci by mohl vést až k zisku jaderných zbraní, což bylo pro Francii zcela nemyslitelné (Wenger 2004: 26).

Po založení páté Francouzské republiky se vyznačovala de Gaullova zahraniční politika snahou o obnovení moci Francie v prostoru Západní Evropy a tendencemi o překonání studenoválečného konfliktu. Evropa byla v té době vnímaná jako rozdělená – na svobodnou Evropu a americkou Evropu. Svobodná Evropa byla již od Charlese de Gaulla viděna jako prostor zahrnující Rusko (Connolly 2003: 57). Tehdejší prezident smýšlel o Evropě jako vymezenému prostoru od Atlantiku po Ural, tedy o oblasti, která by byla schopna soutěžit se Spojenými státy o světovou hegemonii (De Gaulle 1964). Cílem de Gaullovy politiky bylo sjednotit Evropu od Atlantiku až po Ural a zajistit volnost od americké dominance s nezávislým jaderným programem. Hlavním zájmem bylo tedy zajistit samostatnost a vliv Francie v prostoru celé Evropy.

Vztahy Francie a Sovětského svazu byly ovlivněny osobou francouzského prezidenta Charlese de Gaulla. Nejen, že byla Francie významná pro Sovětský svaz, ale současně to byl také SSSR, který hrál důležitou roli při obnově francouzského vlivu a důvěryhodnosti ve světě v 50. letech. Ačkoli sílilo napětí ohledně amerického závazku zajištění ochrany vůči Evropě, Francie nevnímala americký postoj jako závazný. Zatímco francouzsko-ruské vztahy byly založeny na pokusu změnit transatlantický prostor. Francouzská republika byla pro Sovětský svaz důležitá především proto, že pokud by došlo ke spojení Francie a Německa mohlo by to vést k silnému sjednocení Evropy. Rusko se na tomto základě snažilo využít francouzských obav z mocenského růstu Německa a německého nacionalismu a rozdělit tak Francii a Německo. Velký význam ale sehrála

Francie pro Rusko v okamžiku opuštění vojenských struktur NATO. Sovětský svaz tento francouzský akt vnímal jako oslabení Severoatlantické aliance (Stent 1989: 2–3).

Navazování vztahů se Sovětským svazem bylo vnímáno jako snaha eliminovat vliv USA v Evropě. Sám generál de Gaulle rozhodl o provozování francouzské nezávislosti a francouzském vlivu v Evropě, aniž by byla ohrožena bezpečnost Francie ze strany Sovětského svazu. Doufalo se v minimalizaci nebezpečí ze strany Sovětského svazu i z německých hranic tak, že se Francie vyhýbala vlivu USA a postupně začala se svou politikou přibližování se Východu. Navazování kontaktů mezi Francií a SSSR bylo zaměřeno na omezení rostoucího Německa, posílení role a vlivu Francie v Evropě a zlepšení vzájemné komunikace a záležitostí v rámci vztahů Východ – Západ. Zahájením francouzsko-sovětské spolupráce byla zaručena kontrola nad Německem a současně projevena nedůvěra vůči americké politice. Tato geopolitická vize reprezentovala francouzské geopolitické myšlení na dlouhá léta dopředu. Jak věřili Francouzi, tzv. politika *détente* nebyla jen záležitostí dvou velmocí založených na odlišných národech, ale týkala se budování vlastního konstruktivního nacionalismu a svobody národa. Na základě toho mohly státy vykonávat své národní zájmy bez mezinárodního konsensu (Bozo 2012: 7).

Za završení francouzsko-ruských vztahů bylo možné považovat cestu francouzského prezidenta do Ruska. V březnu roku 1966 de Gaulle rozhodl o vystoupení Francie z vojenských struktur Severoatlantické aliance a o několik měsíců později, v červnu téhož roku, navštívil SSSR. Jednalo se o první oficiální cestu hlavy západního státu do SSSR. Tímto aktem představitelé obou států stvrdili konec západní izolace od Sovětského svazu, zvýšení mezinárodní prestiže obou aktérů a především posunuli vzájemné vztahy směrem k lepšímu (Stent 1989: 5).

S upevňováním francouzsko-ruských vztahů nesouhlasily Spojené státy americké, protože se domnívaly, že by tak docházelo k ohrožování aliančních struktur. Spojené státy se podle Francie snažily zabránit proniknutí Sovětského svazu do Západní Evropy. Krok Francie k posunutí vztahů mezi Francií a Ruskem znamenal další záminku pro snahu Francie jak ohrozit NATO. To, že Francie apelovala na postupné upevňování vztahů se Sovětským svazem, bylo chápáno jako opouštění atlantických vazeb a soustředění se na geopolitickou spolupráci v Evropě. Pro Francii bylo zásadním úkolem omezit sílu Spojených států amerických. Logickým krokem mělo být vytvoření koalice, která by vystupovala proti USA. Naproti tomu je nutné zdůraznit, že v tomto směru jednala Francie poněkud rozporuplně. Na jedné straně chtěla vybudovat antiamerickou koalici, avšak na straně druhé si uvědomovala, že budovat nějaké společenství proti mocným USA pouze na základě ochrany národních zájmů bude problematické. Francie usilovala o takové společenství, kde by mohla jednat suverénně, a bylo by zde uznáno právo na ochranu vlastních národních zájmů (Stratfor, Global Intelligence 2003).

3 Francouzský postoj ke znovusjednocenému Německu

Znovusjednocení Německa bylo pro Francii velkým geopolitickým problémem. Ve chvíli, kdy došlo ke spojení obou německých států, začalo Německo Francii mocensky předbíhat, a proto se Francie snažila hledat své evropské spojence. Výsledkem bylo obnovení politiky vůči východu s orientací na Polsko a Rumunsko. Tuto strategii bylo možné podle Chauprada a Thuala (1998: 162) označit za nové schéma francouzského geopolitického směřování. Společný románský jazyk a velmi dobré vzájemné vztahy mezi Francií a Rumunskem vedly zcela logicky k navázání bližší spolupráce. Obdobně spojení s Polskem vyplývalo ze skutečnosti, že Polsko vnímalo Německo jako hlavní nebezpečí pro svou zemi, a proto bylo spojení důležité. Po rozpadu bipolární soustavy mohla Francie uzavřít spojení se Srbskem, ovšem to by bylo geopoliticky nevýhodné, protože v Srbsku vládl režim, se kterým by nebylo možné spolupracovat. Význam pro Francii již nemělo ani zaniklé Československo, následně rozdělené na Českou republiku, malé území pod německým vlivem a Slovensko, ekonomicky méně rozvinuté než jeho soused. Z výše uvedeného vyplývalo, že kontinentální politika našla svou protiváhu ve střední a východní Evropě. Zároveň je nutné zdůraznit, že francouzský geopolitický přístup byl v této době založen na ochraně míru nikoli na vyvolávání sporů (Parker 2014: 97; Chauprade – Thual 1998: 163).

Geopolitický význam mělo pro Francii také Španělsko, zvláště pak pyrenejská hranice, která tvořila přírodně vytvořenou linii mezi Španělskem a Francií. Panoval předpoklad, že právě Španělsko by se mohlo v příštích letech stát strategickým spojencem Francie. Zde se potvrdila Ancelova teorie, že přírodně vytvořené překážky nemusí nutně znamenat problém, ale naopak mohou motivovat ke vzájemné spolupráci. Současně by se oba aktéři mohli stát významnými spojenci i v rámci Evropské unie, pokud by Madrid preferoval Paříž a nikoli Bonn. Zásadou bylo udržovat dobré vztahy se Španělskem, jelikož v případě, kdy by došlo ke spolupráci Německa

a Španělska, přišla by Francie o strategicky významného spojence. Objevovaly se zde také vnitřní snahy o vyvažování vlivu Německa a snahy o nalezení nových koaličních partnerů, jako bylo Polsko, Rumunsko či Španělsko tak, aby Francie netratila. Obecně lze říci, že šok z roku 1871 a následně z roku 1990 upevnil národní cítění, které se zde objevilo mnohem dříve, nežli tomu bylo například v Německu či Itálii. Francie by také měla přehodnotit svůj přístup k Německu. Německo po svém znovusjednocení hrálo významnou roli v zahraniční politice Francie, a také se stalo jejím nepostradatelným partnerem, jehož separace by mohla mít nevyčísitelné dopady (Dussoy 2001: 69).

3.1 Postoj prezidenta Françoise Mitterranda

V roce 1981 bylo hlavní prioritou nově zvoleného prezidenta Françoise Mitterranda prohlubovat francouzsko-německé přátelství ve snaze čelit Německu ve sjednocené západní Evropě (Bozo 2012: 83). Francie se snažila čelit tomuto mocnému aktérovi v mezinárodním prostředí posílením vojenské spolupráce mezi Francií a Německem. Tato myšlenka byla ve francouzském prostředí evokovaná již za prezidentů George Pompidoua a Valéryho Giscarda d'Estainga, avšak nikdy nebyla realizována. Projekt evropské obrany byl realizován až reaktivací vojenských doložek Elysejské smlouvy, podepsané již v 60. letech (Lellouche 2009: 109). Francie tak ve své podstatě obnovila Elysejskou smlouvu o francouzsko-německé spolupráci. Roku 1988, u příležitosti 25. výročí Elysejské smlouvy, německý kancléř Helmut Kohl a francouzský prezident François Mitterrand dospěli ke společnému rozhodnutí o vytvoření francouzsko-německé obrany a bezpečnosti (Mitterrand 1988). Během francouzsko-německého summitu v Bonnu na podzim roku 1989, jeden týden před pádem zdi, pronesl François Mitterrand na tiskové konferenci, že se nebojí německého znovusjednocení a vyjádřil tak svou podporu (Mitterrand 1989). Vzhledem k dobrým osobním

vztahům prezidenta Francie a německého kancléře se francouzsko-německé vztahy nesly ve znamení přátelství (Vaïsse 2009: 139).

Rozpadem Sovětského svazu, Varšavské smlouvy zemí východního bloku a celkovým mezinárodním vývojem po skončení studené války byla Francie nucena zaměřit svou pozornost na nově se objevující bezpečnostní a geopolitické výzvy, jež následovaly. Země byla nucena změnit své vztahy k okolnímu světu. Role Francie a její postavení v mezinárodním systému se začalo postupně měnit na počátku 90. let 20. století. Francie se v té době pokoušela o získání nové pozice v evropské geopolitice formovanou Spojenými státy a charakterizovanou integrací rozděleného Německa do jednotného politického a ekonomického subjektu. Sjednovací proces byl ve francouzském prostředí vnímán velmi negativně a z tohoto pohledu bylo možné jej chápat jako velký geopolitický problém Francie (Duby 2003: 820).

Plány na posílení německé role v Evropě se staly skutečnými a prezident François Mitterrand musel po svém znovuzvolení čelit mezinárodnímu pozdvižení. Francie v těchto letech zažívala neblahý pocit z návratu historie. Ve francouzské společnosti se pozornost zaměřovala na obavy z opětovného německého růstu, jak ekonomického, tak i z hlediska zahraniční politiky, ve které by se mohlo Německo profilovat jako suverénní stát. Německo se po sjednocení prosazovalo nejen silnější rolí v politice, ale také rostoucí populací a především snahami o samostatnější roli v mezinárodním systému. Mocenská převaha Německa nad Francií se mimo jiné projevovala geografickým umístěním Německa v centru Evropy (Kudelová 2001: 23). François Mitterrand ve svém jednání vycházel z přístupu francouzské geopolitické školy k Německu, tj. snah o vytvoření evropské jednoty ve snaze omezit Německo a učinit Francii nezávislou.

V 90. letech snahy o udržení Německa pod kontrolou pokračovaly a měly eliminovat německé úsilí o získání velmocenského postavení v rámci

Evropy. Po německém znovusjednocení začala mít vzájemná spolupráce při přípravě budoucí společné evropské bezpečnostní politiky důležitý význam. V praktické rovině bylo projevem smířlivých vztahů mezi oběma aktéry vytvoření jednotek Eurocorps roku 1992 (Ministère de la Défence). Jednotky měly pomoci k úspěšné realizaci tzv. Peterberských cílů, zaměřujících se na humanitární ochranu, udržování míru či užití vojenských sil pro řešení krizí. Přítomnost německých vojáků mezi členy Eurocorps byla mimořádným symbolem sblížení mezi dvěma bývalými nepřáteli. Jednotky Eurocorps bylo možné v tomto smyslu považovat za zárodek budoucí evropské armády (Vaïsse 2009: 138).

Na základě výše uvedeného lze shrnout, že předpoklady z roku 1990 odpovídaly geopolitickému myšlení francouzské školy a to, že Německo může ohrozit postavení Evropy, čímž by přispělo k oslabení Francie. Prohloubením evropské integrace měla být podle prezidenta zaručena kontrola nad rostoucí německou mocí v rámci evropského regionu, jelikož Francie nechtěla ztratit svůj vliv ve prospěch Německa. Všechny tyto výše uvedené determinanty se do značné míry podepsaly na směřování zahraniční politiky Francie, jelikož se cítila být do jisté míry ohrožena, protože se Německo od roku 1993 stává „nejvýznamnější politickou zemí demokratické Evropy“ (Hnízdo 1995: 97). Proto bylo cílem prezidenta Mitterranda prohlubovat vzájemné vztahy a vyvarovat se potencionálnímu konfliktu.

3.2 Postoj prezidenta Jacquese Chiraca

I přes veškerá ohrožení a možný vzestup Německa se Francie snažila udržet v popředí své vlastní národní zájmy. Chápala je jako globální a prostřednictvím důrazu na jejich dodržování usilovala o zachování svého velmocenského postavení. Nechtěla být pouze aktérem působícím v oblasti Západní Evropy, ale chtěla zasahovat i do jiných regionů (Vilímek 2007: 17; DUBY 2003: 819–820). Spolu se získáním silnější pozice se Německo snažilo

o nahrazení osy Paříž-Bonn osou Berlín-Paříž, přičemž na první místo byla v jejich tezi postavena ta silnější mocnost (Hnízdo 1995: 97). Viditelně tak byla naznačována profilace německého státu o nabytí silného mocenského postavení. Mimo to měly francouzsko-německé vztahy vliv na tvorbu zahraniční politiky Francouzské republiky v Africe. Francie se do jisté míry přestala orientovat na zahraniční politiku v africké oblasti (Hnízdo 1995: 51). Zde je možné spatřovat rozpor s původní vizí francouzských geopolitiků. Podle nich německá rozpínavost vedla Francii k budování zámořské říše, zatímco v 90. letech tomu bylo naopak a spíše se z kontinentu stahovala.

Vzájemné vztahy mezi aktéry byly v podstatě velmi napjaté, což bylo podpořeno dvěma zásadními faktory. V první řadě se jednalo o profesionalizaci francouzské armády, aniž by byla předem projednána s Německem. Jedním z možných vysvětlení proč tak Francie učinila, byla možnost, že prezident chtěl dát najevo jistou formu suverenity Francie. Konkrétně tak, že v „otázkách bilaterální spolupráce v oblasti bezpečnosti a obrany náležela Francii vůdčí role“ a nebylo potřeba diskutovat o změnách s Německem (Kudelová 2001: 26). Prezident Chirac viděl nedostatky ve francouzské armádě, a proto se pokusil o její profesionalizaci²⁶, zahájenou roku 1996. Snažil se, aby byla Francie schopna úspěšně čelit budoucím výzvám a zajistit tak obranu francouzských zájmů a silnou pozici Francie v rámci aliancí i ve světě (Chirac 1996a). Druhým prvkem narušení vztahů bylo rozhodnutí Paříže obnovit jaderné zkoušky, o čemž stejně jako v předchozím případě Německo nevědělo, a bylo to chápáno jako projev arogance (Lallemand de Driésen 2007: 68; Kudelová 2001: 26).

I přesto si však prezident Chirac uvědomoval, že jeho země a Německo jsou nadále hnací silou Evropské unie. Představitelé obou států se snažili

---

²⁶ Program profesionalizace vojenských sil byl vytvořen na období let 1996-2015. Zároveň zachovával geostrategický význam jaderného odstrašování a zajišťovat ochranu svého území (Lallemand de Driésen 2007:72).

obnovit úroveň francouzsko-německé spolupráce naposledy viděnou v době svých předchůdců, Helmuta Kohla a Françoise Mitterranda. "Mým cílem, a to díky francouzsko-německému přátelství, je posunout vztahy dopředu a pokračovat v tomto velkém evropském dobrodružství,"²⁷ řekl Chirac (BBC News 2000). S ohledem na myšlenky francouzské geopolitické školy, bylo v zájmu Francie hrát silnou roli v nadnárodních strukturách, jako byla Evropská unie a hlavní důvod spolupráce byl ten, že společná síla Německa a Francie byla větší, nežli obou zemí samostatně (Gunther 2011: 61).

V lednu roku 2003, Francie a Německo oslavily čtyřicáté výročí Elysejské smlouvy, bilaterální smlouvy o spolupráci a usmíření, kterou země podepsaly již v roce 1963. Vzpomínková událost přispěla k zavedení praktických opatření zaměřených na zvyšování ekonomické a politické úrovně napříč zeměmi (Gunther 2011: 46). Proslov francouzského prezidenta Chiraca a německého kancléře Gerharda Schrödera zdůraznil význam vzájemné spolupráce v oblasti Evropy. Podle jejich slov bylo ambicí obou představitelů států být stále zdrojem návrhů na změny v rámci evropského společenství a těmi, kdo budou vést své partnery a plnit úlohy nové Evropy (Chirac 2003).

Ve stejné době došlo k posílení vzájemných vztahů především vlivem stejného názoru na americké zapojení do války v Iráku. Jak Francie, tak Německo stáli v opozici americkému rozhodnutí o intervenci, a v rámci oslav francouzsko-německé spolupráce vydali francouzský prezident Jacques Chirac a německý kancléř Gerhard Schröder společné prohlášení. Touto cestou vyjádřili opoziční postoj vůči americké invazi a vystoupili tak proti americkému unilateralismu (Vaïsse 2009: 156). Představitelé obou zemí neschvalovali zásah USA z následujících důvodů. Negativní postoj spočíval v argumentu, že Irák byl nepochybně nepřátelským národem, avšak

---

²⁷ V původním znění: „My ambition, thanks to the Franco-German friendship, is to push ahead and pursue this great European adventure.“

neznamenal žádné vojenské ohrožení, protože země, které byly několik let sledovány, nemohly vlastnit zbraně hromadného ničení. Současně poukazovali, že by se o vojenské intervenci v Iráku nemělo uvažovat jako o logické odpovědnosti za teroristické útoky z 11. září 2001²⁸. Kromě jiného měla sama Francie v oblasti vlastní zájmy v podobě zdrojů ropy a také si byla jistá, že pokud by USA okupovali Irák, vychýlila by se globální rovnováha směrem ke Spojeným státům. Proto bylo zájmem Francie odolat (Jospin 2004: 120).

Svým jednáním nepochybně Jacques Chirac navazoval na svého předchůdce, François Mitterranda. Posilování spolupráce s Německem a oslavy výročí podepsání Elysejské smlouvy měly potvrdit nadřazené postavení Francie v Evropě ve snaze předejít snahám Německa o mocenský růst. Vzájemné vztahy se nevyznačovaly pouze kladným přístupem obou stran, ale naopak se za vlády Chiraca objevovaly i slabé momenty. Ochlazení vztahů nastalo v souvislosti s přijímáním francouzských rozhodnutí, o kterých nebylo Německo informováno. Ačkoli původně prezident jednal velmi podobně jako François Mitterrand, lze spatřovat za vlády Chiraca mírné zhoršení vztahů. Tím také docházelo k rozporu s myšlenkami francouzské geopolitické školy.

3.3 Postoj prezidenta Nicolase Sarkozyho

Po časech, kdy bylo rozdělené Německo slabší nežli Francie, se ukázalo, že Německo bylo silným politickým partnerem ihned po jeho znovusjednocení. Tehdy si Němci začali uvědomovat, že mohou svou politiku vykonávat zcela nezávisle (Gunther 2011: 62). Lze se domnívat, že s koncem prezidentského období Jacquese Chiraca a nástupu Nicolase Sarkozyho do čela země docházelo ke snižování významu francouzsko-německých vztahů.

---

²⁸ Francie prosazovala především boj proti mezinárodním teroristickým sítím, spíše než intervenci proti jednomu státu, v tomto případě proti Iráku. Současně upozorňovali na to, že vazby mezi Husajnem a Al-Kaidou nebyly zcela zřejmé (Jospin 2004: 120).

Francouzský prezident a kancléřka Německa, Angela Merkelová, se zajímali o vzájemné přátelství v menší míře, nežli tomu bylo u jejich předchůdců. Představitelé obou zemí rozvíjeli vztahy i s jinými státy, zejména směrem na východ. Hlavně Francie si touto cestou dokazovala, že má stále silný vliv v rámci Evropské unie, což do jisté míry přispělo k ochlazení francouzsko-německých vztahů.

Francouzsko-německý vztah byl hnací silou evropského projektu. To vše s ohledem na historii dobrých vztahů mezi prezidenty Francie a německými kancléři, jako byly vztahy Charlese de Gaulla a Konrada Adenauera, Valéryho Giscarda d'Estainga a Helmuta Schmidta, Françoise Mitterranda a Helmuta Kohla, Jacquese Chiraca a Gerharda Schrödera. Ovšem za prezidentství Sarkozyho došlo k úpadku vzájemných vztahů a postupně se ukazovalo, že tyto dva národy se nedokážou shodnout, jakým směrem by měla evropská integrace pokračovat (Krutílek – Paličková 2013). Nejasnosti se projevovaly hlavně v souvislosti s existencí Středomořské unie. Německá kancléřka byla zneklidněna tím, že se francouzský prezident snažil rozdělit Evropskou unii a přesunout zdroje do oblasti Středomoří. Hlavním bodem kritiky byla skutečnost, že v Unii pro Středomoří by neparticipovaly všechny členské země EU a kancléřka požadovala změnu. Merkelová odmítala myšlenku, že by byla středomořská politika omezena jen na pobřežní státy hlavně z důvodů, kdy by Německo bylo zahrnuto do oblasti střední a východní Evropy, zatímco Francie by byla součástí Středomoří. Na setkání v Hannoveru v roce 2008 bylo nakonec usneseno, že participovat na projektu budou moci všechny členské země Evropské unie (Bocianová 2015: 52–57). Z hlediska ochoty nalézat kompromisy a činit společná rozhodnutí se vzájemný vztah německé kancléřky a francouzského prezidenta označoval pojmem „*Merkozy*“, avšak mu nebyl přikládán hlubší význam (Vassallo 2013: 105).

Ani s příchodem Nicolase Sarkozyho do prezidentského úřadu se francouzsko-německé vztahy příliš nezlepšily. Naopak rozdíly v názorech se prohlubovaly, Německo v průběhu výrazně posílilo a bylo mu umožněno rozhodovat o důležitých záležitostech. Původní záměr francouzské geopolitické školy – spolupracovat s Německem ve snaze omezit německý mocenský růst – nebyl naplněn, protože Německo v průběhu let dospělo ke značnému progresu. Stejně tak nebylo ani rozhodování prezidentů vázáno na snahu bránit německému progresu.

4 Francouzská zámořská geopolitika

Francie vynikala svým jedinečným přístupem k některým africkým zemím. Afrika byla kontinentem, kde se Francie výrazně prosazovala již v minulosti a měla tak zachované silné vazby k africkým zemím. V souvislosti s vývojem událostí docházelo od roku 1981 k jisté proměně zahraničně-politického směřování Francie. Jak se její přístup v oblasti afrického kontinentu proměnil a nakolik se tyto vazby shodovaly s přístupem francouzské geopolitické školy, bude ukázáno v následujících kapitolách.

4.1 François Mitterrand

Po dekolonizaci postupně bývalé koloniální mocnosti opouštěly svá africká území, ale Francie si stále zachovávala svůj jedinečný přístup v zahraničně politických aktivitách směřovaných k africkému kontinentu²⁹. Francie prosazovala politiku spolupráce, která neustále potvrzovala skutečnost, že může hrát vůdčí roli pro země třetího světa.

Z geopolitického hlediska bylo možné považovat Afriku za velmi významný kontinent, na jehož území se nacházelo značné nerostné bohatství. Je nutné říci, že právě díky tomu se Francie stala jedním z nejdůležitějších aktérů, co se týče uzavírání dohod a partnerství s africkým světem. K naplňování cílů, ať už ze strany Francie či arabského světa, docházelo nejčastěji vzájemným obchodem. Nástroji k dosažení francouzských cílů měly být nevojenské ale i vojenské prostředky (Vilímek 2007: 17).

Jednalo se nejen o bohatá naleziště surovin, kterými byly bauxit, uran a mnohé další, ale také naleziště ropy, zemního plynu a železných rud (Profant 2010: 43, Cihelková 2003: 338). Na základě výše uvedeného byla

²⁹ Po dekolonizaci postupně bývalé koloniální mocnosti opouštěly svá africká území. Například Velká Británie odmítla zasáhnout do občanské války v Sierra Leone roku 2000. Belgie ukončila vojenskou pomoc v Zairu či Portugalsko, které odolávalo dekolonizaci až do 70. let, nicméně později také opouští africký kontinent (Vaïsse 2009: 298). Navzdory těmto skutečnostem, Francie ve svém jedinečném přístupu k africkým zemím stále pokračovala.

Afrika považována za jednoho z nejdůležitějších dodavatelů ropy a zemního plynu evropským zemím. Nebyl tedy důvod, proč by Francie neměla v tomto regionu zachovávat geopolitickou působnost. Především prostřednictvím obchodních zájmů v oblasti bylo možné spatřovat snahy Francie o udržení dobrých vztahů s africkými zeměmi. Francouzská angažovanost v Africe nespočívala pouze v poskytování surovinové základny vybraným zemím, ale také poskytováním podpory a dodáváním vojenského materiálu, hlavně zbraní. Na tomto základě vzrůstala geopolitická závislost Francie na Africe, kde umisťovala vlastní vojenské základny a vystačila si i s omezenými počty vojáků (Vilímek 2007: 17).

Vzhledem ke svému bývalému působení v některých afrických zemích plnila především jejich ochrannou funkci, protože byla nejen stálým členem Rady bezpečnosti OSN, ale také prostředníkem mezi velmocemi a třetím světem. Spolupráce zahrnovala několik důležitých aspektů, ať už se jednalo o plnění kulturních záležitostí, jako bylo šíření francouzského jazyka a kultury či podporu technické a vojenské vybavenosti. V rámci kooperačních politik tak mohla Francie poskytovat několik spolupracujících techniků, lékařů, učitelů a mimo jiné také dobrovolnou vojenskou službu (Vaïsse 2009: 298–303).

Po příchodu Françoise Mitterranda do Elysejského paláce v roce 1981 bylo zřejmé, že prezident bude navazovat na své předchůdce v rozvoji zahraniční politiky³⁰. Zájmem nového prezidenta bylo pokračovat v geopolitických zásadách francouzské školy z hlediska přístupu k některým africkým zemím. Svou vizi založil na budování vztahů s africkým světem s ohledem na minulost, kterou budovali jeho předchůdci. Vynikal schopností

---

³⁰ Například De Gaulle navštívil osobně mnoho afrických zemí (např. francouzské Somálsko, Džibutsko, Senegal a další). Spolupráce byla zásadní pro zahraniční politiku Francie. Dokonce se de Gaulle nechal slyšet, že země jako Francie se nemůže vzdát role země, poskytující mezinárodní pomoc a opustit africký kontinent (Vaïsse 2009: 299).

osobně zvládat zahraniční politiku a umožnit Francii hrát hlavní roli v mezinárodním prostředí a také na domácím trhu (Vaïsse 2009: 25–28).

První prezidentské období Françoise Mitterranda se vyznačovalo stálým zájmem o zahraniční politiku směřovanou k Africe. Vycházel z faktu, že francouzské koloniální působení v Africe mělo dlouhodobou tradici, a země si zde zachovávala silný vliv i po udělení nezávislosti jednotlivým zemím. Což bylo v minulosti potvrzeno vytvořením tzv. *Françafrique*.

Ve svém projevu z roku 1990 prosazoval politiku pomoci Africe a zdůrazňoval historické vazby, které byly navazovány již v minulosti. Základem bylo zůstat věrný historii a nenarušovat historické vazby (Mitterrand 1990). Francie chtěla i nadále zachovávat minulá pouta, a to i když od roku 1990 docházelo k marginalizaci naplňování afrických výzev z hlediska poskytování vojenských kapacit Francií.

Francouzské vojenské kapacity byly v té době určeny především k obraně vlastního území a připraveny k využití při konfliktu v Evropě ve snaze udržet francouzské národní zájmy. Ideálně by měly snahy Francie, vypořádat se s potencionálními hrozbami, proběhnout za co nejmenšího užití vojenské síly ještě před samotným vyvrcholením konfliktní situace. Ztráty měly být minimální, ovšem zásadním problémem byla mobilizace francouzských vojenských jednotek. Francie nebyla dlouhodobě schopna přesunout své vojenské síly za krátkou dobu na bojiště v zámoří, a tak byla omezena na účasti v rozsáhlých operacích. Francie zde ukázala nedostatečnost a neschopnost mobilizace vojenských sil stejně jako logistických prostředků, což později vedlo k reformním snahám (Lallemand de Driésen 2007: 67).

I když docházelo ke značnému snižování stavů, nezůstávala Francie stranou při podpoře možných regionálních řešení, například procesu, v rámci kterého by podporovala africké snahy o udržení míru v některých oblastech. Plnila tak pouze funkci „*le gendarme de l’Afrique*“ neboli „čelníka Afriky“

(Vaïsse 2009: 342). Znamenalo to, že se francouzská politika zaměřovala hlavně na udržování míru a regionální bezpečnost s ohledem na francouzské národní zájmy.

I přes rostoucí obavy z možných hrozeb³¹, které se na Africkém kontinentu objevovaly, docházelo ke snižování počtu vojenských základen v Africe. Na jisté problémy poukazoval již Yves Lacoste, když poznamenal, že Francie nebyla ohrožena ze zahraničí, ale naopak vnitřními hrozbami. Měl tím na mysli stálý demografický růst a dopady imigrace z bývalých koloniálních území, obzvláště z Alžírsko, ale také Maroka, Tuniska či dalších zemí „černé“ Afriky. Upozorňoval na skutečnost, že tato situace by mohla směřovat k růstu xenofobie a nebezpečnému vzestupu islamismu (Lacoste 2014: 176).

Z výše uvedeného jasně vyplývá, že Francie mohla v mimoevropských akcích využít jen velmi málo vojenských sil. Z těchto důvodů se více soustředila na oblast subsaharské a rovníkové Afriky, jakožto na strategický region. Na základě dohod s jednotlivými státy, zde Francie disponovala strategicky umístěnými vojenskými základnami a stačila si jen s omezenými silami. Francouzskou vojenskou přítomnost v Africe bylo možné spatřovat v zemích jako Čad, Džibutsko, Gabon či v Senegal a dalších. Mimo jiné Francie disponovala více než deseti tisíci muži, kteří doplňovali stálé loďstvo v Indickém oceánu (Vaïsse 2009: 342).

V souvislosti s vývojem francouzských vztahů k africkému světu nelze opomenout dva zásadní zlomy ve francouzské zahraniční politice rozšířené do mimoevropské oblasti. Francouzsko-africký vztah byl vystaven zkoušce hlavně v roce 1994. Jednak zemřel představitel Pobřeží Slonoviny Félix

---

³¹Zejména demografický růst, zvyšující se četnost občanských válek, nedodržování lidských práv, ekonomické problémy, rostoucí počet humanitárních krizí, rozšiřování nemocí a další problémy vedly k omezení francouzsko-africké spolupráce.

Houphouët-Boigny³², ale především proběhla genocida ve Rwandě. Jak již bylo uvedeno, Francie se snažila udržovat vztahy s Afrikou na dobré úrovni a důkazem bylo zapojení francouzských ozbrojených sil do konfliktu. Nejen, že nechtěla ohrožovat vzájemné vztahy, ale výrazně usilovala o udržení Rwandy ve Frankofonii. V období roku 1994 se velmi ostře vyhrotil spor mezi kmenem Hutuů a Tutsiů a tato skutečnost nenechala Francii chladnou. Francouzský název na podporu Rwandy zněl *Turquoise* a jeho cílem bylo podporovat zemi během genocidy především prostřednictvím dodávek zbraní a vojenských poradců. Po získání povolení od Organizace spojených národů se Francie angažovala i vysláním vlastních ozbrojených jednotek na pomoc. Francie poskytla do konfliktu nejen vojenskou, ale také diplomatickou podporu prezidentovi Rwandy, což vedlo k mezinárodní kritice (Moncrieff 2012: 8). Během francouzské intervence bylo zachráněno na deset tisíc životů. Nelze opomenout poněkud spekulativní angažovanost Francie v oblasti Rwandy, jejíž podstata mohla být jedním z hlavních motivů vojenské pomoci. Často uváděným důvodem francouzských snah o intervenci ve Rwandě, byly osobní zájmy francouzského prezidenta Mitterranda. Přesněji řečeno jeho syna Jeana-Christopha Mitterranda, jenž byl blízkým přítelem rwandského prezidenta Habyarimana. Mimo to měl být dokonce vlastníkem několika rwandských plantáží a osobně se angažovat v obchodu se zbraněmi (Stanton 2004: 215–223).

Druhým zlomem byla ekonomická krize roku 1994. Vývoj francouzsko-afrických vztahů byl symbolizován existencí tzv. CFA franku³³. Kurz CFA franku byl před rokem 1994 značně nadhodnocen. Tato skutečnost vedla ke shodě Francie s Mezinárodním měnovým fondem, že by bylo třeba

---

³² Byl prvním, kdo první použil slovo *Françafrique* pro označení úzké kooperace afrických států s Francií. Proto si Francie uchovávala silné vazby s touto zemí.

³³ CFA frank neboli koloniální africký frank. Podporuje ho celkem 14 zemí subsaharské Afriky - Benin, Burkina-Faso, Pobřeží slonoviny, Guinea-Bissau, Mali, Niger, Senegal, Togo, Kamerun, Středoafriická republika, Čad, Kongo, Gabon a Rovnická Guinea (International Monetary Fund).

tuto měnu devalvovat až o 50%³⁴. Výhodou bylo, že devalvace podpořila africké země v jejich konkurenceschopnosti na světových trzích. Z toho důvodu bylo možné spatřovat nárůst ekonomik zóny CFA franku až o 5% ročně oproti době před devalvací měny (International Monetary Fund). Na druhé straně bylo jasné, že v souvislosti s posunem cen pro regionální export Francie již nadále nemohla chránit své bývalé kolonie před tlakem světové ekonomiky (Moncrieff 2012: 20). Na základě výše uvedeného se ukázala jasná podřízenost Brettonwoodským institucím. Francie nebyla schopna změnit rozhodnutí institucí a musela následovat peněžní pravidla neoliberálního řádu. Od té doby ztratily africké země výsadu automatického půjčování peněz z francouzské pokladny a Francie se stala poskytovatelem úvěru menšího významu, nežli Mezinárodní měnový fond a Světová banka (Profant 2010: 51).

Lze shrnout, že prezidentovo jednání se neslo v duchu myšlenek francouzské geopolitické školy. V původních myšlenkách znamenalo navazování spolupráce v oblasti Afriky pokus, jak čelit novému aktérovi na mezinárodní scéně – sjednocenému Německu. I přesto, že v 60. letech získaly bývalé francouzské kolonie nezávislost, bylo zcela nemyslitelné opustit africký kontinent. Mitterrand se rozhodl udržovat vzájemné vztahy stále na dobré úrovni, což se projevovalo jeho stálým zájmem o Afriku. V souvislosti s koncem studené války a proměnou mezinárodního prostředí sice Francie stále usilovala o spolupráci, avšak postupně docházelo k redukci vojenských jednotek na území Afriky. V souladu s koncepcí francouzské geopolitické školy bylo jasné, že Francie kontinent zcela neopustí. Reálným projevem byla skutečnost, že Francie v této době spíše dohlížela na bezpečnost v afrických zemích a plnila roli „četnička Afriky“, než aby jej zcela opustila.

---

³⁴ Za původních 50 CFA franků bylo možné získat 1 francouzský frank, zatímco po devalvací se 100 CFA franků rovnalo 1 francouzskému (International Monetary Fund).

4.2 Jacques Chirac

I přes uskutečněný proces dekolonizace si Francie v některých zemích Afriky zachovávala svůj vliv prostřednictvím působení francouzských armád v afrických státech. Vše za účelem ochrany a vojenské pomoci v případě krize. Afričtí důstojníci byli školeni francouzskými jednotkami, a někteří francouzští poradci sloužili přímo v afrických armádách. Úzká spolupráce mezi Francií a Afrikou byla vnímána kladně nejen z hlediska francouzské pomoci některým zemím v případě potřeby, ale stejně tak dodávkám zbraní a technologií pro místní africké armády. Výměnou poskytovala stále bohatá Afrika Francii například import uranu z Nigérie, což byl klíč k jaderné moci Francie.

Již od počátku 90. let bylo možné spatřovat období ústupu Francie z Afriky. Důvodem byla neochota Francie participovat na iniciativách OSN, které by mohly ohrožovat francouzské národní zájmy. Sice se Francie po konci studené války angažovala v mimoevropských misích, avšak nijak výrazně a to i přesto, že byla členem OSN. Ztráta geopolitického vlivu se projevila především s vládou Lionela Jospina mezi lety 1997 – 2002. Vypadalo to, že se Francie rozhodla přestat hrát roli „*čelníka Afriky*“ a započala budovat svůj nový přístup k africké zahraniční politice zvaný „*ni l'ingérence, ni l'indifférence*“ (stručně „*ni-ni*“ strategie), neboli „*ani vměšování ani lhostejnost*“. Francie tak prosazovala neutrální bezhodnotový přístup, aniž by někoho podporovala. Mimo jiné za vlády prezidenta Chiraca začala Afrika ztrácet ekonomický potenciál pro francouzský obchod³⁵ (Profant 2010: 46–52).

Spolu se zvolením socialistického premiéra Lionela Jospina nastalo ve Francii období kohabitace. Prezident Jacques Chirac začal prosazovat

---

³⁵ Francouzský dovoz do Afriky klesl na 1% celkového francouzského exportu v roce 2006, zatímco africký dovoz do Francie činil ¼ exportu CFA zóny (Profant 2010: 52).

novou vlnu intervencionismu. Ignoroval zavedenou „*ni-ni*“ strategii, a naopak se zasazoval o prohlubování francouzsko-afrických vztahů. Obdobně jako jeho předchůdce posiloval vztahy s africkým kontinentem, prostřednictvím osobních návštěv afrických vůdců.

V pozdních 90. letech Chiracova prezidentství začal Lionel Jospin vyvíjet nátlak na redukci francouzské vojenské jednotky v Africe o třetinu. Pozemní síly měly být určeny k obraně vlastního území Francie, a tudíž nasazení vojáků v zahraničí podléhalo značným omezením. V praxi to znamenalo, že množství využitých vojenských sil v akcích mimo Evropu bylo minimální. Trend snižování jednotek³⁶ nakonec prezident potvrdil a tak došlo k vytvoření RECAMP (*Jednotka pro budování afrických mírových kapacit*)³⁷, ustaveného za účelem pomoci africkým zemím. Program se vyznačoval vytvořením výcvikového centra pro peacekeepingové jednotky v Pobřeží Slonoviny, dále vybavením zařízení umístěných v Senegalu mírovými prapory a zorganizováním francouzsko-afrického mírového cvičení v průběhu roku 1998, které by zahrnovalo i britskou a americkou účast (Raymond 2013). Cílem RECAMP byla eliminace francouzských jednotek a snížení počtu francouzských vojáků na africkém území ve snaze vybudovat vlastní africké obranné jednotky k ochraně vlastních obyvatel (Hentz 2013).

Poukazoval na důležitost udržování solidarity s rozvojovým světem a na specifický směr politiky vůči některým africkým zemím. Ve svém projevu z roku 1999 vznesl dokonce návrh uspořádat první summit vedoucích představitelů všech zemí kolem Středozemního moře, ve snaze povzbuzovat praxi multilateralismu (Vaïsse 2009: 29). Pro názornou ilustraci důležitosti spolupráce v rámci multilateralismu lze jmenovat vznik *Euro-středomořského*

³⁶Viz Příloha č. 5: Mapa vojenských jednotek rozmístěných na území afrického kontinentu.

³⁷ Oficiální název *Renforcement de Capacités Africaines de Maintien de la Paix*. Francouzská armáda aktivně udržovala svůj vliv i při vytváření afrických obranných struktur. Jako příklad lze zmínit misi pro stabilizaci situace v hlavním městě Středoafriké republiky Bangui, realizovanou prostřednictvím spolupráce v rámci RECAMP (Vaïsse 2009: 342).

*partnerství*³⁸ založeného Barcelonským procesem v roce 1995³⁹, ve kterém se Francie výrazně angažovala. Z tohoto hlediska mělo význam zmiňované přírodní bohatství, které bylo považováno za jednu z proměnných, prostřednictvím které Francie rozvíjela své geopolitické zájmy do oblastí afrického kontinentu. Po svém znovuzvolení v roce 2002 i nadále rozvíjel prezident Chirac nový přístup zahraniční politiky Francie k africkým zemím – multilateralismus⁴⁰. Když Jacques Chirac definoval tři hlavní cíle svého funkčního období, neopomněl zdůraznit význam rozvoje solidarity mezi Evropou, oblastí Středomoří a také Afrikou (Chirac 2003).

Současně byl právě Chirac tím, kdo se rozhodl přijmout závazek na zvýšení francouzské rozvojové pomoci potřebným zemím ve výši 0,7% HDP (Chirac 2003). Lionelovu politiku nevměšování se, se prezidentovi podařilo zcela překonat. Zemí, která byla jednou z prvních, které Francie výrazně pomohla, bylo Pobřeží Slonoviny, kam poslala 5 000 mužů na potlačení povstaleckých skupin odporujících tamější ustavené vládě. Později se tento trend potvrdil také v Čadu, Demokratické republice Kongo a ve Středoafričské republice v zájmu stabilizace bezpečnostní situace. Tím, že se francouzský přístup vyznačoval multilateralismem a současně europeizací intervencí, staly se původní francouzsko-africké vztahy záležitostí

---

³⁸ Spolupráce mezi EU a Středomořím začala až v období 90. let, ovšem náznaky na její formulování se objevily o několik let dříve. Euro-středomořské partnerství bylo založeno na vizi vybudování zóny volného obchodu (Hnát 2009: 143 -144).

³⁹ Na počátku 90. let minulého století začaly vzrůstat obavy, že se přestane klást důraz na rozvoj středomořské oblasti, zejména vlivem sjednocení Německa a pádem železné opony. Situace by mohla přinést nárůst německého vlivu (Hnát 2009: 143). Prostřednictvím Barcelonské konference bylo ustaveno tzv. Euro-středomořské partnerství, jakožto multilaterální dohoda.

⁴⁰ Tato nová strategie měla tvořit protiklad Spojeným státům americkým a jejich rozhodnutí intervenovat ve válce v Iráku. Jacques Chirac stál proti rozhodnutí George Bushe zapojit se do války v Iráku v roce 2003.

Evropy. Od té doby bylo možné vnímat přeměnu vzájemných vztahů na euro-africké⁴¹ (Profant 2010: 53–57).

Z hlediska francouzského působení v Africe je nutné zmínit, že veřejné mínění nepovažovalo za vhodné, aby se Francie účastnila vojenských operací mimo své hranice, protože je nevnímala jako své národní zájmy. Do značné míry docházelo k tlaku obyvatelstva, aby vojenské síly zasahovaly v konfliktech ohrožující národ jako takový, nikoli v mimoevropských, kde podle veřejnosti docházelo ke zbytečným ztrátám na životech. Francie by si měla zachovávat vojenské síly pouze pro obranu vlastních národních zájmů (Duby 2003: 832).

Prioritním zájmem Jacquese Chiraca bylo povzbuzování francouzsko-africké spolupráce v souladu s myšlenkami francouzské geopolitické školy. Již v minulosti byla spolupráce s africkým kontinentem vnímaná jako prostředek k budování francouzské identity a prezidenti Mitterrand i Chirac se rozhodli v tomto trendu pokračovat. Vzhledem k těmto vazbám bylo evidentní, že Francie svým geopolitickým přístupem k bývalým koloniím vynikala nejen v minulosti ale i po roce 1981.

4.3 Nicolas Sarkozy

Ani jeden z prezidentů neusiloval o naprosté ukončení vztahů s africkým světem a výjimkou nebyl ani Nicolas Sarkozy. Spolu s prezidentstvím Sarkozyho nastala změna ve vnímání Afriky. Ve svém přístupu k Africe se na rozdíl od svých předchůdců poněkud odlišoval. Jednalo se zřejmě o prvního prezidenta od dob Charlese de Gaulla, který neměl žádné osobní vazby na Afriku ještě před nástupem do funkce (Moncrieff 2012: 10). Z výše popsaných důvodů, usiloval po svém zvolení

---

⁴¹ Typicky euro-africkou akcí byla multilaterální operace zvaná *Artemis* probíhající od června do září v roce 2003 v Demokratické republice Kongo. Jednalo se o vojenskou operaci Evropské unie, přičemž velením operace byla pověřena Francie, která poskytla i své vlastní vojenské kapacity (Profant 2010: 53).

o ukončení *Françafrique* a oprostění se od vzájemných vazeb. Již během své prezidentské kampaně hovořil o konci *Françafrique* ve smyslu jejího nahrazení vazbami, které umožní Francii splatit historický koloniální dluh. Apeloval na vytvoření nového vztahu s Afrikou, který nebude založen na minulosti. Tvrdil, že po období kolonialismu a silného vlivu Francie na nezávislou politiku Afriky, by Francie již nadále neměla determinovat *Françafrique*. Časem svůj přístup přehodnotil a naopak propagoval důležitost a nutnost spolupráce s africkým světem pro budování francouzské identity. Procitnutí přišlo spolu se zvolením Alaina Joyandeta do čela *Generálního sekretariátu pro záležitosti týkající se Françafrique*⁴², usilujícího o obnovení vztahů s africkými představiteli států. Dá se tedy říci, že Afrika byla základním stavebním kamenem při utváření francouzské geopolitické identity. Z výše popsaných důvodů bylo dle prezidenta nutné i nadále hájit zájmy v Africe, ale nejen v politickém slova smyslu, ale také v oblasti ekonomické. Ale i za jeho vlády docházelo ke stálému snižování vojsk na území Afriky⁴³. Až do svého zvolení prezidentem si Sarkozy neuvědomoval, jak zásadní vliv měla Afrika pro Francii. Nakonec svou politiku přehodnotil a tak nebyla Sarkozyho ruptura *Françafrique* dokončena (Mangala 2010: 63).

Svou strategii přístupu přednesl francouzský prezident na Univerzitě v Dakaru v roce 2007. Prezidentův projev ale vyvolal poněkud negativní reakce u afrických intelektuálů, kteří prezidenta kritizovali. Zpočátku se jeho řeč nesla v duchu zdůraznění společných vazeb a pout budovaných již po staletí. Upozornil na to, že jako prezident Francie chápe zločiny z období kolonialismu jako zločiny proti lidskosti a prohlásil, že africké utrpení je utrpením francouzským. Na druhé straně ovšem poznamenal, že „Afrika nese

---

⁴² Do této funkce byl zvolen v roce 2008.

⁴³ Nutno poznamenat, že stále docházelo ke snižování počtu vojenských jednotek v některých afrických zemích. Pro větší přehlednost viz Příloha č. 6: Přehled snižování počtu vojenských jednotek a výdajů na obranu mezi lety 1981 – 2007.

svůj podíl odpovědnosti za své vlastní neštěstí⁴⁴ (Sarkozy 2007a). V projevu Nicolase Sarkozyho zaznělo také pokání za období kolonizace, avšak podle něj „kolonizace není odpovědná za všechny současné obtíže Afriky. [...] Kolonizace byla velkou chybou a tak se zrodil počátek společného osudu Francie a Afriky⁴⁵ (Sarkozy 2007a). Projevil snahu o splacení koloniálního dluhu v Africe tím, že Francie přijme, že kolonialismus byl zločin a Francouzi budou ctít africkou kulturu. Sarkozy tak dokázal, že nebylo potřeba měnit postoj vůči africkým zemím, ba naopak, bylo potřeba spolupráci prohlubovat, protože Afrika pomáhala definovat roli Francie v geopolitickém diskursu jakožto světové velmoci. Rozhodl se, že bude hájit vazby z koloniální minulosti a bojovat za francouzskou světovou velmoc až do chvíle, než se sami africké země rozhodnou postavit proti těm, kdo jim dali jejich identitu (Profant 2010: 56–57).

V tomto projevu zdůraznil prezident Sarkozy potřebu připravit se na příchod *Euroafriky*, tedy společného osudu, který čeká Evropu a Afriku. Budování kolektivní bezpečnosti, mírové řešení konfliktů, ochrana budoucích generací a zlepšení jejich životní úrovně, společný rozvoj a na mnohé další apeloval prezident při proslovu. Mimo jiné poukázal na existenci Unie pro Středomoří, která dala možnost spojit Afriku s evropským světem, nikoli ji vytlačit (Sarkozy 2007a).

I přes kladná slova se nepodařilo Sarkozymu získat si důvěru u afrického obyvatelstva tak, jak si představoval. Francouzský prezident byl na základě své řeči obviněn z rasismu a neokolonialismu. Byl upozorněn na to, že i v africké minulosti jsou zakořeněny lidské svobody srovnatelné s těmi,

---

⁴⁴ V původním znění: „L'Afrique a sa part de responsabilité dans son propre malheur.“

⁴⁵ V původním znění: „La colonisation n'est pas responsable de toutes les difficultés actuelles de l'Afrique. [...] La colonisation fut une grande faute mais de cette grande faute est né l'embryon d'une destinée commune.“

které se nacházejí v západním světě⁴⁶ (Profant 2010: 56). Skutečnost, že se v rámci svého vládnutí zaměřoval zejména na otázku přistěhovalectví a snažil se bojovat proti imigraci, působila v očích Afričanů negativně. Mnozí Afričané se obávali situace, kdy sice prezident bude mluvit o obnově vztahů, ale i přesto bude zastáncem xenofobie a bude prezentovat obavy z imigrantů (Moncrieff 2012: 10). Spolu s nevhodně sestaveným tématům k řeči pronesené v Dakaru působil tak, že vnímal africký kontinent spíše negativně. Ve své podstatě se mu nikdy nepodařilo tento negativní pocit Afričanů překonat. To, že ve své řeči uvedl, že Afričané nikdy nevstoupili do historie, a nepustili se do tvorby vlastní budoucnosti, vyvolalo vlnu nevole (Melly – Darracq 2013: 7). Za svá slova sklidil kritiku, protože Afričané předpokládali, že proslaví povede k ruptuře *Françafrique*, tedy k osamostatnění zemí, ve které Afričané doufali.

Sarkozy slíbil, že Francie za něj bude konstruktem nového a zdravého vyvažování francouzsko-afrických vztahů, zdržovaného předsudků a konfliktů pocházejících již z minulosti. Zakládal si na tom, že by Francie měla podporovat africké snahy o vybudování demokracie, respektovat svobodu jednotlivce a mnohé další. Dále přislíbil, že Francie nebude dávat lekce, ale bude s Afrikou v dialogu a bude oporou při budování rovnosti jako odpovědný partner (Sarkozy 2008). Pod prohlubováním vzájemných vztahů docházelo k personalizaci vzájemných vztahů. V době svého prezidentství se zasloužil o podporu svobodných voleb na jih od Sahary a vyjadřoval svou podporu některým africkým kandidátům. V tomto smyslu dohlížel Sarkozy například na zlepšení vztahů s Jihoafrickou Afrikou, díky dobrým vztahům s prezidentem Jacobem Zumou, Etiopií na základě přátelství s etiopským premiérem Melesem Zenawim či na obnovu diplomatických vztahů

---

⁴⁶ Konkrétně měli na mysli existenci La Charte du Manden, která byla vydána ve 13. století, stejně jako Magna Charta ve Velké Británii. La Charte du Manden existuje pouze v ústní formě a skládá se z preambule a sedmi kapitol. Hájí sociální mír, nedotknutelnost člověka, vzdělání, integritu země, svobodu projevu a organizace a další (La Charte du Mandén).

s Rwandou. Zrovna tak francouzský prezident osobně navštěvoval africké země. První výlet do Afriky zahrnoval návštěvu francouzsky mluvícího Gabonu stejně tak jako Kaddáfího Libye (Raymond 2013).

Charakteristickým rysem Sarkozyho přístupu k africké politice byla přímá osobní angažovanost v zemích a znovunastolení přátelských vztahů. Významným aktem prezidenta bylo sjednání bilaterálních souhlasů k obraně afrických států. Chtěl tak zaručit ukončení francouzské postkoloniální role v Africe. V návaznosti na tuto problematiku došlo k vytvoření plánu na snížení francouzské vojenské přítomnosti na kontinentu, ovšem se zachováním dvou hlavních základen v Džibutsku a Gabonu⁴⁷. Prezident prohlásil, že vztah Francie s africkým kontinentem, je důležitý neboť „jeho úspěchy, mír, prosperita, ale také neúspěchy jsou záležitostmi naší Evropy“⁴⁸ (Sarkozy 2008).

Obecně lze shrnout, že zmiňovaní prezidenti jednali v souladu s myšlenkami francouzské geopolitické školy, výjimkou nebyl ani Nicolas Sarkozy. I přes některá omezení či nejasnosti, vnímali spolupráci s africkými zeměmi jako prostředek k utváření francouzské identity a zasazovali se o prohlubování vztahů. I když se původně prezident Sarkozy snažil o ukončení vztahů s Afrikou, dospěl nakonec k závěru, že jsou tyto vztahy pro Francii prioritou a nelze je ukončit. Žádný ze jmenovaných prezidentů nedokázal rozhodnout o naprostém ukončení působnosti francouzských vojenských jednotek na afrických územích, ale naopak se snažili o udržování a prohlubování diplomatických vztahů a bezpečnosti v Africe. Původně bylo budování francouzské zámořské říše reakcí na německý mocenský růst, ale

---

⁴⁷ Džibutsko bylo klíčovou zemí při ochraně dopravy na trase Evropa – Asie, kde byla vysoká míra pirátství a terorismu. Naopak základna v Gabonu byla vnímána jako zásadní pro dodržování regionální ochrany Čadu a Středoafriké republiky (Melly – Darracq 2013: 12).

⁴⁸ V původním znění: „[...] dont la paix, le développement et la prospérité, mais aussi les échecs, seront également les nôtres en Europe.“

v průběhu let se ukazovalo, že Afrika determinovala francouzskou geopolitiku a nebylo možné tuto formu spolupráce opomíjet.

5 Vztah Francie ke Spojeným státům americkým

Vystoupení Francie z vojenských struktur NATO bylo zásadní událostí v historii země. De Gaullovo rozhodnutí ovlivnilo směřování Francie na několik desítek let dopředu. Sílící vzdor vůči americkému imperialismu postupně opadával a Francie se začala ke Spojeným státům americkým spíše přibližovat. Tuto politiku je nutné vnímat z pohledu prezidentů Françoise Mitterranda, Jacquese Chiraca a Nicolase Sarkozyho, jejichž přístup se v mnohém odlišoval.

Problematika začlenění Francie do Severoatlantické aliance přetrvávala ve společnosti již od roku 1966, kdy Francie odstoupila z vojenských struktur NATO. Tím chtěla vyjádřit svou nezávislost a neochotu podílet se na akcích, které by mohly narušovat francouzské národní zájmy, které jsou již od francouzské geopolitické školy stavěny na první místo. Francie vystupovala proti NATO, protože Američané se podle ní stavěli do pozice dominantní mocnosti nad evropským kontinentem. Během období studené války se začaly ve Francii projevovat principy strategického myšlení. Jejimi zájmy bylo dosáhnout rozvolněného vztahu se Spojenými státy americkými a v souvislosti s tím i se Severoatlantickou aliancí. Francouzská politika byla vedena jako nezávislá na Spojených státech, což naopak přineslo zlepšení vztahů se Sovětským svazem. Francie ale byla stále členem NATO a mohla spoléhat na ochranu ze strany USA (Lallemand de Driésen 2007: 67). I přes vystoupení Francie z NATO a spíše negativní přístup k atlantickému spolenectví, se v horizontu dvaceti let podařilo udržovat vzájemné vztahy na dobré úrovni a plánovat strategické plány ke spokojenosti obou aktérů (Lellouche 2009: 85–96).

5.1 Francie za vlády Françoise Mitterranda

François Mitterrand, který byl prezidentem v období let 1981 až 1995 kladl důraz především na jednotnost Evropy. Hlavním znakem jeho politiky

byla návaznost na myšlení prezidenta Charlese de Gaulla, zejména v otázkách zachování dobrých vztahů s USA. Na rozdíl od svých předchůdců nebyl Mitterrand posedlý velikostí Francie a neměl ani stejný zápal pro budování francouzské suverenity, proto ho bylo možné považovat za zastávce společenství s USA. Ve stejném období bylo nezbytné, aby Francie opětovně definovala svůj postoj k Severoatlantické alianci. Již na počátku svého funkčního období dal francouzský prezident závazek větší spolupráci se Spojenými státy americkými, a poprvé od roku 1966 se na jaře 1983 v Paříži konalo setkání Aliance (Lellouche 2009: 107–118). Pokrok byl jasný, NATO konečně dokázalo překonat odchod Francie z vojenských struktur a vnitřně se reorganizovalo. Nicméně stále se Francie považovala za utlačovanou ze strany USA, i přesto, že byla Spojenými státy považována za nezbytného partnera v tvorbě spojenecké obrany v Evropě. Jak sám Mitterrand pronesl v Hamburku v roce 1982 nelze nechat „bezpečnost a život ve Francii na rozhodnutích, která mají být přijata pět tisíc kilometrů od nás“⁴⁹ (Mitterrand 1982). Reforma Aliance se ale stále zdála francouzské garnituře nedostatečná, a proto nemohla po Francii požadovat, aby přehodnotila svůj dlouhodobý postoj. I na konci studené války se Francie domnívala, že se USA snaží potvrdit své vedoucí postavení.

Rok 1989 byl ve francouzském prostředí chápán jako návrat gaullistické myšlenky o Evropě⁵⁰. Vztahy mezi francouzským socialistickým prezidentem a americkým republikánem Ronaldem Reaganem byly závislé na kontextu studené války. Ačkoli se zpočátku Washington obával možné přítomnosti komunistických ministrů ve francouzské vládě, byly tyto představy rychle rozptýleny. Tváří v tvář nové sovětské hrozbě byla americká

---

⁴⁹V původním znění: „Et nous ne pouvons pas laisser la sécurité, la vie de la France, dépendre de considérations qui seraient prises à 5000 kms de chez nous.“

⁵⁰Zásadním milníkem bylo podepsání Maastrichtské smlouvy, na jejímž základě vznikla Evropská unie. Francie to chápala jako velmi důležitý geopolitický krok. Jednalo se o možnost jak Francii navrátit velmocenské postavení (Duby 2003: 831).

vláda a prezident Reagan ve spojení s Mitterrandem, jehož strategické schopnosti byly oceňovány (Bozo 2012: 84).

Konec studené války znamenal pro Francii požadavek na revizi svých zvyků, předsudků, tedy veškerých poznatků, které formovaly francouzský přístup od roku 1945. Rovněž se objevovala možnost vytvoření evropské bezpečnostní a obranné jednotky (Erhart 2000: 13). Francie si začala uvědomovat nezpochybnitelný význam Spojených států amerických v Evropě, a proto vyjádřila ochotu participovat s USA prostřednictvím NATO. Avšak i přesto odmítala vstoupit znovu do aliančních vojenských struktur, a tak si lze všimnout do jisté míry přetrvávajícího negativního přístupu ve vztahu k Alianci. Ve francouzském pojetí byla Alianci vyčítána přílišná vojenská zaměřenost a nedostatek prostoru pro politická témata, která se týkala znovunabytí evropské rovnováhy v rámci Aliance (Menon 1995b: 23; Erhart 2000: 14).

Tehdejší mezinárodní situace byla ovládána následky globálního zmatku po sobě jdoucích let, vedoucích až ke zhroucení Sovětského svazu. Spojené státy byly po skončení studené války jedinou supervelmocí. Sovětský svaz se rozpadl, jeho dřívější satelity se vydaly na cestu demokratizace, Evropa pokračovala ve svém rozpínání navzdory slabému hospodářskému růstu a v Africe, jejíž ekonomika byla v depresi, zuřily občanské války (Vaïsse 2009: 29). Obecně lze říci, že zásadní roli v redefinici postojů Francie vůči Severoatlantické alianci sehrála změna mezinárodního prostředí, která nastala po konci studené války. Právě tato doba byla charakteristická výzvou, prostřednictvím které bylo apelováno na Francii, aby nově definovala svůj postoj k NATO. Ve stejném období bylo možné vnímat francouzskou zahraniční politiku jako nezávislou na Spojených státech amerických. Francouzským zájmem bylo zvýšení rovnováhy evropských zemí v rámci Aliance, nicméně Spojené státy tento návrh zamítly (Erhart 2000: 13–14).

I přes rozvolnění vzájemných vztahů setrvala Francie v pozici člena NATO, ačkoli nebyla aktivně zapojena do rozhodování.

Během Mitterrandova prezidentského období nastala změna ve vnímání obranné politiky Francie ve smyslu přiblížení se k Severoatlantické alianci a otázkám možnosti europeizace jaderných sil. Za Mitterrandovy vlády se opět ukázala důležitost role jaderných zbraní v rámci francouzské obranné politiky. V souvislosti s tím docházelo k postupné modernizaci a ke zvyšování výdajů na obranu. Dokonce bylo možné pozorovat projevy francouzského prezidenta Mitterranda k otázce možnosti europeizace jaderného zbrojení. Mitterrand podporoval politiku Francie vedenou mimo NATO a byl proti rozšíření Aliance o země střední a východní Evropy (Menon 1995b: 23–27).

Do této doby poněkud klidné partnerství USA a Francie bylo narušeno vypuknutím války v Perském zálivu⁵¹, která nepochybně ovlivnila francouzský postoj k USA. Irák pod vedením Saddáma Husajna anektoval Kuvajt s cílem získat ropu a rozšířit irácké území v regionu. Jednalo se o konflikt mezi Irákem a koalicí států, mezi nimiž se angažovala i Francie. I přesto, že do války s Íránem silně rezonovala francouzská podpora Iráku a snaha udržet si v oblasti Blízkého Východu vliv, ve válce v Perském zálivu se francouzský postoj změnil. Zřejmě pro Francii nebylo jednoduché učinit rozhodnutí, ve kterém by svou sílu orientovala na Irák, se kterým udržovala dobré vztahy. Francie se za každých okolností snažila vyhnout válce, ovšem nakonec se ve svém vlastním zájmu musela zapojit, avšak neochotně.

Prezident Mitterrand se rozhodl zapojit Francii v široké koalici shromážděné kolem Spojených států amerických. Většinu koalice tvořili Američané společně s Egyptany, Saúdskou Arábií ale i Francií, Velkou Británií a dalšími evropskými státy (Lellouche 2009: 120). Vlivem

---

⁵¹ Někdy také označovaná jako Operace pouštní bouře, trvající mezi lety 1990 až 1991.

prezidentova rozhodnutí se nakonec Francie přidala na stranu koalice vedenou USA, s cílem osvobodit Kuvajt, pokud možno nenásilnou cestou (Duby 2003: 830). I přes počáteční pokusy vyjednávat, nemohla Francie donutit Husajna, aby odešel z Kuvajtu, kam roku 1990 násilně vtrhl. OSN na počátku sice apelovalo na jeho stáhnutí se z oblasti, ovšem to Husajn zásadně odmítl, a tak vydalo prohlášení o použití síly proti Iráku (Vaïsse 2009: 398–399).

Důvodem francouzského zapojení bylo prosazování mezinárodního práva. Kuvajt byl suverénním státem a pro Francii bylo zcela nemyslitelné dovolit Iráku, porušovat mezinárodní pravidla (Lellouche 2009: 121). François Mitterrand se snažil zabránit tomu, aby na Francii bylo nahlíženo jako na morálně, vojensky a diplomaticky zdiskreditovanou zemi na evropské a euroatlantické půdě, která odmítla zasáhnout ve prospěch mezinárodního práva. Současně do konfliktu Francie poskytla i vlastní vojenské prostředky a rozhodla se vyslat své pozemní síly⁵² vedle sil Spojených států. V celkovém počtu necelých třiceti spojeneckých zemí, jejichž vojska byla vyslána do války, činil celkový počet mužů 750 000, včetně 12 000 francouzských vojáků (Vaïsse 2009: 398–399).

Zapojení Francie sice potvrzovalo její silné postavení, nicméně bylo evidentní, že rozhodující slovo měli Američané. To následně potvrdila skutečnost, že válka v Perském zálivu byla ukončena rozhodnutím USA ve Washingtonu a vyhlášením příměří (Duby 2003: 831). Ve skutečnosti, Francie nezískala účastí na konfliktu žádné výhody, protože nebyla Spojenými státy pozvána podílet se na rekonstrukci nového regionálního uspořádání. Na konci funkčního období prezidenta Mitterranda, byl cítit prezidentův rozčarovaný postoj vůči Blízkému východu, a zklamání postojem protagonistů konfliktu (Vaïsse 2009: 399). I přes původně dobré vyhlídky na obnovení

---

⁵² Název pro francouzské intervence během války v Perském zálivu zněl Operace Danguet (Vaïsse 2009: 399).

členství Francie ve vojenské struktuře Aliance, došlo ke značnému ochlazení vztahů.

Situace byla také umocněna vytvořením *Sil rychlé reakce*⁵³ v rámci Severoatlantické aliance roku 1991, na základě čehož ji pak Francie obvinila z anglosaské strategie. Vlivem těchto událostí došlo k narušení období, které se zdálo být vhodné na změnu francouzského postoje k NATO (Menon 1995b: 22–25). Naproti tomu se začala rozvíjet nezávislá evropská obranná spolupráce v rozsáhlejší měřítku než kdy jindy.

V 90. letech neexistovalo žádné přímé ohrožení Francie, a tak měly jaderné zbraně naplňovat svůj význam při obraně francouzského území, prostřednictvím jaderného odstrašování nepřátel. A jak uvádí Vilímek (2007: 18) „po konci studené války byly primárním cílem jaderného odstrašování regionální velmoci, vyzbrojené zbraněmi hromadného ničení (a to i státy disponující pouze chemickými či biologickými zbraněmi)“.

V souvislosti s vývojem mezinárodního prostředí a ztrátou původního významu jaderného zbrojení, se začaly objevovat pochyby o postavení jaderných zbraní ve francouzské bezpečnostní a strategické politice. Během 90. let začalo docházet ve francouzském prostředí k redukci počtu jaderných zbraní a finančním škrťům na obranu. Konkrétní kroky jaderného odzbrojování učinila Francie v roce 1992, kdy se připojila ke Smlouvě o nešíření jaderných zbraní (Vilímek, Suchý: 56). Zachovala si však některé jaderné zbraně pro svou vlastní strategickou obranu v případě ohrožení vlastních národních zájmů. Francie si tak kladla za cíl odradit potenciální agresory od možného útoku na francouzské území.

---

⁵³ Neboli *Rapid Reaction Force* - jedná se o obranné jednotky NATO, které mají být schopny jednat v krátkém čase na mimořádné výzvy. Francie ale s jejich vytvořením nesouhlasila (Menon 1995a: 285–286)

Částečný rozchod s gaullistickým dědictvím bylo možné spatřovat v *Bílé knize obrany*, jejímiž autory byli Édouard Balladur a François Tricot, vydané v roce 1994 (Lellouche 2009: 133–145). Jednání mezi Francií a NATO přinesla výsledky roku 1994 v Berlíně, kdy bylo rozhodnuto o vytvoření *Společné zahraniční a obranné politiky (CFDP)*⁵⁴, jejíž součástí byla také *Společná bezpečnostní a obranná politika Evropské unie (CSDP)*⁵⁵. Mělo se jednat o vytvoření „komplexní, efektivní a akceschopné CSDP, která by byla komplementární k NATO“ (Ministerstvo zahraničních věcí ČR). Funkce francouzské zahraniční politiky měly být akceptovány tak, aby mohly činit vlastní rozhodnutí. Obdobně NATO mělo být rozvíjeno, aby umožňovalo rozvoj společné evropské politiky, aplikaci nových postupů a vedlo ke zvýšené spolupráci mezi evropskými zeměmi v rámci NATO⁵⁶.

V tomto smyslu je nutné si uvědomit, že za vlády prezidenta Mitteranda se úplné začlenění Francie do aliančních vojenských struktur stále neuskutečnilo. Francie v té době kladla důraz na transformaci Aliance, která by měla umožnit podílení se evropských států na rozhodování a budování jejich vlastní obranné identity (Duby 2003: 832). Prezident nepochybně vycházel z gaullistické tradice přístupu ke Spojeným státům americkým. Odmítal začlenění do vojenských struktur dříve, nežli dojde k reformě Aliance. Hnacím prvkem sblížení pak měla být myšlenka, prostřednictvím které by bylo možné zajistit evropským státům významnější postavení.

5.2 Francie za vlády Jacquese Chiraca

Postupným vývojem vztahů docházelo jakési „*europizaci*“ Aliance, prostřednictvím které si Francie chtěla zajistit vůdčí postavení. Její úplný

⁵⁴ Oficiální název *Common Foreign and Security Policy*. Původně se tato politika nazývala *Evropskou bezpečnostní a obrannou politikou (ESDP)*, ovšem po přijetí Lisabonské smlouvy došlo k jejímu přejmenování na *Společnou bezpečnostní a obrannou politiku (CSDP)* (Ministerstvo zahraničních věcí ČR).

⁵⁵ Oficiální název *Common Security and Defence Policy*.

⁵⁶ Nutno také zmínit, že angažování v rámci evropské politiky muselo být v souladu se stanovami NATO (Terpan 2008: 11).

návrat do NATO pak závisel na reformě, která by umožnila dát větší prostor Evropanům a jejich identitě⁵⁷ (Duby 2003: 381). Vrchol nastal roku 1995, kdy se Francie zavázala podílet se na setkávání ministrů obrany a vojenského výboru, a nárokovala si podílení se na řízení vojenských akcí pod velením NATO⁵⁸ (Lallemand de Driésen 2007: 68–70). Také bylo odsouhlaseno, že v případě krize mohou být francouzské jednotky umístěny pod vojenské velení NATO. Jednalo se o důležitý zlom ve vztazích mezi oběma aktéry, protože od roku 1966 mohly být umístěny pouze pod kontrolu Aliance. Nicméně finální rozhodnutí vždy spadala pod pravomoc velitele dané jednotky (Van Herpen 2004: 8).

Společná bezpečnostní a obranná politika Evropské unie se stala primárním cílem Francie, protože se jednalo o způsob vytvoření společné kolektivní obrany, která by vedla k větší stabilizaci Evropy. NATO souhlasilo se zapojením Evropy do svých vojenských akcí v rámci této politiky⁵⁹. Francie prosazovala změnu Severoatlantické aliance v tom smyslu, aby bylo schopné čelit také evropským bezpečnostním výzvám, které se objevovaly v 90. letech. Významnou událostí potvrzující výše uvedené bylo cvičení NATO, které se konalo v první polovině roku 1995 na francouzském území. Nutno podotknout, že se jednalo o první cvičení po 30 letech na francouzském území (Brenner – Parmentier 2002: 59). Na základě těchto událostí je možné konstatovat, že ještě před prezidentskými volbami, ve kterých následně zvítězil Jacques Chirac, byly spojenecké vztahy spíše na vzestupu.

---

⁵⁷ O dva roky později opět prezident kladl důraz, aby vedení jižního křídla NATO bylo svěřeno do rukou evropskému státu, kterým se měla stát Francie (Oficiální portál Informačního centra o NATO).

⁵⁸ Například vznik *Kosovo Force* (KFOR), neboli mírové operace v Kosovu v rámci NATO. Program byl zahájen roku 1999. Mírové síly byly v oblasti přítomny za účelem vytvoření míru a stability (NATO 2013).

⁵⁹ Francie i Severoatlantická aliance přijaly skutečnost, že NATO bude muset být redefinováno ve smyslu jeho vnitřní struktury a bude muset čelit novým misím, které sebou přináší vytvoření společné evropské zahraniční a bezpečnostní politiky. Na počátku vzniku spolupráce bylo mimo jiné nutné definovat vzájemnou koordinaci postupů. Například bylo ustanoveno, že Evropská politika nesmí jednat v těch případech, kde se již angažovalo NATO a současně bylo ustanoveno, že se vzájemné aktivity nesmějí opakovat (Brenner – Parmentier 2002: 59)

Ještě před svým zvolením se Jacques Chirac zasazoval o to, aby Francie přehodnotila své partnerství s NATO a začala usilovat o redefinici svých postojů k Alianci. Ve své představě pokračoval poté, co byl zvolen prezidentem v květnu 1995. Prioritou jeho zahraniční politiky bylo usilovat o modernizaci Aliance a vytvořit evropský obranný pilíř (Lellouche 2009: 144). V té době si Francouzi začali uvědomovat, že spolupráce s USA je nezbytná a začalo se uvažovat o jejím opětovném zapojení do vojenských struktur NATO. Postupně docházelo k procesu přibližování se strukturám Aliance a vrchol nastal roku 1995, kdy se Francie zavázala podílet se na setkávání ministrů obrany a vojenského výboru a nárokovala si podílení se na řízení vojenských akcí pod velením NATO⁶⁰ (Lallemand de Driésen 2007: 68–70). Bylo jasné, že se Francie bez pomoci Aliance neobejde.

Koncem roku 1995 se Francii podařilo odstranit doposud tíživé předsudky evropských partnerů, zejména ze strany Velké Británie a Německa, o pravých záměrech evropské obrany, uskutečňované za vedení Francie. Základní myšlenkou bylo vytvořit evropského obranného zástupce SACEUR (*Nejvyšší velitel aliančních sil v Evropě*)⁶¹ a udržet jej v pohotovostním stavu i v době míru. K aktivaci této jednotky by došlo pouze v případě krize, a to pokud by se Spojené státy rozhodly neangažovat v konfliktu (Lellouche 2009: 146–147).

Plán na vytvoření společné evropské obrany ve spolupráci se Severoatlantickou Aliancí začal nabývat na významu. Vzájemná spolupráce byla ovšem podmíněna francouzským požadavkem na posílení evropského pilíře v rámci spojeneckých struktur (Irondele – Mérand 2010: 32). Nastalo období přibližování se NATO a mnozí úředníci se domnívali,

---

⁶⁰ Například vznik Kosovo Force (KFOR), neboli mírové operace v Kosovu v rámci NATO. Program byl zahájen roku 1999. Mírové síly byly v oblasti přítomny za účelem vytvoření míru a stability (NATO 2013).

⁶¹ Oficiální název SACEUR je *Supreme Allied Commander Europe*

že francouzsko-americké vztahy nabudou lepšího významu, než kdy měly za prezidenta François Mitterranda. Tento vřelý přístup, ze strany úřednických vrstev vycházel z proslovu prezidenta před americkým Kongresem v roce 1996. Prezident ve svém projevu zdůraznil blízkost obou států a poukázal na skutečnost, že Francie byla vždy silným americkým spojencem. V tomto proslovu současně prezident uvedl, že právě Amerika se zasadila o budování demokracie a svobody, což byly společně s vírou v obranu lidských práv a existenci právního státu společné prvky, na kterých bylo možné francouzsko-americké spojení budovat. Vzhledem k přítomnosti USA v Evropě skrze Alianci bylo evidentní, že NATO bylo zdrojem stability a bezpečnosti evropského kontinentu (Chirac 1996d).

Francie začala být v souvislosti s nastavením evropské bezpečnostní otázky považována za strategickou zemi. V kontextu budování společné zahraniční politiky bylo NATO Francií považováno za organizaci, která by měla přispět k budování koaliční organizace. Rozhodování Aliance v politických či vojenských záležitostech, zahrnujících strategii plánování, by mělo posílit roli členských států a jejich vlád ve vztahu k rozvoji společné struktury. Francie, jak již bylo zmiňováno v předchozích kapitolách, usilovala o posílení vlastních kapacit v NATO a také o větší odpovědnost za rozhodování ve vojenských operacích, což by následně usnadnilo její reintegraci do NATO (Brenner – Parmentier 2002: 56–57). Získání jisté míry suverenity a nezávislosti na aliančních strukturách byl způsob, jak udržet Francii v mezinárodní politice a rozšiřovat její pole působnosti. Francie se po konci studené války smířila s tím, že není vhodné jednat samostatně v oblasti bezpečnosti a že její nový úkol (prevence konfliktů a zajištění bezpečnosti) by bylo vhodnější realizovat v kolektivu (Terpan 2008: 1).

Třicet let po vydání rozhodnutí dřívějšího prezidenta Francie de Gaulla byl právě Chirac tím, kdo se snažil nalézt Francii místo v nově reformované a poevropštěné vojenské struktuře Aliance. Během svého prezidentského

úřadování se snažil vyvíjet tlak na USA, aby vybudovaly skutečný evropský pilíř, který by současně zajistil zvláštní postavení Francie v rámci struktur NATO (Bozo 2012: 105 – 106). Prezident v tomto smyslu uvažoval o návratu do aliančních vojenských struktur. Za jeho vlády došlo k připojení Francie do reformujícího se NATO a především do rozvoje jeho evropského pilíře (Oficiální portál Informačního centra o NATO). Výsledkem dlouhého jednání mezi představiteli států bylo sblížení Francouzské republiky se Severoatlantickou aliancí a posílení vlivu samotné Francie uvnitř Aliance. Na základě výše uvedeného se předpokládalo, že Francie zaujme plné místo v NATO a bude odměněna důležitou vedoucí pozicí v nových vojenských strukturách. Ačkoli ve skutečnosti došlo k posílení Francie a Aliance začala více respektovat francouzské zájmy než kdy předtím, k navrácení Francie jako stálého člena vojenských struktur nedošlo (Menon 2000: 77).

Jak už bylo částečně zmíněno, zásadní myšlenkou pro rozvoj spolupráce byla snaha Francie zajistit významnější postavení evropským zemím v rámci NATO, čímž by došlo k tzv. *européizaci* Aliance. *Européizace* vnitřních struktur se měla v praxi projevit tím, že by evropští generálové získali větší odpovědnost v rámci vojenských struktur a mohli se spolupodílet na rozhodování. Došlo by k výběru velitelů z USA i Evropy a většina z nich by byla *européizována*. Úplný návrat do NATO by závisel na posílení evropských států a jejich identity. Z tohoto důvodu byl rozvoj evropského pilíře rozhodující pro budování vzájemných vztahů mezi Francií a Severoatlantickou aliancí (Duby 2003: 381). Prezident Chirac prosazoval, že jakmile bude rozhodnutí o kooperaci společné spolupráce implementováno, pak bude Francie připravena přijmout plné místo v Alianci.

Pro americkou administrativu bylo velmi těžké na francouzské požadavky přistoupit. Vzájemné vztahy zemí nebyly v tomto období příliš dobré, a proto bylo rozhodnuto o odložení tématu francouzsko-amerických vztahů na dobu neurčitou. Na druhé straně si Spojené státy uvědomovaly, že Francie je pro ně

důležitou spojeneckou zemí. Považovaly za nutné zaměřit se na rozvoj spolupráce zejména z toho důvodu, že Francie podle Američanů bude i nadále hrát klíčovou roli v Evropské unii. Z tohoto procesu vyplývá, že definování francouzské politiky bylo nedílnou součástí budování transatlantické strategie, která byla v souladu s globálně se rozvíjejícím světem (Brenner – Parmentier 2002: 52–59, 117).

Američané nakonec ukázali, že byli připraveni provést ústupek směrem ke svým evropským spojencům a realizovat tak myšlenku vybudování evropského pilíře Severoatlantické Aliance. Na jedné straně byli Evropané vyzváni k posílení své vlastní identity tím, že budou podporovat řadu misí, v nichž nechtěly Spojené státy participovat. Na druhé straně bylo vyzváno NATO, aby vyjádřilo svůj závazek provést nezbytné úpravy vedoucí ke vzniku struktur, které by umožnily Evropanům realizovat svá vlastní rozhodnutí (Lellouche 2009: 146–147).

Ačkoli se Francie snažila pod vedením prezidenta Chiraca o opětovné začlenění do struktur NATO a usilovala o vzájemnou spolupráci, došlo paradoxně ke zhoršení vztahů. A to v době, kdy se premiérem Francouzské republiky stal Lionel Jospin⁶², který nikdy neměl zájem o záležitosti týkající se Severoatlantické aliance. Francie se v této době vrátila do své starší názorové linie vycházející převážně z kritiky Aliance. Na druhé straně také Američané nabývali na dojmu, že byli uměle uvedeni do pocitu snahy o reintegraci zpět do vojenských struktur, a proto se cítili do jisté míry podvedeni změnou francouzských názorů, což ještě více poškodilo vzájemné vztahy. Chiracův pokus o opětovné začlenění Francie do vojenských struktur NATO v tomto případě selhal (Brenner – Parmentier 2002: 60–63).

---

⁶² Předsedou vlády v letech 1997 až 2002, tedy za prvního prezidentského období prezidenta Jacquese Chiraca.

Neshody, které se množily mezi Evropany a Američany, pokrývaly všechny oblasti – ekonomiku, životní prostředí, situaci uvnitř NATO či problémy v Iráku. Nejvýraznější posun ve vztazích mezi USA a Francií byl zaznamenán v souvislosti s útoky z 11. září 2001. Na základě nepříjemných událostí vydal časopis *Le Monde* článek pod názvem "*Jsme všichni Američané*" (Colombani 2007)⁶³. V tomto období bylo možné i přes značný antiamerikanismus pozorovat změnu postoje Francouzů, kteří s Američany spíše soucítili a antiamerikanismus byl značně oslaben (Vaïsse 2009: 217–20). V projevu Jacquese Chiraca v roce 2005 zaznělo, že NATO bylo a nadále zůstane základním prvkem kolektivní bezpečnosti. Konfrontace s novými výzvami dávala potřebu společné spolupráci Američanů a Evropanů při udržení míru (Chirac 2005).

U Jacquese Chiraca bylo možné reflektovat snahu o začlenění Francie zpět do vojenských struktur NATO. Lze konstatovat, že se tak vymezil vůči původnímu pojetí prezentovaného Charlesem de Gaullem. Výsledkem Chiracova jednání bylo přiblížení se strukturám NATO, čímž dal prezident nový význam francouzsko-americkým vztahům. Nutno ovšem říci, že v době kohabitace, kdy ve vládě usedl Lionel Jospin, došlo naopak k ochlazení vztahů. Předseda vlády odmítal začlenění Francie zpět do vojenských struktur, a tak se Francie v této době navrátila ke gaullistické názorové linii. Proměnlivost vztahů byla během Chiracova prezidentského období završena teroristickými útoky v roce 2001. V té době bylo naopak evidentní, že Francie s Američany soucítila a došlo spíše k mírnému oteplení vztahů.

5.3 Francie za vlády Nicolase Sarkozyho

V květnu roku 2007 vystřídal Jacquese Chiraca v prezidentském postu Nicolas Sarkozy. Na rozdíl od svého předchůdce nastavil Sarkozy lehce

---

⁶³ Článek vydán pod názvem „*Nous sommes tous Américains*“. Jedná se o zveřejnění článku redakcí vydaného již roku 2001 (Colombani 2007).

odlišné vnímání NATO a mnohem více usiloval o reintegraci do vojenských struktur. Prezidentův projev z roku 2007 také mimo jiné hovořil o posílení evropské obranné politiky, protože čím více se bude tato politika rozvíjet, tím více se bude Francie podílet v NATO (Sarkozy 2007b). Krátce po zvolení, v srpnu roku 2008, se uskutečnila diplomatická konference, kde Sarkozy představil svou vizi týkající se spolupráce s Aliancí. Zřejmě nejdůležitější zmínkou celého projevu byla část, kde prezident hovořil o začlenění Francie do „rodiny Západu“ s apelem na obnovení vztahu s americkým lidem a také vztahu s představiteli USA. Mimo jiné konstatoval, že žádná ze zemí není schopna prosazovat své vize samostatně, a proto je vytvoření společenství nutností (Sarkozy 2008: 2).

Ještě před konáním zmiňované konference byla v červnu roku 2008 vydána *Bílá kniha obrany a bezpečnosti*. Kniha odkazovala k narůstajícímu počtu států, které se chtěly podílet na omezení válek a zabezpečení mezinárodního společenství. V této souvislosti zdůrazňovala význam spolupráce po teroristickém útoku z 11. září 2001 v USA, které byly považovány za hlavní hrozbu budoucnosti (Livre blanc sur la défense et la sécurité 2008: 20–27). V této knize bylo mimo jiné zaneseno, že Francie hrála a stále hraje důležitou roli při sjednocování Evropy, a proto bylo její zapojení v rámci struktur NATO nezbytné. Podobně jako u Jacquese Chiraca se i zde setkáváme s apelem na snižování rizik, které by mohly vést k ohrožení národa⁶⁴ (Livre blanc sur la défense et la sécurité 2008: 61–62).

Francouzské postavení vůči NATO spočívalo ve snaze adaptovat se a udržovat soudržnost v boji proti novým globálním hrozbám⁶⁵. Vlastním

---

⁶⁴ Základem francouzské národní obranné politiky byly tři základní prvky a to: předvídat reakce, být odolný vůči agresi a mít dostatečnou výkonnou kapacitu, která udrží národní zájmy Francie (Livre blanc sur la défense et la sécurité 2008: 64).

⁶⁵ V knize je mimo jiné zdůrazněn fakt, že ačkoli NATO vznikalo za účelem ochrany vlastních členů, tedy jako orgán kolektivní obrany, lze v současném světě pozorovat jeho aktivity i vůči jiným organizacím,

zájmem Francie bylo spolupracovat s Aliancí za účelem zvýšení obrany v Evropě, a proto bylo nezbytné zachovávat toto strategické partnerství. Výraznou roli hrála také členská struktura Aliance, mající v té době celkem 28 států, z nichž 22 bylo zároveň členem Evropské unie⁶⁶. Z tohoto jasně plynulo, že Evropa potřebovala NATO, stejně jako NATO potřebovalo Evropu (Livre blanc sur la défense et la sécurité 2008: 102). Evropské zájmy se v tomto kontextu staly zájmy Aliance, respektive obrana Francie byla záležitostí Aliance.

Po 43 letech nakonec prezident Nicolas Sarkozy oznámil, že se Francie rozhodla navrátit do vojenských struktur NATO jako plnohodnotný člen. Po dlouhé době odcizení se Sarkozymu podařilo nalézt řešení, jak přivést USA a Francii na společnou cestu (Cody 2009). Spolu s konstatováním, že Francie posílala své vojáky do terénu, ačkoli nebyla členem vojenského výboru NATO, apeloval na ukončení tohoto statusu v zájmu nejen Francie, ale i Evropy. Současně zdůraznil, že zapojení do vojenských struktur nebude znamenat strategickou změnu pro Francii z hlediska jaderné energie. Stále to bude jen prezident Francie, kdo bude rozhodovat o využití jaderných sil k útoku, nikoli velení Aliance. Mimo jiné konstatoval, že toto zapojení umožní rozvoj evropské obranné spolupráce. Podle jeho slov, „bylo nemyslitelné, aby Francie – zakládající člen NATO – neměla slovo při rozhodování o vojenské strategii“⁶⁷ (BBC News 2009). Podle Sarkozyho se nemělo na Spojené státy nahlížet jako na nepřátelské, ale naopak je vnímat jako součást společného bezpečnostního uspořádání v Evropě a Americe, jakožto společného zájmu na obraně západních hodnot a multipolárního světa (BBC News 2009, Van Herpen 2008: 4).

---

jako je například poskytování vojenských složek OSN (Livre blanc sur la défense et la sécurité 2008: 23, 102).

⁶⁶ Viz Příloha č. 7: Členské země NATO, které jsou současně členy EU.

⁶⁷ V původním znění: „There was no sense in France having no say in the organisation's decisions on military strategy.“

Jak v předchozích letech tlačila francouzská vláda na poevropštění NATO, konkrétní požadavek byl vznesen roku 2007, a to poevropštit funkci zástupce SACEUR s cílem střídat různé evropské země. Současně by mělo platit, že členství v Alianci se bude v Evropě shodovat s členstvím v Evropské unii s cílem využít NATO jako nástroj evropské bezpečnostní a obranné politiky (Poncet – Branger – Rouvière 2007: 53–55). I přesto, že Aliance přislíbila, že bude vnímat *Společnou bezpečnostní a obrannou politiku Evropské unie* jako hlavní bod reformních snah, pak po pádu sovětské říše a rozšíření EU do dalších částí evropského kontinentu vedlo k přehodnocení strategie. NATO kladlo mnohem větší důležitost na regiony mimo Evropu, jako byla orientace na teroristickou síť Al-Kaida, konflikty v Iráku a Afghánistánu či Blízkém východě a další (Van Herpen 2008: 11).

Kromě toho hrálo důležitou roli postavení francouzského prezidenta k Turecku. Nejen, že bylo Turecko významným členem NATO, ale také kandidátským státem Evropské unie. A jako člen NATO mělo podíl na rozhodování Aliance. Pokud by se tedy Sarkozy vůči Turecku stavěl stále negativně, jako během své prezidentské kampaně, mohl by ohrozit strategii přibližování Francie k Alianci. Mimo to by mohlo Turecko, kterému náleží právo veta, zamítnout návrh na jmenování francouzského zástupce SACEUR (Van Herpen 2008: 15).

Na základě propojení aliančních a evropských struktur můžeme říci, že došlo k posílení tzv. *europaizace* Severoatlantické aliance. Současně díky *Společné zahraniční a obranné politice* získali Evropané větší pole působnosti ve vojenských operacích, a dosáhli většího zajištění bezpečnosti na celém evropském kontinentu⁶⁸ (Andréani 1999: 22). Evropská unie spolu

---

⁶⁸ Roku 2002 byla uzavřena dohoda *Berlin Plus*, na základě které bylo rozhodnuto o možnosti Evropské unie využívat kapacity NATO pro své operace. Hlavní spolupráce probíhala v problematických oblastech, jako byl například Balkán, Bosna, Kosovo a další, kde došlo k nahrazení vojenských složek NATO evropskými (Andréani 1999: 22)

se Severoatlantickou aliancí takto plnila hlavní roli v podpoře mezinárodního míru a obrany⁶⁹. Vytvoření CSDP přineslo posílení evropského pilíře uvnitř NATO. Díky tomu mohly francouzské vládní orgány nastavit vhodná kritéria pro měření úspěšnosti aktivit Francie v rámci NATO. V této souvislosti se jednalo například o politický dohled, kontrolu vojenských aktivit, vytváření rozhodovacích mechanismů tak, aby odrážely národní účast v operacích a hlavně obnovily zapomenutá setkávání vojenských velitelů NATO. Francouzská vládní garnitura zastávala názor, že bylo potřeba reflektovat a identifikovat nové bezpečnostní hrozby, které se objevily v Evropě a reagovat na ně⁷⁰. Z toho vyplývá, že vzájemná spolupráce nejen ve vojenské oblasti byla nevyhnutelným aktem, ke kterému musely obě instituce přistoupit (Brenner – Parmentier 2002: 57–60).

Založení CSDP bylo reakcí na neschopnost evropských států reagovat na krize, které se objevovaly po konci studené války v evropském prostředí⁷¹. Evropská unie se povětšinou snažila tyto spory řešit diplomaticky, avšak mnohdy tato jednání nebyla účinná a členské státy se musely spoléhat na pomoc Severoatlantické Aliance. I přestože byla původně Francie proti reintegraci do vojenských struktur NATO, došlo tímto způsobem k vytvoření Aliance, jež byla více nakloněna posílení evropského elementu napříč svou strukturou (Andréani 1999: 23 – 24). Ovšem zde je nutné podotknout, že v této době nebyla Evropa prioritním zájmem Spojených států amerických, ti se spíše orientovali na jiné regiony. Z těchto důvodů se staly snahy

---

⁶⁹ Zásadou bylo dodržovat strategické partnerství s EU vyznačované otevřeností, vzájemným respektem, autonomií a integritou obou organizací. Dále se vyznačovalo spoluprací v operacích v obdobích krize, podporou politických konzultací usilujících o společný kompromis a neméně důležitou byla spolupráce v oblasti rozvoje a snahy o maximalizaci nákladů na řešení krizí (Oficiální informační portál o NATO).

⁷⁰ Kromě jiného bylo také zásadní, aby Francie získala podporu celé Evropy a také prohlubovala *europeizaci* vojenských struktur. V tomto smyslu lze tvrdit, že se Francie stala mluvčím zahraniční politiky celé Evropy (Brenner - Parmentier 2002: 60).

⁷¹ Například válka v Bosně či násilí páchané v Kosovu, kde měla Evropa omezený vliv a naopak Severoatlantická aliance zde měla výraznější postavení.

o posílení evropských pravomocí uvnitř NATO reálnými a daly tak vzniknout bezpečnostní spolupráci (Ministerstvo zahraničních věcí ČR).

Nelze tedy tvrdit, že vstupem Francie do NATO došlo k oslabení společné evropské politiky, nýbrž naopak. Opětovný vstup Francie do vojenských struktur znamenal naopak posílení evropské bezpečnostní politiky, jelikož bylo Francii umožněno, v případě plánování svých operací, využívat prostředků, jimiž disponovala Severoatlantická aliance. Také je nutné poznamenat, že veškerá angažovanost NATO v evropských operacích, zejména v souvislosti s Bosnou či Kosovem, měla pozitivní dopad na řešení těchto krizí. Aliance se stala nezbytnou součástí uplatňování evropské zahraniční a obranné politiky, a lze jen těžko uvažovat o vzniku evropské politiky v oblasti bezpečnosti bez pomoci NATO.

Nestálost názoru o přiblížení se Severoatlantické alianci za vlády Jacquese Chiraca byla překonána zvolením Nicolase Sarkozyho do prezidentského úřadu. Prezident viditelně vystupoval proti původnímu trendu vycházejícímu z myšlenek Charlese de Gaulla. Snažil se o začlenění do vojenských struktur NATO a ze svých požadavků neustoupil. Nejen, že měl kladný vztah k USA po citové stránce, ale zároveň tlačil na posílení evropského pilíře uvnitř Aliance. Důležitost spolupráce se projevila ve chvíli, kdy byly alianční struktury reformovány a mohlo dojít k začlenění Francie jako stálého člena do vojenských struktur. Svou neústupností a konzistentností názorů dokázal prezident přivést Francii zpět do struktur NATO.

6 Závěr

Francouzská geopolitická škola vznikala v reakci na německé pojetí státu. Vzhledem k rostoucí moci Německa a snah o získání dominantního postavení se francouzští geopolitici respektive geografové snažili vyhýbat pojmu geopolitika. Preferovali spíše pojem politická geografie, který nesouvisel s německými ambicemi. Paul Vidal de la Blanche a později Jacques Ancel dali vzniknout specifickému francouzskému přístupu, který stál na obhajobě francouzských národních zájmů. Především druhý jmenovaný, Jacques Ancel, se věnoval problematice německé expanze. Upozorňoval na sílící ideologii pangermanismu, která by mohla ohrožovat postavení Francie v mezinárodním systému. Boj proti německé hrozbě se tak stal zásadním tématem francouzské geopolitiky na dlouhá léta dopředu. Německá hrozba stále upoutávala pozornost a ve snaze čelit mocnému aktérovi se Francie snažila udržovat Německo pod kontrolou prostřednictvím vzájemné spolupráce.

Dokonce i v roce 1990, kdy došlo ke znovusjednocení Německa, se Francie obávala návratu minulosti, a proto usilovala o navázání spolupráce s nově utvořeným geografickým celkem. Předpoklady z roku 1990 odpovídaly geopolitickému myšlení francouzské školy tím, že by Německo mohlo ohrozit mezinárodní postavení Francie a bylo potřeba jeho snahy eliminovat. Jak v 19. tak i ve 20. století se objevovaly snahy na zmaření německého mocenského růstu. Již v minulosti iniciativ bylo několik, ať už se jednalo o vizi Jacquese Ancela, že je potřeba čelit vzrůstajícímu pangermanismu vytvořením společenství, které bude bojovat proti Německu či přijetím Versailleské smlouvy nebo dokonce uzavřením Elysejské smlouvy. Hlavně za podepsáním Elysejské smlouvy, zakládající oficiálně vzájemnou spolupráci Německa a Francie, stály snahy o příměří mezi oběma zeměmi. Smlouva se stala základem francouzsko-německé spolupráce. Prezidenti François

Mitterrand, Jacques Chirac i Nicolas Sarkozy sice jednali v souladu s myšlenkami francouzské geopolitické školy (hájili národní zájmy Francie), ale už nebyla spolupráce vnímaná jako prostředek zabránění německému mocenskému růstu.

Na druhé straně je nutné poznamenat, že jednání Francie místy naráželo na neochotu Francie udržovat tyto vztahy zcela pozitivní. Například za vlády prezidenta Chiraca, i přes jeho dobré vztahy s kancléřem, bylo rozhodnuto o záležitostech, které nebyly projednávány s Německem. To se projevilo v profesionalizaci armády či obnovení jaderných zkoušek a Německo to vnímalo jako snahu Francie narušit vzájemné soužití. I přesto v roce 2003, kdy si obě země připomínaly 40. výročí Elysejské smlouvy, byla zdůrazněna nutnost spolupráce, protože jak Francie, tak Německo byly motorem Evropské unie a jejich společná síla byla větší nežli síla jednotlivce. Spojenectví potvrdil mimo jiné stejný názor na zapojení Spojených států amerických do války v Iráku.

Sice Francie i Německo hovořily o snaze budovat a posilovat vzájemné přátelství, avšak místy se objevovala slabá místa. To se také projevilo se zvolením prezidenta Nicolase Sarkozyho a jeho vztahu s německou kancléřkou Angelou Merkelovou. Ačkoli se hovořilo o významné dvojici označované jako „*Merkozy*“ neznamenal to příliš přátelské vztahy. Vztahy byly poněkud chladné, avšak vyznačovaly se vzájemným respektem a schopností ustoupit z vlastních požadavků. To se nakonec projevilo v kritice, kterou Merkelová přednesla kvůli Středomořské unii. Apelovala na možnost začlenit všechny země EU do tohoto projektu, což sice zpočátku Sarkozy odmítl podpořit, ale nakonec uznal, že by se mohly zapojit všechny státy.

Obecně lze říci, že francouzský přístup k Německu byl prosazován v souladu s myšlenkami francouzské geopolitické školy. I přesto, že žádný

z prezidentů nevycházel z konkrétních autorů, kteří byli popsáni v úvodu práce, lze tvrdit, že proces přibližování se k Německu byl na konci 19. století i v průběhu 20. století poháněn stejným motivem, a to zájmu udržet Francii jako významnou mocnost uvnitř Evropy. Odlišné pak byly důvody spolupráce. Zatímco v 19. století se jednalo o nutnost potlačit německý růst, ve 20. století byla spolupráce vázaná spíše na rozvoj evropské integrace. Německý progres byl nevyhnutelný, a proto byla kooperace nutná pro zachování evropského společenství.

V původním pojetí francouzské geopolitické školy se Francie snažila čelit novému aktérovi na mezinárodní scéně – sjednocenému Německu, navazováním spolupráce v oblasti Afriky. Ve snaze minimalizovat význam Německa jako světové velmoci se Francie snažila co nejvíce rozšiřovat svou zámořskou říši a povzbuzovat koloniální expanzi. Výsadní postavení ji měla zajistit existence francouzské říše rozpínající se od Dakaru až po Džibútí. Nutno podotknout, že získávání zámořských území bylo doprovázeno střety s ostatními státy, především s Velkou Británií. Francie tak byla nucena některé země opustit, což se podepsalo na rezervovanosti francouzského přístupu vůči Velké Británii.

Následně v 60. letech, kdy začaly africké země získávat nezávislost, se ukázalo, že právě bývalé kolonie určovaly francouzskou identitu a pro Francii bylo nemyslitelné africký kontinent zcela opustit. Po udělení nezávislosti bývalým koloniím probíhala spolupráce v uskupení států označených jako *Françafrique*.

Zlom nastal roku 1981, kdy do čela Francouzské republiky nastoupil François Mitterrand. Od té doby bylo možné spatřovat omezení francouzského působení v Africe. Prezident Mitterrand se rozhodl po svém zvolení navázat na gaullistickou tradici kooperace s některými africkými zeměmi. Chtěl udržovat vzájemné vztahy na dobré úrovni, což se projevovalo jeho stálým

zájmem o Afriku. V souvislosti s koncem studené války a proměnou mezinárodního prostředí sice Francie stále usilovala o spolupráci, avšak postupně docházelo k redukci vojenských jednotek na území Afriky. V souladu s koncepcí francouzské geopolitické školy nechtěli Francouzi tento kontinent zcela opustit. To se projevovalo tím, že Francie v této době dohlížela na bezpečnost v afrických zemích a plnila roli „četníka Afriky“.

Podobně se k zájmu o Afriku stavěl prezident Jacques Chirac během své vlády. „Ni-ni“ strategie Lionela Jospina byla překonána a nahradil ji nový přístup zvaný multilateralismus. Chirac sice obdobně jako jeho předchůdce posiloval vztahy s africkým kontinentem, prostřednictvím osobních návštěv afrických vůdců, ale na druhé straně to byl právě on, kdo rozhodl o pokračování snižování počtu francouzských vojenských základen na území afrických států. Stále si však uvědomoval, jaký geopolitický význam má Afrika pro Francii, a proto rozhodl o vytvoření jednotek zvaných RECAMP s cílem udržet si vliv v afrických zemích skrze pomoc tamějším armádám.

Změna přišla roku 2007 s nástupem Nicolase Sarkozyho do funkce prezidenta Francie. Zřejmě vlivem toho, že se jednalo o prezidenta, který neměl žádné předchozí vazby na Afriku, rozhodl o ukončení vzájemné spolupráce zrušením *Françafrique*. Zasadil se tak o vytvoření zcela nového vztahu, nezávislého na minulosti, který měl africké země zcela oprostít od francouzského vlivu. Ovšem během svého funkčního období předchozí politiku přehodnotil a projekt nedokončil. Začal navštěvovat africké země a současně navazovat či obnovovat vztahy s dalšími, například Jihoafrickou republikou, Etiopií či s Rwandou.

Zásadním tématem francouzské společnosti byl po celá desetiletí také postoj Francie vůči Severoatlantické alianci. Francie k NATO neměla příliš velkou důvěru a především jí vadila její orientace. Vzájemné vztahy se vyznačovaly sílícím antiimperialismem ze strany Francie. Prostřednictvím

reforem, které byly navrhovány francouzskou stranou, mělo dojít k transformaci stávající podoby ve smyslu začlenění Francie do vedení jižního křídla. Tento post získala, ovšem stále nebyla začleněna přímo do vojenských struktur, odkud roku 1966 vystoupila. I přesto, že během 90. let nastala situace, kdy byla Francie ochotna obnovit své členství ve strukturách NATO, nestalo se tak, a proto je možné říci, že její vztahy k Alianci zůstaly nezměněny.

Po nástupu prezidenta Mitterranda do čela Francie zůstal v podstatě zachován model nastavený Charlesem de Gaullem. Stále převažovala snaha zachovat Francii zcela nezávislou na USA, ovšem s mírným přiblížením k USA. Podobně jako Charles de Gaulle usiloval i prezident Mitterrand o zachování dobrých vztahů se Spojenými státy. I přesto, že se na francouzský nátlak Aliance přeorganizovala, nebylo to dle Francouzů dostatečné, a apelovali na zajištění lepšího postavení evropských zemí v rámci Severoatlantické aliance. Mimo jiné se mu podařilo to, co ve svých vizích naznačoval již de Gaulle, začal budovat projekt společné evropské obrany.

Jacques Chirac, který nastoupil do čela Francie v období 90. let, tedy po proměně mezinárodního prostředí přišel s novým pojetím francouzsko-amerických vztahů. Tato doba se vyznačovala snahami o redefinici postoje Francie k NATO. Na druhé straně je nutné podotknout, že Francie byla zcela nezávislá na USA, k čemuž mimo jiné přispěla politika Lionela Jospina, který za vlády prezidenta Chiraca vykonával funkci předsedy vlády a vůči USA se stavěl negativně. Francie apelovala na udělení větších pravomocí evropskému pilíři Aliance, což ale Američané odmítali a vedlo to k jistému ochlazení vztahů mezi oběma subjekty.

Prezident se ale projevoval velmi vřele ke Spojeným státům americkým, což bylo dokázáno v jeho projevu z roku 1996. Poukázal zde na společné prvky obou států, které by mohly být symbolem jejich možné spolupráce, jako

byla například ochrana práv či existence právního řádu. Sám Chirac označil přítomnost Aliance v Evropě za důležitou z hlediska bezpečnosti celého kontinentu, a proto by se tyto vztahy neměly podceňovat. Prezidentovým cílem bylo vztahy prohlubovat a přivést Francii znovu do vojenských struktur NATO, ze kterých v 60. letech 20. století vystoupila. Spolu s nástupem Lionela Jospina do vlády, v době kohabitace, nakonec došlo k ochlazení vztahů a Francie se vrátila do své původní gaullistické názorové linie.

Politika Jacquese Chiraca byla otevřená prohlubování vzájemných vztahů mezi Francouzi a Američany a s rokem 2007 se tento stav ještě více prohloubil. Do čela Francouzské republiky nastoupil Nicolas Sarkozy, jehož primárním cílem bylo dosáhnout znovuzapojení Francie do vojenských struktur NATO jako plnohodnotného člena. Jacques Chirac sice projevoval sounáležitost a důležitost propojení obou subjektů, avšak nedošlo k úspěšné reintegraci do vojenských struktur NATO. O to se později zasloužil jeho nástupce Nicolas Sarkozy. Prezident mnohem více apeloval na znovunavrácení Francie do vojenských struktur a dokonce rok po svém nástupu do funkce prezidenta představil jasnou vizi spolupráce s Aliancí. Sarkozy přistupoval k francouzsko-americkým vztahům osobněji než jeho předchůdce. Velmi povzbudivé pro obě jednající strany bylo Sarkozyho prohlášení o existenci tzv. rodiny Západu. Bylo tedy evidentní, že prezident měl velký zájem na začlenění do struktur NATO a na tom, aby Západ vytvořil jednu pospolitou organizaci, jež bude mít společný cíl. Dalo by se tedy říci, že oba prezidenti se snažili o začlenění Francie do vojenských struktur NATO, avšak se odlišovali v pojetí důležitosti tohoto aktu. Zatímco Jacques Chirac zdůrazňoval vzájemné vztahy a důležitost spolupráce, nezabýval se tím tak intenzivně jako jeho nástupce ve funkci prezidenta, Nicolas Sarkozy.

Společným znakem prezidentů byl apel na odhalení hrozeb a následné vyrovnání se s nimi. Veškeré negativní události, které by mohly vést k ohrožení francouzského národa, by měly být včas odhaleny a mělo být proti

nim tvrdě zakročeno. Aby se tato vize mohla stát skutečností, nebylo možné pochybovat o důležitosti propojení Francie s NATO, protože jak uvedl Sarkozy, USA byly součástí evropské obranné strategie. Oproti původním myšlenkám francouzské geopolitické školy byl v průběhu let patrný posun ve vzájemných vztazích mezi Francií a Spojenými státy americkými. Obě země byly schopné najít kompromis a dát se na cestu, jejímž výsledkem bylo začlenění do vojenských struktur Aliance jako plnohodnotného člena. Antiimperialismus dřívějších dob byl již překonán hlavně zásluhou prezidentů Jacquese Chiraca a Nicolase Sarkozyho.

Po konci studené války se také Francie smířila se skutečností, že nebylo možné zajistit bezpečnost samostatně nejen pro Francii jako takovou, ale pro celou Evropu, a proto se rozhodla o realizaci kolektivní spolupráce v oblasti bezpečnosti a obrany. V souvislosti se snahou Francie reintegrovat se do struktur NATO bylo v roce 1994 rozhodnuto o vzniku *Společné zahraniční a obranné politiky*, později přejmenované na *Společnou bezpečnostní a obrannou politiku Evropské unie*. Tato politika znamenala především prohloubení vzájemných vztahů a rozšíření možností spolupráce. Zásadou vyjednávání bylo, že Evropská unie a ani Severoatlantická aliance nesměly jednat tak, aby poškozovaly zájmy té druhé organizace. Současně platilo, že jejich akce by neměly být duplicitní. Tím, že NATO souhlasilo se zapojením Evropy do svých vojenských akcí, dalo tak najevo svůj souhlas s posílením evropského pilíře v rámci vnitřních struktur NATO. To, o co se snažila Francie již několik desítek let, bylo v 90. letech implementováno a došlo k tzv. *européizaci* Severoatlantické aliance.

Vytvořením společné evropské politiky se zvýšila důležitost francouzsko-americké obranné a bezpečnostní spolupráce. V tomto smyslu hrála Evropská unie spolu s Aliancí hlavní roli v mezinárodním zajištění bezpečnosti a míru. Francouzsko-americké vztahy byly charakteristické tím, že se evropské zájmy neobešly bez Spojených států a na druhé straně

se NATO neobešlo bez evropského elementu. Vzájemná spolupráce byla v podstatě nutností nejen proto, že Francie byla důležitou zemí pro USA z hlediska přístupu do Evropy, ale také proto, že USA byly nezbytné pro Evropu z hlediska zajištění bezpečnosti celého kontinentu. V tomto ohledu lze spatřovat rozchod s původními myšlenkami.

Obecně lze shrnout, že všichni zmiňovaní prezidenti jednali ve stejném či podobném zájmu jako teoretici francouzské geopolitické školy. I přes některá omezení či nejasnosti činili svá rozhodnutí ve snaze bránit národní zájmy Francie. Stejně jako v roce 1871, tak i v roce 1990 se obávali německého mocenského růstu a snažili se bránit německé expanzi, která by mohla ohrozit významné postavení Francouzské republiky uvnitř Evropy. Na druhé straně byly tyto vztahy mírně ochlazeny již za prezidentství Jacquese Chiraca a následně i Sarkozyho, a dalo se předpokládat, že Německo by mohlo začít Francii mocensky předbíhat. V tomto směru nebyla původní vize francouzské geopolitické školy – omezení německého mocenského růstu, zcela naplněna.

Francouzská identita byla nepochybně od dob francouzské geopolitické školy také určována existencí vztahů Francie s africkým světem. Nelze zpochybňovat důležitost udržování historických vazeb. Francouzští geografové vnímali spolupráci s africkými zeměmi jako prostředek k utváření francouzské identity a zasazovali se o prohlubování vztahů, i přes různá omezení. Stejně tak jednali i všichni zmiňovaní prezidenti. Žádný z nich nedokázal rozhodnout o naprostém ukončení působnosti francouzských vojenských jednotek a naopak se snažili o udržování diplomatických vztahů a bezpečnosti v Africe. V souladu s myšlením francouzské geopolitické školy, bylo evidentní, že přístup prezidentů byl úzce navázán na formování francouzské identity prostřednictvím afrického kontinentu. I když byl původně prezident Nicolas Sarkozy přesvědčen o ukončení afrických vztahů, později své rozhodnutí změnil. Lze tedy říci, že Afrika vždy byla a i nadále

bude významným francouzským partnerem, bez kterého by nemohla Francie existovat.

Svůj specifický přístup si Francie uchovávala po celá desetiletí také ke Spojeným státům americkým, resp. Severoatlantické alianci. Z původní gaullistické tradice vycházel prezident Mitterrand, který nijak neprosazoval návrat do vojenských struktur a naopak chtěl udržovat francouzskou suverenitu a budovat vlastní obrannou strategii. Na základě zkoumaných událostí se později ukázalo, že Spojené státy byly pro Francii natolik důležitým a strategickým partnerem, že nebylo možné uvažovat o nezačlenění zpět do Aliance. Vlivem prezidentů Jacquese Chiraca a také Nicolase Sarkozyho se Francie vydala zpět na cestu integrace a začlenila se do vojenských struktur jako plnohodnotný člen. Bylo zřejmé, že oba prezidenti usilovali o suverenitu Francie v rámci Aliance, podporovali její nezávislost, ale na druhé straně si uvědomovali výhody zpětného začlenění Francie do vojenských struktur. Dokázali tak skloubit francouzské národní zájmy se zájmy Aliance a nic nestálo v cestě navrácení se do vojenských struktur NATO. V té době došlo k rozchodu s myšlením prezidenta de Gaulla a jeho tradicí přístupu k USA.

Lze tedy konstatovat, že ačkoli Francie využívala různých prostředků k dosažení vlastních cílů, stále představitelé státu zachovávali základní princip francouzské geopolitické školy – jednat v zájmu ochrany národních zájmů Francie. Ačkoli by se mohlo zdát, že francouzští geopolitici ovlivňovali rozhodování prezidentů, bylo tomu právě naopak. Žádný z prezidentů se nerozhodoval pod vlivem myšlenek francouzské geopolitické školy. Ve svém jednání naopak vycházeli z vlastních zkušeností a předpokladů, a i přesto se jejich rozhodování mnohdy shodovalo. Lehkou odlišnost lze vnímat v případě přístupu k Německu, kdy vztahy postupem času výrazně ochladly a Německo začalo mocensky růst. Nepodařilo se tedy zcela naplnit původní výzvy francouzských geopolitiků a zabránit německé rozpínavosti.

V přístupu k Africe se ukazovala určitá kontinuita a naopak ve vztahu k USA došlo k výrazné proměně a narušení původní gaullistické tradice. Zde se ukázalo, že ochrana národních zájmů byla skutečně základním stavebním kamenem francouzské jedinečnosti a každý z prezidentů jej zcela respektoval.

7 Použitá literatura

7.1 Prameny

Ancel, J. (1936). *Géopolitique*. (Paris: Delagrave).

Benoist, A. (1979). *Les idées à l'endroit*. (Paris: Libres–Hallier).

Briand, A. (1929). *Discours d'Aristide Briand devant la Xe session de l'Assemblée de la Société des Nations* (<http://www.moldavie.fr/spip.php?article406>, 21.3.2016).

Conférence de presse conjointe de M. François Mitterrand, Président de la République et de M. Helmut Kohl, chancelier de RFA 1989 (<http://discours.vie-publique.fr/notices/897023700.html>, 21.3.2016).

De Gaulle, Ch. (1959). *Discours de Strasbourg* (<http://fresques.ina.fr/de-gaulle/fiche-media/Gaulle00045/voyage-dans-l-est-discours-a-l-universite-de-strasbourg.html>, 21.3.2016)

De Gaulle, Ch. (1964). *Discours prononcé à Strasbourg pour le vingtième anniversaire de la libération de la ville* (<http://fresques.ina.fr/de-gaulle/fiche-media/Gaulle00238/discours-prononce-a-strasbourg-pour-le-vingtieme-anniversaire-de-la-liberation-de-la-ville.html>, 21.3.2016).

De la Blanche, P. V. (1898). La Géographie politique, à propos des écrits de M. Frédéric Ratzel, *Annales de Géographie* 7 (32), s. 97–111.

Déclaration commune franco-allemande à l'occasion du 40ème anniversaire du Traité de l'Elysée (2003). (<http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/d000121-les-relations-franco-allemandes-1963-2003/declaration-commune-franco-allemande-a-l-occasion-du-40eme-anniversaire-du-traite-de>, 21.3.2016).

Demangeon, A. (1920). *Le déclin de l'Europe* (Paris: Payot).

Demangeon, A. (1932). Géographie politique. *Annales de Géographie* 41 (229), s. 22–31. (http://www.persee.fr/doc/geo_0003-4010_1932_num_41_229_11065, 21.3.2016).

- Gallois, L. (1919). La paix de Versailles. Les nouvelles frontières de l'Allemagne. *Annales de Géographie* 28 (154), s. 241-248.
- Chirac J. (1996a). *Discours de M. Jacques Chirac, Président de la République, sur la réorganisation et la professionnalisation de l'armée, la modernisation de l'industrie de défense et le projet de suppression du service national* (<http://discours.vie-publique.fr/notices/967003200.html>, 21.3.2016).
- Chirac, J. (1978). France: Illusions, Temptations, Ambitions. *Foreign Affairs* 56 (3), s. 489–499.
- Chirac, J. (1996b). *Discours de M. Jacques Chirac, Président de la République, sur les relations franco-américaines, le règlement du conflit yougoslave, la réforme de l'OTAN, l'arrêt définitif des essais nucléaires français et l'aide au développement* (<http://discours.vie-publique.fr/notices/967001900.html>, 21.3.2016).
- Chirac, J. (1996c). *Intervention de M. Jacques Chirac, Président de la République, sur France 2 le 2 février 1996, sur le développement des relations industrielles et commerciales entre la France et les Etats-Unis et sur un réaménagement des rapports entre l'OTAN et l'Europe* (<http://discours.vie-publique.fr/notices/967002100.html>, 21.3.2016).
- Chirac, J. (1996d). The Relationship Between The United States and France *Vital Speeches of the Day* 2.15.1996, 62 (9), s. 269–271.
- Chirac, J. (2003). *Speech by Jacques Chirac, President of the French Republic, on the occasion of the first meeting of the Forum for the Partnership with Africa* (http://www.jacqueschirac-asso.fr/archives-elysee.fr/elysee/elysee.fr/anglais/speeches_and_documents/2003/fi005589.html, 21.3.2016).
- Chirac, J. (2005). *Discours de M. Jacques Chirac, Président de la République française au sommet du Conseil de l'Atlantique Nord 2005* (http://www.nato.int/cps/fr/natohq/opinions_21963.htm, 21.3.2016).
- Jospin, L. (2004). The Relationship Between France and the United States: Reflections for an American Audience. *French Politics, Culture & Society* 22 (2), s. 118–126.

- Lacoste, Y. (2006). *Géopolitique: la longue histoire d'aujourd'hui* (Paris: Larousse).
- Lacoste, Y. (2007). *Atlas de géopolitique* (Paris: Larousse).
- Lacoste, Y. (2014). *La géographie, ça sert, d'abord, à faire la guerre* (Paris: La Découverte).
- Le discours de La Baule 1990*
(<http://nsarchive.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB461/docs/DOCUMENT%203%20-%20French.pdf>, 21.3.2016).
- Les hommes et les femmes de la défense* (<http://www.defense.gouv.fr/portail-defense/ministere/organisation/les-hommes-et-les-femmes-de-la-defense>, 21.3.2016).
- Livre blanc sur la defense* (1994). (Paris: Odile Jacob - La Documentation française).
- Livre blanc sur la défense et la sécurité* (2008). (Paris: Odile Jacob – La Documentation française).
- Mitterrand, F. (1982). *Discours de M. François Mitterrand, Président de la République, à la chambre de commerce de Hambourg devant l'Ubersee Club 1982* (<http://discours.vie-publique.fr/notices/827064900.html>, 21.3.2016).
- Mitterrand, F. (1988). *Discours de M. François Mitterrand, Président de la République, lors du 25ème anniversaire du Traité de l'Élysée 1988* (<http://discours.vie-publique.fr/notices/887005000.html>, 21.3.2016).
- Poncet, J. F. – Branger, J-G. – Rouvière, A. (2007). *Rapport d'information. Annexe au procès-verbal de la séance du 19 juillet 2007.*
- Rapport pour le President de la Republique sur la France et la mondialisation* (<http://www.hubertvedrine.net/publication/rapport.pdf>, 21.3.2016).
- Sarkozy, N. (2007a). *L'intégralité du discours du président de la République, prononcé le 26 juillet 2007, à Dakar* (http://www.lemonde.fr/afrique/article/2007/11/09/le-discours-de-dakar_976786_3212.html#fhHqzdBRbgEhMA5b.99, 21.3.2016).
- Sarkozy, N. (2007b). *Le discours de politique étrangère de Nicolas Sarkozy* (<http://www.lemonde.fr/societe/article/2007/08/27/le-discours-de->

politique-etrangere-de-m-sarkozy-
integralite_947776_3224.html#OW7zrOG1jTw697yU.99, 21.3.2016).

Sarkozy, N. (2008). *XVIe Conférence des ambassadeurs*
([http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/27.08_-
_XVIeme_Conference_des_Ambassadeurs_Francais.pdf](http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/27.08_-_XVIeme_Conference_des_Ambassadeurs_Francais.pdf), 21.3.2016).

7.2 Literatura

- Andréani, G. (1999). France and NATO after the Cold War. Old French problem – or new transatlantic debate? *The RUSI Journal* 144 (1), s. 20–24.
- Baun, T. J. (1996). The Maastricht Treaty as High Politics: Germany, France, and European Integration. *Political Science Quarterly* 110 (4), s. 605–624.
- Belkin, P. (2011). France: Factors Shaping Foreign Policy, and Issues in U.S.-French Relations. *Congressional Research Service*.
- Bergès, M. (2008). *Penser les relations internationales* (Paris: Éditions L'Harmattan).
- Bocianová, K. (2015). *Evropská unie a Středomoří. Role Španělska a Francie* (Praha: Karolinum Press).
- Boniface, P. (2011). La géopolitique Les relations internationales. *Institut de relations internationales et Stratégiques*, s. 9–35. (http://www.eyrolles.com/Chapitres/9782212549928/Partie-1_Boniface.pdf, 21.3.2016).
- Bouvet, L. – Delors, J. – Kluxen – Pyta, D. – Lamers, K. – Rován, J. (1998). *France - Allemagne : Le bond an avant* (Paris: Éditions Odile Jacob).
- Bowen, N. (2007). Is French Foreign Policy Dead? *International Studies Review* 9 (1), s. 131–133.
- Bozo, F. (2012). *La politique étrangère de la France depuis 1945* (Paris: Flammarion Editions).
- Brenner, M. J. – Parmentier, G. (2002). *Reconcilable Differences: U.S.-French Relations in the New Era* (Washington D.C.: The Brookings institution).
- Cihelková, E. (2003). *Vnější ekonomické vztahy EU* (Praha: C. H. Beck).
- Cody, E. (2009). After 43 Years, France to Rejoin NATO as Full Member. *Washington Post*.
- Connolly, B. (2003). „Old“ vs. „New“ Europe – And America. *The Magazine of International Economic Policy*, s. 56–59.

- Cornish, P. (1996). The End of Architecture and the New NATO. *International Affairs* 72 (4), s. 751–769.
- De Charette, H. (2008). Nicolas Sarkozy et la politique étrangère de la France: entre changement et continuité. *Revue internationale et stratégique* 70 (2), s. 7–12.
- Dodds, K., Atkinson, D. (eds.) (2000): *Geopolitical Traditions. A Century of Geopolitical Thought* (London: Routledge).
- Dubois, F. (2008). *Tensions between France and Germany intensify over foreign and economic policy*.
(<http://www.wsws.org/en/articles/2008/03/fran-m13.html>, 21.3.2016).
- Duby, G. (2003). *Dějiny Francie od počátků po současnost* (Praha: Karolinum).
- Dussouy, G. (2001). *Quelle géopolitique au XXIe siècle?* (Paris: Les Éditions Complexe).
- Dussouy, G. (2006). *Traité de Relations internationales. Tome II. Les théories de l'interétatique* (Paris: Éditions L'Harmattan).
- Ehrhart, H. G. (2000). *France and NATO: Change by Rapprochement? Asterix' quarrel with the Roman empire*, s. 1–32.
- Euroskop (2014). *Může Francie za masakry ve Rwandě?*
(<https://www.euroskop.cz/8953/23900/clanek/muze-francie-za-masakry-ve-rwande/>, 21.3.2016).
- Faria, F. (2004). La gestion des crises en Afrique subsaharienne. *Institut d'études de sécurité de l'Union européenne*.
(http://www.iss.europa.eu/uploads/media/occ55_01.pdf, 21.3.2016).
- Friend, J. W. (2001). *Unequal Partners: French-German Relations, 1989-2000* (Greenwood Publishing Group).
- Furniss, E. S. (1961). De Gaulle's France and NATO: An Interpretation. *International Organization Foundation*, 15 (3), s. 349–365.
- Germond, C. - Türk, H. (2008). *A history of Franco-German relations in Europe: from "hereditary enemies" to partners* (Palgrave Macmillan).

- Giblin, B. (2014). Herodote et l'école française de géopolitique. *ACTA Geográfica*, s. 51–61.
- Grant, C. (2005). Germany's foreign policy: What lessons can be learned from the Schroeder years? *Centre for European Reform* (http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/essay_germ_for_pol_2sep05-2154.pdf, 21.3.2016).
- Guérot, U., & Klau, T. (2012). After Merkozy: how France and Germany can make Europe work. *European Council on Foreign Relations* (http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR56_FRANCE_GERMANY_BRIEF_AW.pdf, 21.3.2016).
- Gunther, S. (2011). A New Identity for Old Europe. How and Why the French Imagined *Françallemagne* in Recent Years. *French Politics, Culture & Society* 29 (1).
- Hentz, J. J. (2013). *Routledge handbook of African security* (Routledge).
- Hepple, L. W. (2000): Géopolitiques de Gauche. Yves Lacoste, Hérodote and French radical geopolitics. In: Dodds, K., Atkinson, D. (eds.): *Geopolitical Traditions. A Century of Geopolitical Thought* (London: Routledge).
- Hnát, P. (2009). Současné integrační procesy v evropském prostoru. In: Waisová, Š. eds., *Regionální integrační procesy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 123-153.
- Hnízdo, B. (1995). *Mezinárodní perspektivy politických regionů* (Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku).
- Hopmann, P. T. (1994). French perspectives on international relations after the Cold War. *International Studies Quarterly* 38 (2), s. 69–93.
- Charillon, F. (2011). *La politique étrangère de la France* (Documentation Française).
- Irondele, B. – Mérand, F. (2010). France's return to NATO: the death knell for ESDP? *European Security* 19 (1), s. 29–43.
- Jabko, N. (2005). Comment la France définit ses intérêts dans l'Union européenne. *Revue française de science politique* 2 (55), s. 221–242.

- (<https://www.cairn.info/revue-francaise-de-science-politique-2005-2-page-221.htm>, 21.3.2016).
- Jones, A. (2002). Gender and genocide in Rwanda. *Journal of Genocide Research* 4 (1), s. 65–94.
- Juppé, A. – Schweitzer, L. (2008). *La France et l'Europe dans le monde - Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France 2008 – 2020*.
- Kaplan, L. S. (1998). NATO and the UN: A Peculiar Relationship. *Contemporary European History*, 7 (3), s. 329–342.
- Krutílek, O. – Paličková, I. (2013). *Zadřený motor* (<https://www.euroskop.cz/9047/22482/clanek/zadreny-motor/>, 21.3.2016).
- Kudelová, D. (2001). Spolupráce Francie a sjednoceného Německa – „motor“ evropské integrace? *Mezinárodní vztahy* 4, s. 22–38.
- La France a l'OTAN. Représentation Permanente de la France auprès de l'OTAN.* (<http://www.rpfrance-otan.org/The-European-Union-a-strategicOperaStable/Shell/Open/Command>, 21.3.2016).
- Lallemand de Driésen, N. (2007). Principy bezpečnostní a obranné politiky Francie. *Obrana a strategie* 6 (2), s. 67–79.
- Lellouche, P. (2009). *L'allie indocile. La France et l'OTAN, de la Guerre Frede a Afghanistan*. (Paris: Editions Du Moment).
- Lemasson, S. (2000). L'Allemagne face à sa puissance. *Annuaire français de relations internationales*, 14 (1), s. 11–27 (<http://www.afri-ct.org/IMG/pdf/lemasson2000.pdf>, 21.3.2016).
- Leuffen, D. – Möckli, D. (2007). Sarkozy to set new course for French foreign policy. *CSS Analyses in Security Policy* 17 (2), s. 1–3.
- Lévy, J. (1998). A Twilight Zone: Identity Crisis in French Geopolitics. *Geo Journal* 46, s. 279–283.
- Lévy, J. (2000). Geopolitics After Geopolitics: a French Experience. *Geopolitics* 5 (3), s. 99–113.

- Lévy, J. (2001). *From Geopolitics to Global Politics: A French Connection* (London: Routledge).
- Lombart, L. (2007). La politique extérieure du président Jacques Chirac dans un monde américano-centré. *Annuaire Français des Relations Internationales* 8, s. 378–392.
- Mahmoud, A. A. (2012). France and NATO: The Gaullist Legacy and Roots of Dispute, *International Journal of Humanities and Social Science*, 2 (24), s. 207 –217.
- Mangala, J. (2010). *Africa and the new world era: from humanitarianism to a strategic view* (Palgrave Macmillan).
- Melly, P. – Darracq, V. (2013). *A New Way to Engage? French Policy in Africa from Sarkozy to Hollande*. (https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Africa/0513pp_franceafrica.pdf, 21.3.2016).
- Menon, A. (1995a). Explaining defence policy: the Mitterrand years. *Review of International Studies* 21, s. 279–299.
- Menon, A. (1995b). From independence to cooperation: France, NATO and European Security. *International Affairs* 71 (1), s. 19–34.
- Menon, A. (2000). *France, NATO & the Limits of Independence, 1981-1997: The Politics of Ambivalence* (New York: Palgrave Macmillan).
- Moens, A. – Cohen, L. J. – Sens, A. G. (2003). *NATO and European Security: Alliance Politics from the End of the Cold War to the Age of Terrorism* (Westport: Praeger Publishers).
- Moncrieff, R. (2012). French Relations with Sub-Saharan Africa under President Sarkozy. *South African institute of international affairs* (<http://www.saiia.org.za/occasional-papers/french-relations-with-sub-saharan-africa-under-president-sarkozy>, 21.3.2016).
- Moran, M. (2009). *French Military Strategy and NATO Reintegration* (<http://www.cfr.org/france/french-military-strategy-nato-reintegration/p16619>, 21.3.2016).
- Parker, G. (1998). *Geopolitics: past, present and future*. (London: Pinter).

- Parker, G. (2000). Ratzel, the French School and the birth of Alternative Geopolitics, *Political Geography* 19, s. 957–969.
- Parker, G. (2014). *Western Geopolitical Thought in the Twentieth Century* (London: Routledge).
- Pickles, D. (1975). The Decline of Gaullist Foreign Policy. *International Affairs* 51 (2), s. 220–235.
- Profant, T. (2010). French Geopolitics in Africa: From Neocolonialism to Identity. *Perspectives: Central European Review of International Affairs* 18 (1), s. 41–61.
- Ratzel, Friedrich (2011). *The Laws of the Spatial Growth of States*. In: Kasperson, Roger E. – Minghi, Julian V. *The Structure of Political Geography* (New Brunswick: Transaction Publishers), s. 17–29.
- Raymond, G. (2013). *The Sarkozy presidency: breaking the mould?* (Palgrave Macmillan).
- Rivasseau, F. - Michaelis, A. (2002). Apres le Traité de Nice: L'Harmonisation du Discours Franco-Allemand atravers le Processus de Blaesheim. *Annuaire Français De Relations Internationales*, s. 419–424 (<http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/FD001441.pdf>, 21.3.2016).
- Sloan, R. S. (2005). *NATO, the European Union, and the Atlantic Community* (Rowman and Littlefield Publishers).
- Sloan, R. S. *French defense Policy: Gaullism Meets the Post-Cold War World*. (https://www.armscontrol.org/act/1997_04/sloan, 21.3.2016).
- Stanton, G. H. (2004). Could the Rwandan genocide have been prevented? *Journal of Genocide research* 6 (2), s. 211–228.
- Stent, A. (1989). Franco-Soviet Relations from de Gaulle to Mitterand. *National Council for Soviet and East European Research*, s. 1–16 (<https://www.ucis.pitt.edu/nceer/1989-802-11-Stent.pdf>, 21.3.2016).
- Stratfor, Global Intelligence (2010). *The Geopolitics of France: Maintaining Its Influence in a Changing Europe*, s. 1–17.

- Terpan, F. (2008). The Europeization of the French Defence Policy. *European Consortium for Political Research*. Fourth Pan-European Conference, s. 1–19.
- The Economist (2008). *France's Nicolas Sarkozy and Germany's Angela Merkel do not seem to get on. How much does this matter for Europe?* (<http://www.economist.com/node/10853775>, 21.3.2016).
- Thual, F. – Chauprade, A. (1998). *Dictionnaire de géopolitique: états, concepts, auteurs* (Paris: Ellipses).
- Vaïsse, M. (2009). *La puissance ou l'influence? La France dans le monde depuis 1958* (Paris: Fayard).
- Van Herpen, H. M. (2004). Chirac's gaullism, Why France has become the driving force behind an autonomous European defence policy. *The Romanian Journal of European Affairs* 4 (1), s. 67–81. (http://www.cicerofoundation.org/pdf/vanherpen_chirac_gaullism.pdf, 21.3.2016).
- Van Herpen, H. M. (2008). Sarkozy, France, and NATO: Will Sarkozy's Rapprochement to NATO be Sustainable? *Cicero Foundation* (www.cicerofoundation.org/lectures/Marcel_H_Van_Herpen_SARKOZY_FRANCE_AND_NATO.pdf, 21.3.2016).
- Van Herpen, H. M. (2010). The Foreign Policy of Nicolas Sarkozy: Not Principled, Opportunistic and Amateurish. *Cicero Foundation Great Debate Paper* 10 (1).
- Vassallo, F. (2013). Sarkozy and Merkel: The Undeniable Relevance of the Franco-German Bilateral Relationship in Europe. *German Politics & Society*, 31 (1), s. 92–115.
- Vilímek, P. – Suchý, P. (2009). Britské a francouzské nukleární síly ve druhém jaderném věku. *Mezinárodní vztahy* 1, s. 37–65.
- Vilímek, P. (2007). Francouzská bezpečnostní politika a strategické myšlení po konci studené války. *Mezinárodní politika* 7, s. 17–19.
- Volner, Š. (2004). *Geopolitika pre 21. storočie?: stret morskej a pozemnej sily ako varovanie pre 21. storočie* (Holohovec: Efekt Copy).

Wenger, A. (2004). Crisis and Opportunity: NATO's Transformation and the Multilateralization of Détente, 1966–1968. *Journal of Cold War Studies* 6 (1), s. 22–74.

Wusten, H. – Dijkink, G. (2002). German, British and French Geopolitics: The Enduring Differences, *Geopolitics* 7 (3), s. 19–39.

7.3 Internetové zdroje

Atlas historique. *La décolonisation de l'Afrique* (http://www.atlas-historique.net/1945-1989/cartes_popups/AfriqueDecolonisationGF.html).

BBC News (2000). *Chirac praises Franco-German role* (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/806109.stm>, 21.3.2016).

BBC News (2009). *France and NATO*. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7938191.stm>, 21.3.2016).

BBC News (2009). *France ens four-decade Nato rift* (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7937666.stm>, 21.3.2016).

BILD (<http://www.bild-documents.org>, 21.3.2016).

Deutsch-Französisches Institut (http://www.dfi.de/de/Arbeitsbereiche/arbeitsbereich_allgemein.shtml, 21.3.2016).

Francoúzká ambasáda v La Valette (<http://www.ambafrance-mt.org/Overseas>, 21.3.2016).

Gunkel, Ch. (2013). Sealed with a Kiss: Treaty Heralded New Era in Franco-German Ties. *Spiegel* (<http://www.spiegel.de/international/europe/the-elysee-treaty-has-been-a-cornerstone-of-european-stability-a-879002.html>).

Chronologie des relations franco-allemandes depuis 1948 (<http://www.ambafrance-de.org/Chronologie-des-relations-franco>, 21.3.2016).

International Monetary Fund (<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fabric/backgrnd.htm>, 15.11.2014).

La Charte du Mandén (<http://www.unesco.org/culture/ich/fr/RL/la-charte-du-manden-proclamee-a-kouroukan-fouga-00290>, 21.3.2016).

La situation de l'Afrique en 1925 (http://www.atlas-historique.net/1914-1945/cartes_popups/Afrique1925GF.html).

Le ministère – Les Outre-Mer (<http://www.outre-mer.gouv.fr/?-l-hotel-de-montmorin-.html>, 21.3.2016).

Military of France.

(https://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Military_of_France.html, 21.3.2016).

Ministère de la Défense

(<http://www.defense.gouv.fr/terre/presentation/organisation-des-forces/eurocorps/eurocorps>, 21.3.2016).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Společná zahraniční a obranná politika EU.*

(http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/eu_csdp/, 21.3.2016).

Ministry of Defence (<http://www.defensie.nl/english/topics/international-cooperation/contents/rapid-reaction-force>, 21.3.2016).*NATO Financial and economic data relating to defence 1975 – 1996*
(http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_1996_12/20100827_1996-001.pdf, 21.3.2016).*NATO Financial and economic data relating to defence 1975 – 1999*
(http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_1999_12/20100614_p99-152e.pdf, 21.3.2016).*NATO Financial and economic data relating to defence 1985 – 2007*
(http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2007_12/20090327_p07-141.pdf, 21.3.2016)NATO (2013). *NATO's role in Kosovo*

(<https://archive.today/20110605181200/www.nato.int/issues/kosovo/index.html>, 21.3.2016).

Oficiální informační portál o NATO.

http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htmOperaStable/Shell/Open/Command, 21.3.2016).

Oficiální portál Informačního centra o NATO.

(http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/historienatoi.v.htm, 21.3.2016).

Persée, Francouzský portál pro přístup k vědeckým časopisům
(<http://www.persee.fr/collection/geo>, 21.3.2016).

Stratfor, Global Intelligence. (2003). *The Geopolitics of France*
(https://www.stratfor.com/weekly/geopolitics_france, 21.3.2016).

The North Atlantic Treaty 1949

(http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/stock_publications/20120822_nato_treaty_en_light_2009.pdf, 21.3.2016).

The Nuclear Threat Initiative (2015). *Country Profiles - France*

(<http://www.nti.org/country-profiles/france/nuclear>, 21.3.2016).

8 Resume

The presented thesis has been dealing with French geopolitics with respect to theoretical background and political experience. The main aim of this thesis was to analyze the approach of the French school of geopolitics and apply the results to the French political ambience after 1981. The thesis explored relationship between France and Germany, the United States of America and some countries in Africa. The main research question was how much the decisions made by presidents of France were different from initial thoughts of French school of geopolitics.

Historical part of the thesis was dedicated to the theories given by representatives of French geopolitical school. The basic idea in theories of French geopolitics was to defend national priorities of France. Specific attitude to Germany, the USA and some African countries gave beginning to unique geopolitical approach which was typical just for France. French specific connections to these countries were also demonstrated during governance of François Mitterrand, Jacques Chirac and Nicolas Sarkozy.

From acquired information it could be said that all the presidents after 1981 followed the basic principle of French geopolitical school – protect French national interests. Indeed, no one was directly influenced by these ideas. In some questions they represented the same opinions but in other cases they made different decisions. In the approach to Africa there was something like continuity in presidential decisions. All of them wanted to maintain the influence of France in Africa. They agreed that Africa is the basis of French identity so they did not demand the rupture of *Françafrique*. The president Mitterrand was clearly defending the approach of French school of geopolitics represented by Paul Vidal de la Blanche, Jacques Ancel and the others. He was also for Gaullist tradition in the approach to the USA. Different opinions came with Jacques Chirac and later with Nicolas Sarkozy. In the case of Germany the relationship was getting worse because Germany started to

increase their political power. Retrospectively it is possible to say the main assumptions of French geopolitics were not fulfilled and the prevention of German expansion was not successful. On the other side in the relationship with the USA a significant difference in perception of Gaullist tradition occurred. During governance of the president Chirac the relationship between France and the USA improved. This improvement culminated during governance of the next president – Nicolas Sarkozy. He was able to enforce reintegration of France to the military structure of NATO. While the president Mitterrand made his decisions in agreement with elementary thoughts of French geopolitical school, the president Chirac and the president Sarkozy acted differently.

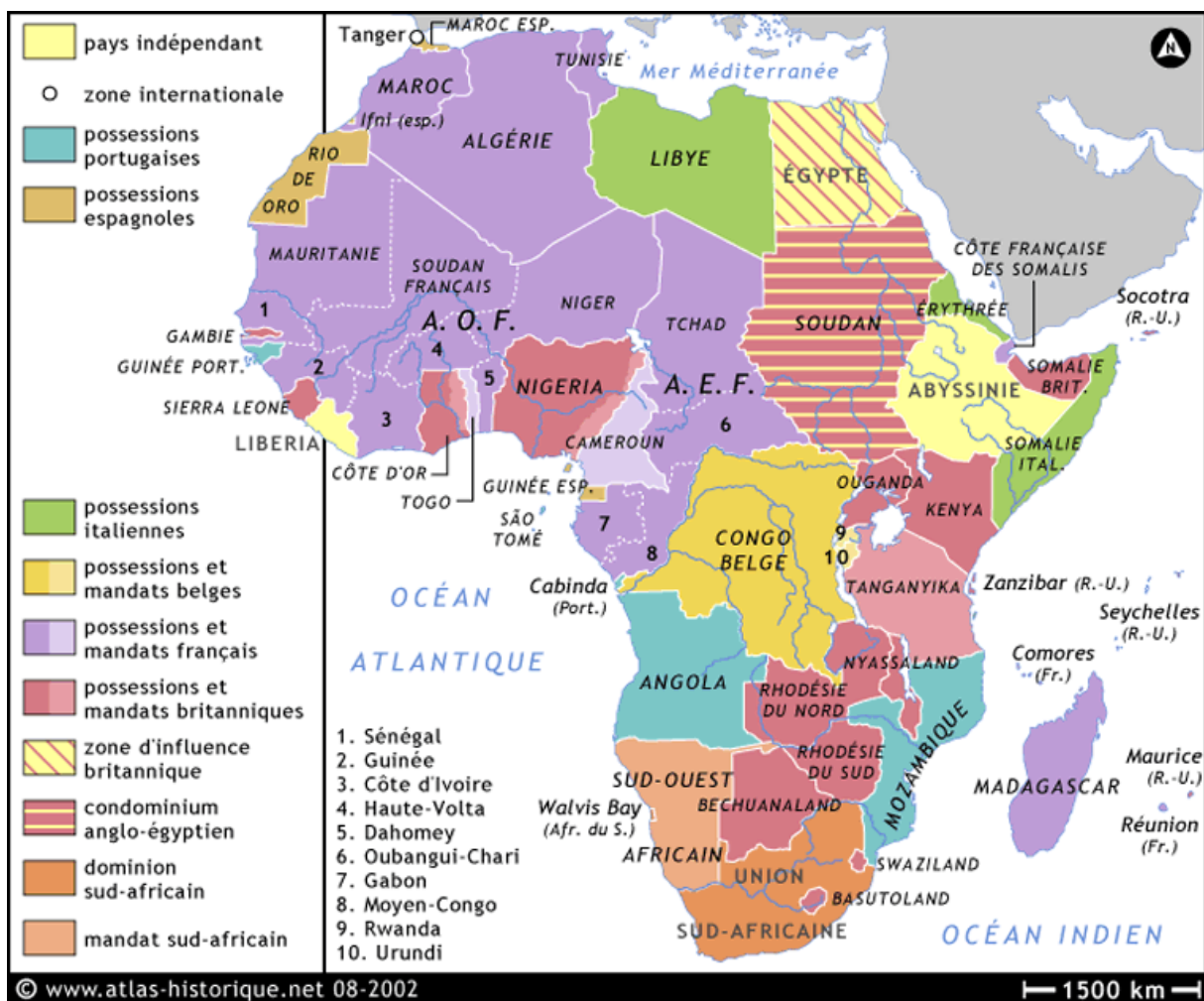
9 Přílohy

Příloha č. 1: Charles De Gaulle a Konrad Adenauer při podpisu Elysejské smlouvy

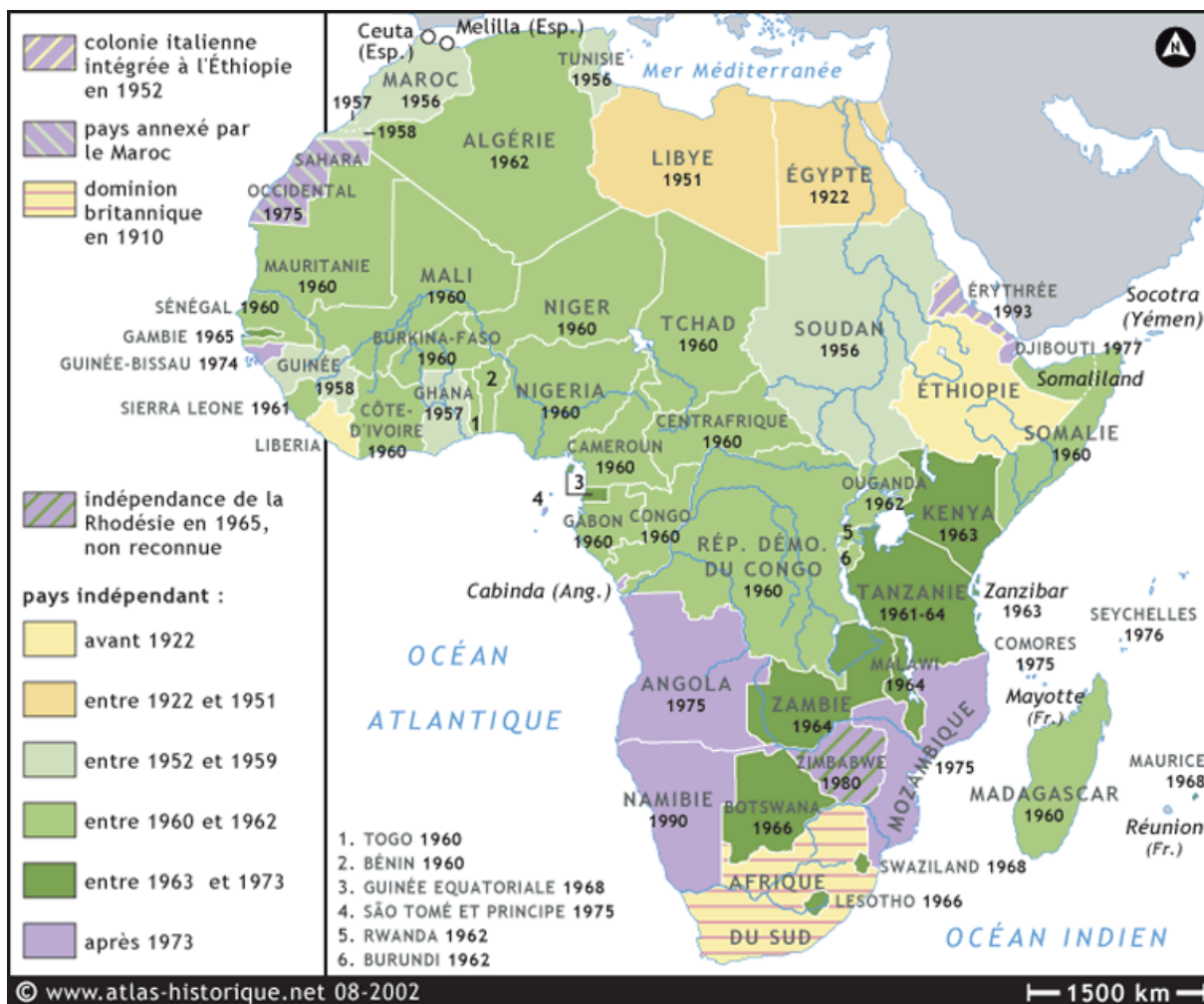
Zdroj: Gunkel, Ch. (2013). Sealed with a Kiss: Treaty Heralded New Era in Franco-German Ties. *Spiegel*

Příloha č. 2: Mapa zobrazující vliv Francie v Africe

Zdroj: Atlas historique. *La situation de l'Afrique en 1925*

Příloha č. 3: Přehled procesu udělování nezávislosti africkým zemím

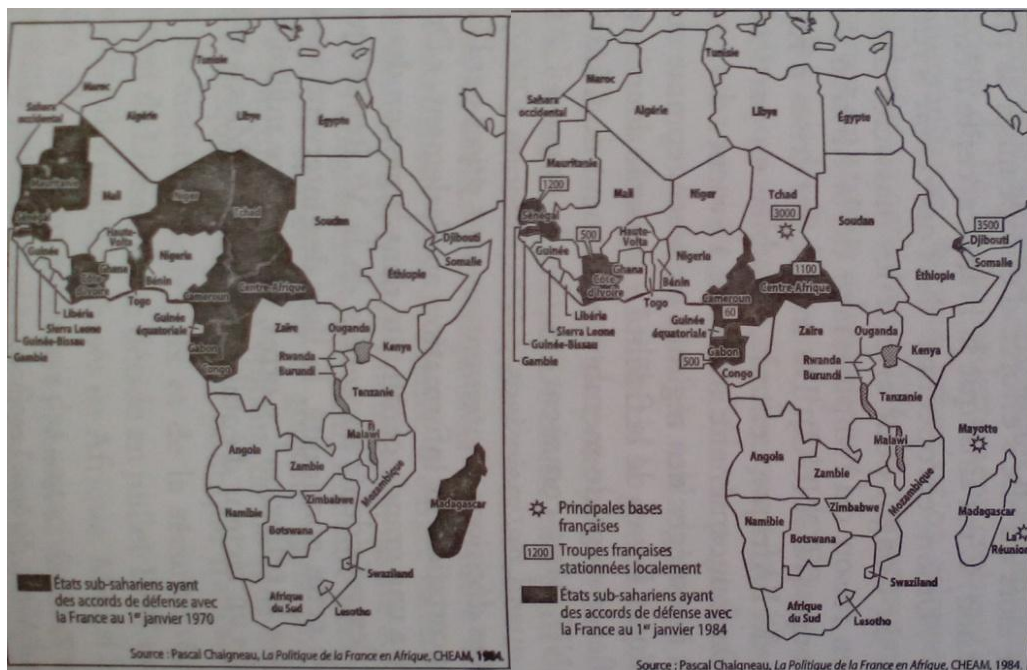
Zdroj: Atlas historique. *La décolonisation de l'Afrique*

Příloha č. 4: Zámořská území Francie – departmenty a teritoria

Zdroj: Francouzská ambasáda v La Valette

Příloha č. 5: Mapa vojenských jednotek rozmístěných na území afrického kontinentu, seřazeno v časové posloupnosti pro srovnání v roce 1964, 1984 a 2006

1964

1984

2006

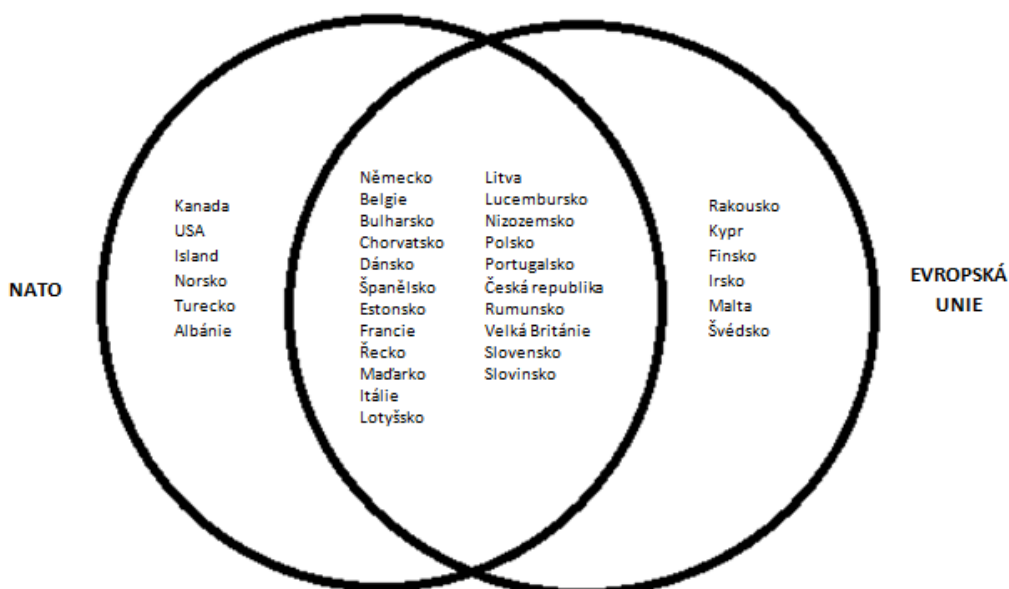
Zdroj: Vaisse 2009: 344

Příloha č. 6: Přehled snižování počtu vojenských jednotek a výdajů na obranu mezi lety 1981 – 2007

Rok	Počet jednotek	Výdaje na obranu ve vztahu k HDP (%)
1981	575 000	4,1
1995	504 000	3,1
2007	354 000	2,4

Zdroj: NATO Financial and economic data relating to defence, vlastní tabulka

Příloha č. 7: Členské země NATO, které jsou současně členy EU

Zdroj: Livre blanc sur la défense et la sécurité 2008: 364, přeloženo